

Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm

2014

IEVADS

Izpildot *Valdības rīcības plāna Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai* 55.3.pasākumu, kā arī Ministru kabineta 2009. gada 14. jūlija protokollēmumu Nr.48 24.§, Ekonomikas ministrija ir sagatavojusi ***Informatīvo ziņojumu par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*** (turpmāk – Ziņojums).

Ziņojumā ir raksturota esošā situācija darba tirgū, kā arī iekļautas Ekonomikas ministrijas aktualizētās vidēja termiņa darba tirgus prognozes laika periodam līdz 2020.gadam un ilgtermiņa darba tirgus prognozes līdz 2030.gadam. Darba tirgus prognozes balstās uz Ekonomikas ministrijas izstrādātajiem tautsaimniecības attīstības un demogrāfijas scenārijiem.

Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognozes ir viens no instrumentiem, kas ļauj priekšlaicīgi paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē. Tās parāda iespējamās darba tirgus attīstības tendences un iespējamos riskus, saglabājoties esošai izglītības sistēmai un izglītības piedāvājuma struktūrai. Papildus, šajā ziņojumā tiek novērtēta Izglītības un zinātnes ministrijas plānoto izglītības politikas pasākumu ietekme uz darba tirgus disproporciju mazināšanu.

Prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolicies veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem un citām iesaistītām pusēm, lai savlaicīgi sagatavotos un pielāgotos sagaidāmajām strukturālajām izmaiņām tautsaimniecībā. Ņemot vērā to, ziņojumā ir sniegts darba tirgus apsteidzošo pārkārtojuma sistēmas apraksts, kas paredz strukturētu ietvaru diskusijām par nākotnes darba tirgus izaicinājumiem un nepieciešamajām pārmaiņām (Ministru kabineta 2013.gada 9.jūlija protokollēmuma Nr.39 44.§ 2.2 uzdevums).

Darba tirgus prognozes ir izskatītas Tautsaimniecības Padomes sēdē, kā arī ekonomikas ministra vadītajā *Darba tirgus prognozēšanas konsultatīvajā padomē*, kuras sastāvā ir gan valsts pārvaldes institūciju, gan nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Informācija izklāstīta 5 nodaļās un pielikumā. Ziņojums sastāv no tautsaimniecības un darba tirgus tendenču raksturojuma, tautsaimniecības attīstības scenāriju apraksta, darba tirgus vidēja termiņa un ilgtermiņa prognozēm, līdzšinējās izglītības politikas un plānoto izglītības politikas pasākumu ietekmes izvērtējuma uz darbaspēka piedāvājumu, ES prognozētajām prasmju pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņām līdz 2020.gadam, darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas nepieciešamības un ietvara apraksta, kopsavilkuma ar priekšlikumiem un pielikuma ar detalizētu informāciju.

Visa statistiskā informācija, izņemot īpaši norādītos gadījumus, ir ņemta no Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzes. Ziņojumā ir izmantoti arī Eiropas Savienības statistikas biroja (*Eurostat*), Izglītības un zinātnes ministrijas, Nodarbinātības valsts aģentūras un Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (*Cedefop*) dati.

SATURS

Ievads	2
Saturs	3
Saīsinājumi	4
1. Tautsaimniecības un darba tirgus attīstība	5
1.1. Makroekonomiskā situācija.....	5
1.2. Nodarbinātības un bezdarba vispārīgs raksturojums.....	7
1.3. Darbaspēka izmaksas un produktivitāte	12
1.4. Situācija ES darba tirgū	16
2. Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums	20
2.1. Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas un struktūra	20
2.2. Demogrāfiskā situācija un darbaspēka piedāvājums.....	24
2.2.1 Demogrāfijas tendences	24
2.2.2 Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū un darbaspēka piedāvājums.....	26
2.3. Darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība	31
2.4. Izglītības piedāvājuma izvērtējums	33
3. Darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes	38
3.1. Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognožu izstrādes metodoloģija.....	38
3.2. Vidēja un ilgtermiņa izaugsmes un demogrāfijas scenāriji.....	41
3.2.1. Tautsaimniecības attīstības scenārijs.....	41
3.2.2. Demogrāfijas prognozes.....	43
3.3. Darbaspēka pieprasījuma prognozes	47
3.4. Darbaspēka piedāvājuma prognozes	52
3.4.1 Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū un darbaspēka piedāvājums.....	52
3.4.2. Izglītības politikas ietekme uz darbaspēka piedāvājumu	55
3.5. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība	60
3.6. Prasmju pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņas ES	68
3.6.1. Prasmju pieprasījuma prognozes Eiropā	68
3.6.2. Prasmju piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstības.....	72
4. Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma	75
4.1. Apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas nepieciešamība un ietvars.....	75
4.2. Sistēmas ieviešana – iesaistītās puses un plānotie pasākumi	78
5. Kopsavilkums un priekšlikumi	81

Pielikums. Detalizētas darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes

SAĪSINĀJUMI

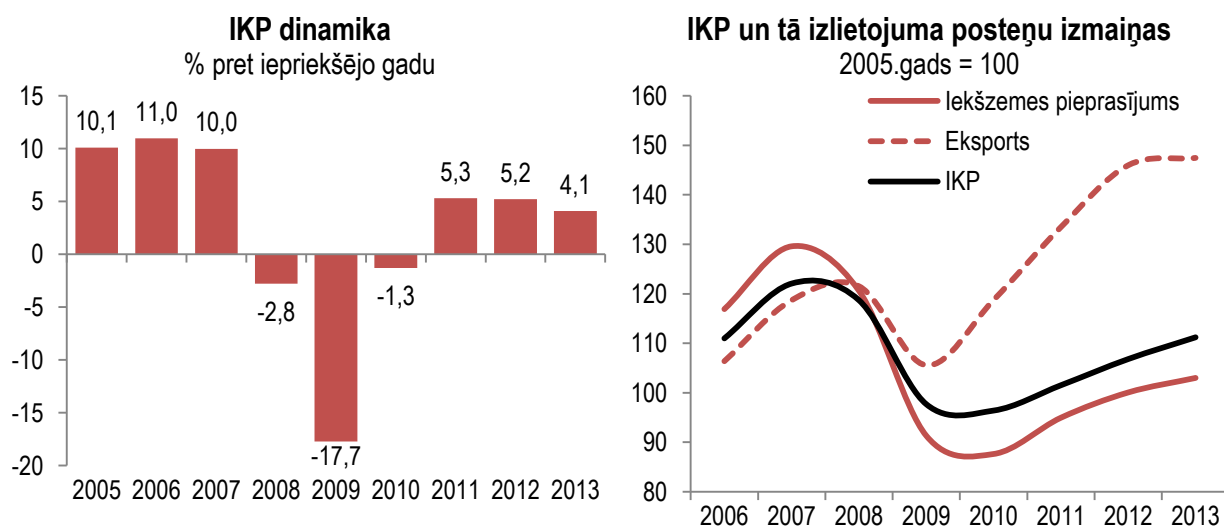
CEDEFOP	Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DOM	dinamiskais optimizācijas modelis
DSA	Darbspēka izlasveida apsekojums
EK	Eiropas Komisija
EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
IKP	iekšzemes kopprodukts
IKT	informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
ISCED	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
ISCO	Standartizētais profesiju klasifikators
IT	informācijas tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija
NEP	Nozaru ekspertu padomes
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
STEM	Zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas virzieni (<i>Science, technology, engineering and mathematics – angļu val.</i>)
ULC	produkcijas vienības darbaspēka izmaksas
VID	Valsts ieņēmumu dienests

1. TAUTSAIMNIECĪBAS UN DARBA TIRGUS ATTĪSTĪBA

1.1. Makroekonomiskā situācija

Lai arī 2012. un 2013.gadā pieauga nenoteiktība ārējos tirgos un ES kopumā izaugsme bija vāja, Latvijas ekonomikā saglabājās stabili izaugsmes tempi. 2012.gadā IKP pieaugums bija 5,2% un 2013.gadā – 4,1%. 2012.gadā IKP kāpumu noteica galvenokārt eksporta palielinājums. Savukārt 2013.gadā IKP pieaugumu lielā mērā nodrošināja privātā patēriņa kāpums, ko sekmēja nodarbinātības un darba samaksas pieaugums. Lai arī pēdējos gadus Latvijas ekonomikā ir vērojama straujākā izaugsme ES, tomēr IKP vēl ir par 9% mazāks nekā bija pirms krīzes (2007. gadā).

1.1. attēls

2012.gadā ekonomikas dzinējspēks bija eksports. Preču un pakalpojumu eksporta apjomi bija sasnieguši vēsturiski augstāko līmeni. 2012.gadā Latvijas preču un pakalpojumu eksports pieauga par 9,4%. Tomēr 2013.gadā Latvijas preču un pakalpojumu eksporta dinamika bija ļoti mērena – eksports pieauga par 1%, ko ietekmēja ne tikai metālu un to izstrādājumu ražošanas būtiskais samazinājums, sakarā ar AS *Liepājas metalurģa* bankrotu, bet arī kopējā pieprasījuma samazinājums ES dalībvalstīs.

Pozitīvas tendences vērojamas arī iekšējā tirgū – stabili palielinās privātais patēriņš un pieaug investīciju līmenis ekonomikā.

Privātā patēriņa izaugsmi (2012.gadā par 5,8% un 2013.g. par 5,4%) nodrošināja nodarbinātības un darba samaksas kāpums kā arī fiskālās situācijas uzlabošanās. Savukārt investīciju līmeni būtiski palielināja struktūrfondu izmantošanas iespējas it īpaši 2012.gadā (pieaugums par 8,7%), kas vairāk atsaucās uz valsts investīciju pieaugumu un mazākā mērā uz privāto investīciju intensitāti, kuras ierobežoja piesardzīgā privātā sektora kreditēšana. Tāpēc 2013.gadā noslēdzoties vairākiem apjomīgiem valsts investīciju projektiem infrastruktūrā (īpaši enerģētikā) investīcijas samazinājās par 4,3 procentiem.

Krīzes laikā, samazinoties darbaspēka izmaksām, uzlabojās Latvijas ražotāju konkurētspēja. Tas bija pamats eksporta pieaugumam un līdz ar to arī tirgojamo

nozaru attīstībai. Galvenajā eksporta nozarē – apstrādes rūpniecībā no 2010.-2012. gadam pieauguma tempi bija krietni straujāki nekā kopējā tautsaimniecības izaugsme, un nozare kļuva par galveno tautsaimniecības izaugsmes virzītāju. Arī pārējās tirgojamās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, kā arī transporta un uzglabāšanas nozarē izaugsme pēc krīzes atjaunojās straujāk nekā pārējās tautsaimniecības nozarēs.

Rezultātā ir mainījusies tautsaimniecības struktūra. 2013.gadā salīdzinājumā ar 2008.gadu tirgojamo nozaru (lauksaimniecības, mežsaimniecības, rūpniecības, kā arī transporta pakalpojumu nozares) īpatsvars tautsaimniecībā pieauga par gandrīz 10 procentpunktiem. 2013.gadā šo nozaru īpatsvars sasniedza 35 procentus.

1.1.tabula

Tautsaimniecības struktūra
(pēc pievienotās vērtības, procentos)

	2000	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Lauksaimniecība, mežsaimniecība	4,5	3,9	3,0	5,0	5,1	5,0	4,9
Apstrādes rūpniecība	14,4	12,9	10,8	13,3	14,1	14,5	14,0
Pārējā rūpniecība	4,2	3,3	4,3	5,3	5,1	5,0	4,7
Būvniecība	6,8	7,0	10,1	5,3	5,5	6,2	6,4
Tirdzniecība, izmitināšana	18,5	21,6	18,8	17,3	17,6	17,9	17,7
Transports un uzglabāšana	9,5	10,5	8,1	11,4	12,3	12,1	11,4
Citi komercpakalpojumi	25,1	25,7	28,4	27,3	26,3	26,1	27,5
Sabiedriskie pakalpojumi	17,0	15,1	16,5	15,2	14,0	13,2	13,4
Kopā	100	100	100	100	100	100	100

Pārējās nozīmīgākajās apstrādes rūpniecības nozarēs 2013.gadā saglabājās stabila izaugsme. Lielākajās rūpniecības nozarēs – pārtikas rūpniecībā un kokapstrādē, ražošanas apjomi 2013.gadā pieauga attiecīgi par 6% un 2,7 procentiem. 2013.gadā strauji pieauga ražošanas apjomi elektrisko un optisko iekārtu ražošanā (par 18,4%) – nozarē saglabājās stabila eksporta iespējas, kā arī auga pieprasījums iekšējā tirgū. Tāpat ražošanas apjomi pieauga arī nemetālisko minerālu ražošanā, papīra ražošanā un poligrāfijā, vieglajā rūpniecībā, transportlīdzekļu un mašīnu un iekārtu ražošanā.

Pārējās rūpniecības nozarēs (elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde) ražošanas apjomi 2013.gadā samazinājās par 3,3%, kas galvenokārt bija saistīts ar laika apstākļiem, jo, salīdzinot ar iepriekšējiem periodiem, tika saražoti mazāki elektroenerģijas un siltumenerģijas apjomi. Savukārt lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē kopumā 2013.gadā ražošanas apjomi saglabājās iepriekšējā gada līmenī.

Būvniecības apjomi 2013.gadā palielinājās par 7,4%. Lielāks devums būvniecības nozares attīstībā bija inženierbūvju celtniecības apjomu pieaugumam, ko lielā mērā veicināja publiskie pasūtījumi un ES fondu projekti. Inženierbūvju celtniecības apjomi 2013.gadā pieauga par 10,5%. 2013.gadā ēku būvniecības apjomi auga krietni mērenāk – par 3,1%. Lai arī būvniecības apjomi pēdējos gados ir salīdzinoši strauji auguši, tomēr tie joprojām par 31% atpaliek no pirmskrīzes līmeņa.

Transporta un uzglabāšanas nozares izaugsmes tempi 2013.gadā bija mērenāki nekā iepriekšējos divus gadus. 2013.gadā nozares izaugsme sasniedza 1,3%. Pretēji tendencēm 2012.gadā, 2013.gadā nozares izaugsmi lielākā mērā sekmēja ar

autotransportu pārvadāto kravu apgrozījuma pieaugums, kamēr dzelzceļā un ostās pārvadāto kravu apjomi saruka.

1.2.tabula

IKP dinamika
(izmaiņas pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu, procentos)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lauksaimniecība, mežsaimniecība	-2,9	9,9	2,1	-1,1	-0,9	-0,7
Apstrādes rūpniecība	-8,4	-17,7	16,7	11,7	9,4	0,0
Pārējā rūpniecība	15,6	-7,8	1,9	-1,3	-2,6	-3,3
Būvniecība	-3,5	-32,1	-31,1	11,0	14,5	7,4
Tirdzniecība, izmitināšana	-7,0	-25,0	-0,1	9,4	7,4	4,4
Transports un uzglabāšana	-0,5	1,2	0,8	8,1	3,6	1,3
Citi komercpakalpojumi	5,6	-15,8	0,1	2,7	4,3	7,0
Sabiedriskie pakalpojumi	-0,1	-9,3	-8,1	0,6	-0,6	5,3
IKP	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,1

Privātā patēriņa pieaugums pozitīvu ietekmi ir atstājis uz vietējo tirgu orientēto nozaru izaugsmi. 2013.gadā tirdzniecības nozares pakalpojumu apjomi pieauga par 4,4%, kas deva vairāk nekā piektdaļu no visas tautsaimniecības izaugsmes.

Komercpakalpojumu nozarēs 2013.gadā bija vērojama strauja izaugsme (par 7%), ko lielā mērā sekmēja izaugsme informācijas un komunikācijas, mākslas, izklaides un atpūtas pakalpojumu, kā arī nekustamo īpašumu nozarēs. Kopumā izaugsme komercpakalpojumu nozarēs 2013.gadā veidoja gandrīz pusi no visas tautsaimniecības izaugsmes.

Lai nodrošinātu sabalansētu vidēja termiņa izaugsmi arī turpmākos gados ekonomikas galvenajam dzinējspēkam ir jābūt eksporta iespēju pieaugumam. Eksporta turpmākās attīstības iespējas ietekmēs ne tikai ārējā pieprasījuma izmaiņas, bet arī Latvijas ražotāju konkurētspēja. Jāņem vērā, ka līdz šim Latvijas konkurētspējas uzlabošanas pamatā noteica darbaspēka izmaksu samazināšana, bet turpmāk izšķiroša loma būs spējai palielināt produktivitāti, lai kompensētu darba spēka izmaksu kāpumu.

Arī sabiedrisko pakalpojumu nozarēs 2013.gadā pakalpojumu apjomi pieauga. Valsts pārvaldes, izglītības un veselības aprūpes nozaru izaugsme ir cieši saistīti ar valsts budžeta iespējām. Palielinoties valdības izdevumiem, 2013.gadā sabiedrisko pakalpojumu apjomi palielinājās par 5,3 procentiem.

1.2. Nodarbinātības un bezdarba vispārīgs raksturojums

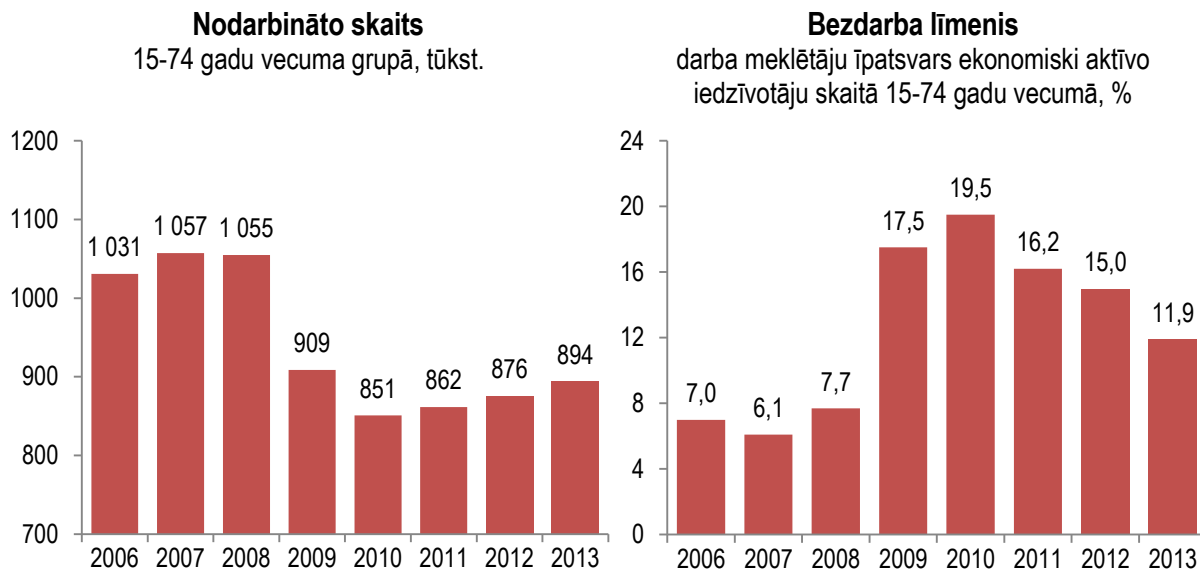
Pakāpeniska ekonomisko aktivitāšu palielināšanās pozitīvi ietekmē situāciju darba tirgū – pieaug nodarbinātība un samazinās krīzes izraisītais augstais bezdarbs. Tajā pašā laikā atsevišķas iedzīvotāju grupas, īpaši personas ar zemu izglītības līmeni un kvalifikāciju, gados vecāki cilvēki, kā arī jaunieši, situācijas uzlabošanos izjūt vājāk.

2013.gadā situācija darba tirgū turpināja uzlaboties – palielinājās nodarbinātība un pakāpeniski samazinājās bezdarbs. Saskaņā ar darbaspēka

apsekojuma datiem vidēji 2013.gadā nodarbināto skaits sasniedza 894 tūkst., kas bija par 2,1% jeb aptuveni 18 tūkst. vairāk nekā 2012.gadā. Tādējādi 2013.gadā ir bijis straujākais nodarbinātības pieaugums kopš 2007.gada. Nodarbinātības līmenis 2013.gadā sasniedza 58,2 procentus.

1.2. attēls

Vienlaikus 2013.gadā ir samazinājies ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, ko pamatā ietekmēja negatīvās demogrāfijas tendences – iedzīvotāju skaita samazināšanās darbspējas vecumā. Kopumā 2013. gadā, salīdzinot ar 2012. gadu, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits samazinājās par 1,6% jeb 16,5 tūkst. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits 2013.gadā bija 1014,2 tūkst. jeb 66% no iedzīvotājiem vecumā no 15-74 gadiem.

Nodarbinātības pieaugums un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita samazinājums ir sekmējis arī straujāku bezdarba kritumu. Bezdarba līmenis vidēji 2013.gadā bija 11,9%, kas bija par 3,2 procentpunktiem mazāks nekā gadu iepriekš. Kopumā darba meklētāju skaits 2013. gadā bija 120,4 tūkst.

Krīzes laikā, līdz ar kopējā bezdarba līmeņa pieaugumu, palielinājās arī ilgstošo bezdarbnieku skaits. Pakāpeniski augot ekonomiskajām aktivitātēm, ilgstošo bezdarbnieku skaits sarūk. 2013.gada beigās NVA bija reģistrēti 33 tūkst. ilgstošie bezdarbnieki, kas bija par 13 tūkst. jeb 28% mazāk nekā pirms gada.

Lai arī situācija pakāpeniski uzlabojas, tomēr ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars aizvien ir ļoti liels – 2013.gada beigās 35,4% no kopējā reģistrēto bezdarbnieku skaita bija ilgstošie bezdarbnieki. Visvairāk ilgstošo bezdarbnieku bija vecuma grupā no 45 – 54 gadiem, bet vismazāk jauniešu vecuma grupā. Puse no visiem ilgstošajiem bezdarbniekiem bija latvieši, bet trešā daļa – krievu tautības. Aptuveni 40% ilgstošo bezdarbnieku bija profesionālā izglītība, trešajai daļai – vidējā izglītība, bet 24% bija zems izglītības līmenis. Vismazāk ilgstošie bezdarbnieki bija ar augstāko izglītību.

Jāņem vērā, ka liels ilgstošais bezdarbs var radīt strukturālā bezdarba pieaugumu, proti, jo ilgāk šie cilvēki ir bez darba, jo lielāks risks zaudēt darba iemaņas un prasmes. Dažus pierādījumus par strukturālā bezdarba veidošanos iespējams iegūt izmantojot Beveridža līkni, kas grafiski parāda bezdarba un brīvo darba vietu savstarpējo dinamiku.

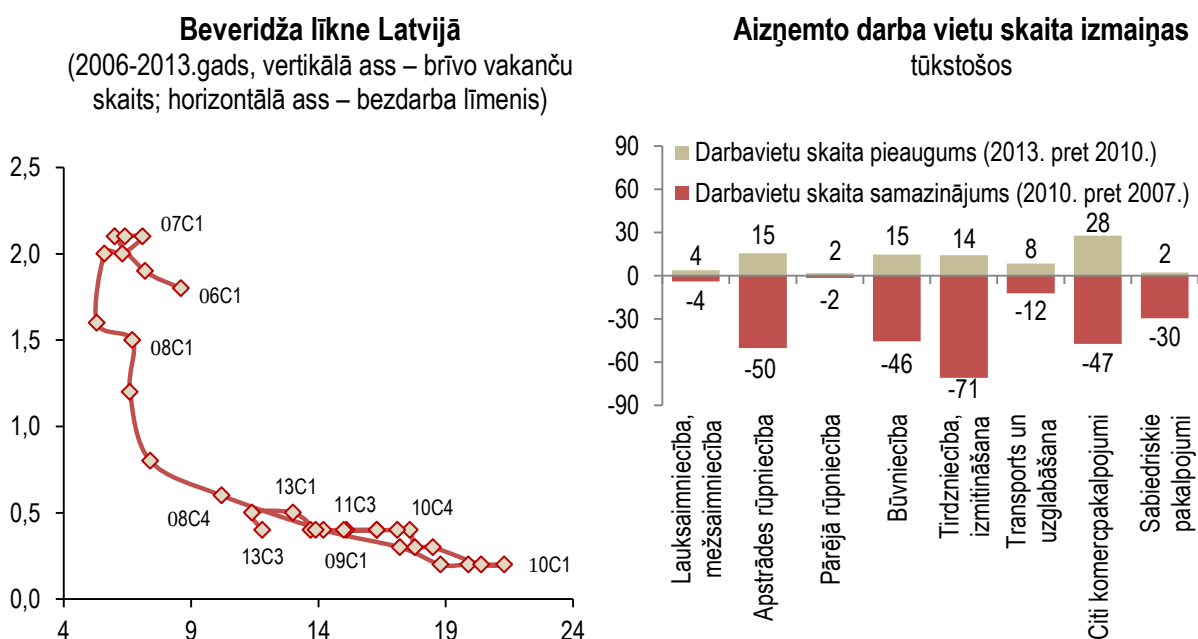
1.3.tabula

Nodarbinātības un bezdarba galvenie rādītāji

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Iedzīvotāju skaits tūkst.	2208,8	2191,8	2162,8	2120,5	2074,6	2044,8	2023,8
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits 15-74 gadu vecuma grupā, tūkst.	1125,5	1143,4	1101,4	1056,5	1028,2	1030,7	1014,2
Nodarbināto skaits 15-74 gadu vecuma grupā, tūkst.	1057,4	1054,9	908,5	850,7	861,6	875,6	893,9
Nodarbinātības līmenis nodarbināto iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā, %	61,6	62,0	54,3	52,0	54,0	56,1	58,2
Ekonomiskās aktivitātes līmenis ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā, %	65,6	67,2	65,8	64,6	64,5	66,1	66,0
Darba meklētāju skaits 15-74 gadu vecuma grupā, tūkst.	68,1	88,5	192,9	205,8	166,6	155,1	120,4
Bezdarba līmenis darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā 15-74 gadu vecumā, %	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	11,9

Apskatot 2006.-2013.gadu statistikas datus, pirmskrīzes gados Latvijā Beveridža līkne nobīdījās pa kreisi – samazinājās gan bezdarba līmenis, gan brīvo darba vietu īpatsvars. Recesijas sākumā brīvās darba vietas strauji samazinājās, kamēr bezdarbs pieauga visai mēreni. Savukārt, krīzei ieilgstot, 2009. un 2010.gada sākumā bezdarbs pieauga, vakancēm arvien mazinoties. Bezdarba augstākais punkts tika sasniegts 2010.gada 1.ceturksnī.

1.3. attēls

Kopš 2010.gada 2.ceturkšņa tiek novērota augšupvērsta Beveridža līknes virzības maiņa, kas liecina par ekonomiskā cikla fāzes maiņu un situācijas uzlabošanos darba

tirgū. Nodarbinātība ir pieaugusi, mazinoties gan darba meklētāju, gan neaktīvo personu skaitam. Tātad ir atsākusies jaunu darba vietu radīšana. Pārbīde pa līkni ir tāda pati kā darba vietu samazinājums krīzes laikā, kas norāda uz cikliskā bezdarba samazināšanos.

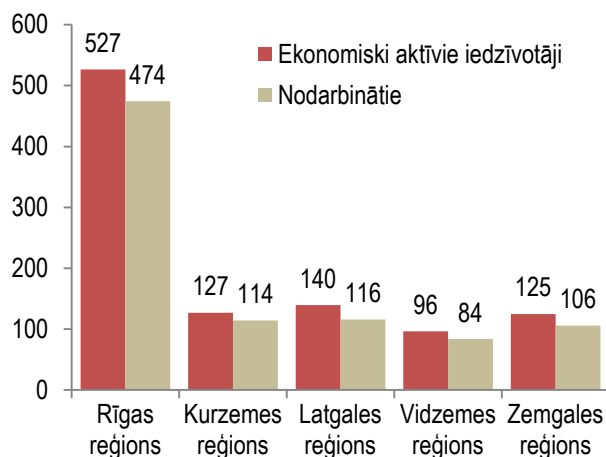
Pašreizējais bezdarba līmenis galvenokārt ir saistīts ar ciklisko bezdarbu, t.i., ar būtisko ražošanas apjomu un sniegto pakalpojumu samazinājumu krīzes laikā. Tāpēc visi tie pasākumi, kas saistīti ar ekonomisko aktivitāšu un uzņēmējdarbības veicināšanu, stimulē pieprasījuma pieaugumu pēc darbaspēka un palielina nodarbinātību. Tajā pašā laikā pastāv risks, ka daļa no esošiem bezdarbniekiem ilgstoši nevarēs atrast darbu un nākotnē bezdarbs var kļūt par izteikti strukturālu parādību, jo nozares, kas ātrāk atgūstas no krīzes nav tās pašas, kurās bija vakances pirms krīzes un kurās cilvēki zaudēja darbu krīzes laikā. Notiek tautsaimniecības struktūras maiņa un var veidoties neatbilstība starp darbaspēka piedāvājumu un pieprasījumu – darba meklētāju prasmes neatbilst tam ko pieprasa uzņēmēji.

Latvijas reģionos **joprojām vērojamas izteiktas darba tirgus reģionālās atšķirības** – reģionālā darba tirgus asimetrija. Situācija labāka ir Rīgas un Zemgales reģionā, bet lēnāk uzlabojas Latgales reģionā. 2013. gada beigās reģistrētais bezdarbs Rīgas reģionā strauji tuvojās dabiskam bezdarba līmenim – bija tikai 6%, kamēr Latgales reģionā reģistrētais bezdarbs bija trīs reizes augstāks – 18,8%. Augstākais nodarbinātības līmenis 2013.gadā bija Rīgas un Kurzemes reģionā, bet zemākais – Latgales reģionā. Rīgas reģionā tas sasniedza 62,8%, bet Latgalē nodarbinātības līmenis bija tikai 51,5 procenti.

1.4. attēls

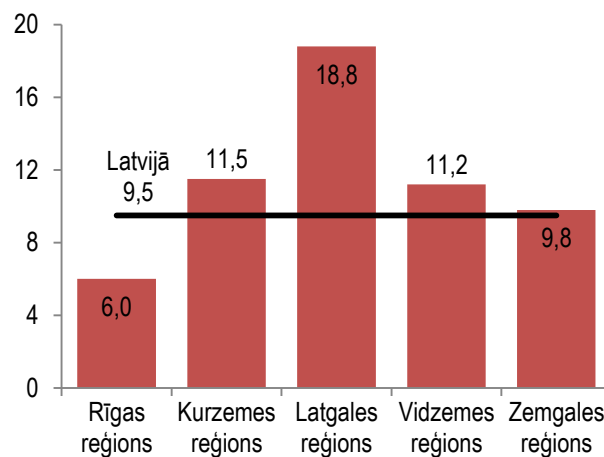
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju un nodarbināto skaits reģionos

15-74 gadu vecuma grupā 2013.gadā, tūkst.

Reģistrētais bezdarbs reģionos

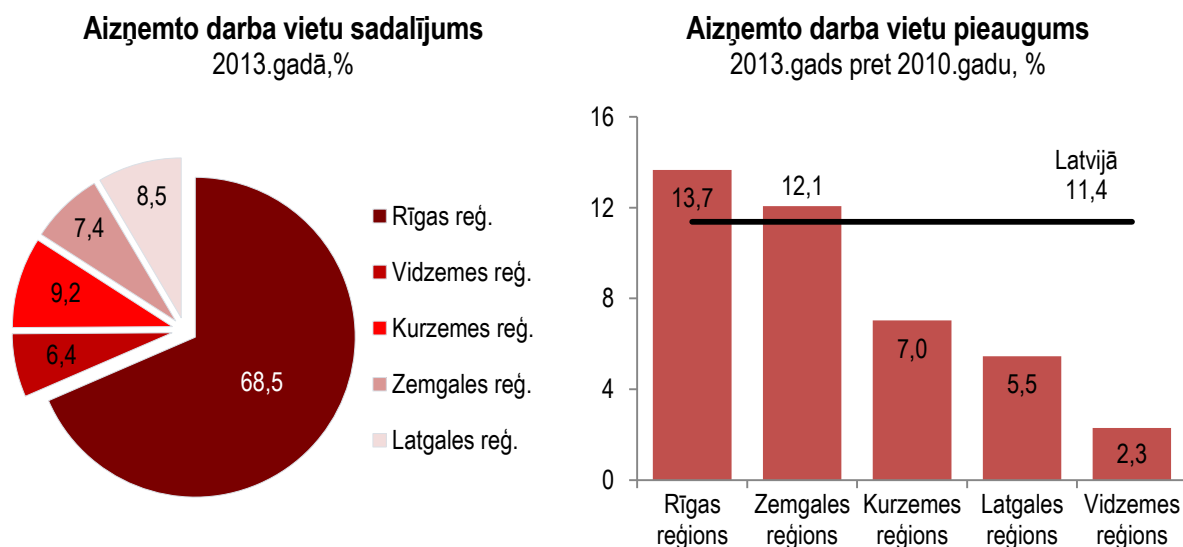
2013.gada beigās, %

Avots: CSP un NVA

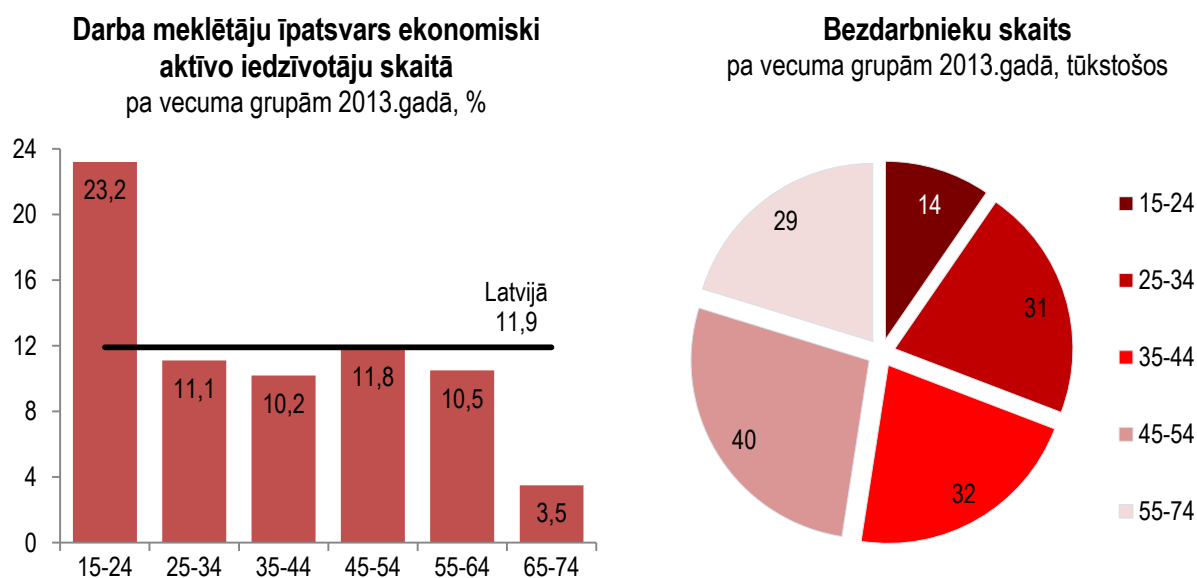
Statistikas dati par aizņemto darba vietu skaitu Latvijā 2013.gadā liecina, ka visvairāk – divas trešdaļas aizņemto darba vietu ir Rīgas reģionā, bet vismazākais aizņemto darba vietu skaits bija Vidzemes reģionā. Aizņemto darba vietu skaits pēdējo trīs gadu laikā pieaudzis visos reģionos. Straujākais aizņemto darba vietu pieaugums bija Rīgas reģionā, gandrīz tik pat straujš pieaugums novērots arī Zemgales reģionā, bet Vidzemes reģionā tas bija vislēnākais.

1.5. attēls

Nozīmīga problēma Latvijā joprojām ir jauniešu bezdarbs. Bezdarbs jauniešu vidū ir ievērojami augstāks nekā citās vecuma grupās. 2013.gadā Latvijā bija 21,5 tūkst. jauniešu – darba meklētāju jeb 17,9% no kopējā darba meklētāju skaita vecumā no 15 līdz 74 gadiem. Lielākā daļa no šiem jauniešiem bija vecumā no 20 līdz 24 gadiem. Visvairāk jauniešu – darba meklētāju Latvijā bija 2010. gada 1.ceturksnī, bet kopš 2010.gada 2. ceturkšņa jauniešu – darba meklētāju skaits pakāpeniski samazinājies.

1.6. attēls

Viens no jauniešu bezdarba cēloņiem ir viņu izglītības līmenis – aptuveni 65% jauniešu nebija kvalifikācijas vai bija zems izglītības līmenis. Profesionālā izglītība bija 25% jauniešu, bet augstākā izglītība – 10%. Papildus būtisks faktors jauniešu bezdarbam ir arī darba pieredzes trūkums. Tikai ceturtajai daļai no visiem jauniešiem – darba meklētājiem bija darba pieredze, pie tam 23% no tiem bija nodarbināti mazkvalificētās (vienkāršās) profesijās.

1.3. Darbaspēka izmaksas un produktivitāte

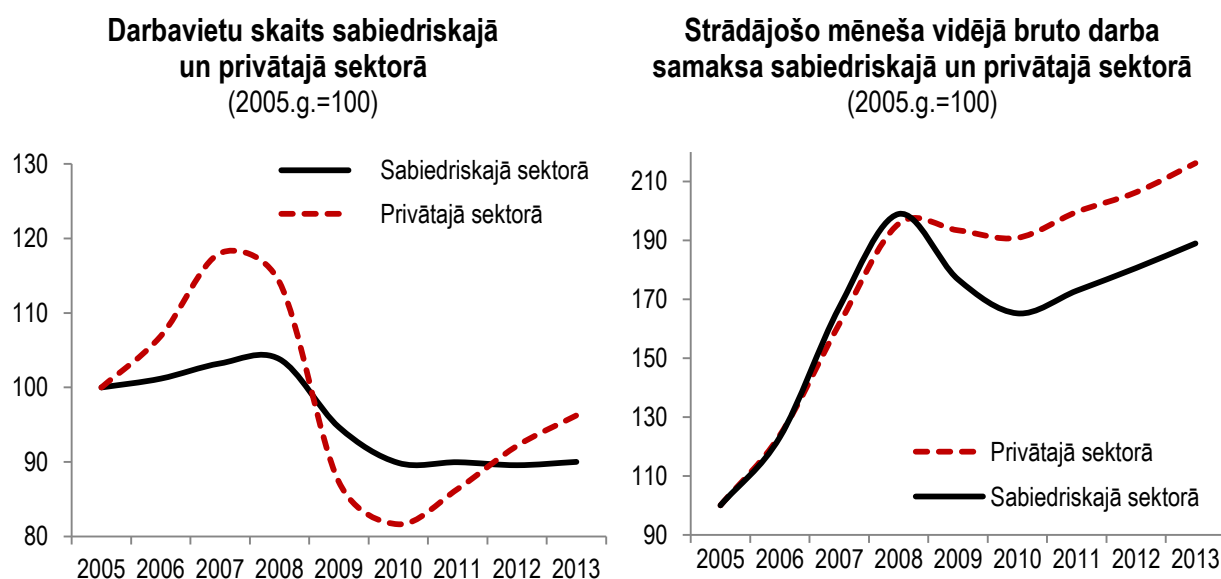
Darbaspēka izmaksu un produktivitātes dinamiku pēdējos gados lielā mērā noteica darba un preču tirgus atšķirīgā pielāgošanās konjunktūras cikliskām svārstībām. Kopš 2008.gada notika būtiskas korekcijas darba tirgū, kas atspoguļojās gan nodarbināto skaita, gan strādājošo darba samaksas dinamikā. Ekonomisko aktivitāšu mazināšanās 2008.gadā vispirms ietekmēja nodarbināto skaita samazināšanos, darba samaksai saglabājoties samērā augstā līmenī. Savukārt 2009.gadā, līdztekus nodarbinātības samazinājumam, bija vērojama arī darba samaksas korekcija. Stabilizējoties ekonomiskai situācijai, kopš 2011.gada darba samaksa un nodarbinātība pieaug.

Vidējā bruto darba samaksa 2013.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, pieauga par 4,6% un bija 716 eiro. 2013.gadā bija par 5% lielāka nekā pirms krīzes – 2008.gadā. Vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā 2013.gadā sasniedza 766 eiro, kas bija par 4,6% vairāk nekā 2012.gadā, taču par 5% zemākā līmenī nekā 2008.gadā. Savukārt privātajā sektorā vidējā bruto darba samaksa 2013.gadā bija 689 eiro jeb par 4,7% lielāka nekā pirms gada, un par 10,7% lielāka nekā 2008.gadā.

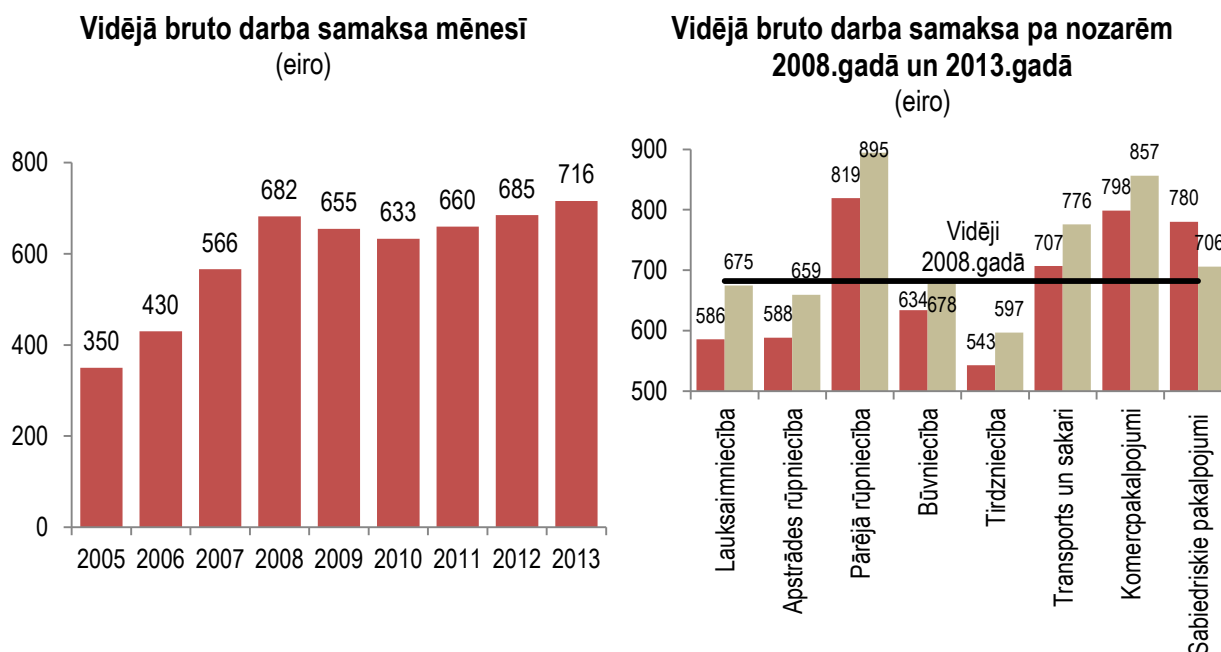
Darba samaksas atšķirība sektoros ir būtiski samazinājusies. Ja 2008.gadā privātajā sektorā vidēja bruto darba samaksa bija par 22,8% zemākā līmenī nekā sabiedriskajā sektorā, tad 2013.gadā šī atšķirība bija vien 10 procenti.

Darba samaksas izlīdzināšanos lielā mērā noteica atšķirīgie darba tirgus korekcijas mehānismi sabiedriskajā un privātajā sektorā. Ekonomikas lejupslīdes gados privātajā sektorā būtiski samazinājās nodarbinātības līmenis, kamēr strādājošo darba samaksas samazinājums bija visai mērens. Savukārt nodarbināto skaita samazinājums sabiedriskajā sektorā bija gandrīz uz pusi mazāks nekā privātajā sektorā, kamēr būtiski tika samazināta strādājošo darba samaksa, ko noteica nepieciešamība ierobežot valsts budžeta tēriņus. Kopš 2011.gada darba samaksa pakāpeniski pieaug un tās dinamika privātajā un sabiedriskajā sektorā ir vienmērīga.

1.7. attēls

Pēdējo piecu gadu laikā vidējā bruto darba samaksa straujāk ir pieaugusi apstrādes rūpniecībā, lauksaimniecībā un tirdzniecībā.

2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu, straujākais vidējās bruto darba samaksas pieaugums bija vērojams būvniecībā, tirdzniecībā un sabiedriskajos pakalpojumos. Transporta un sakaru nozarē darba samaksa būtībā ir saglabājusies iepriekšējā gada līmenī.

Latvijas galvenajā eksporta nozarē – apstrādes rūpniecībā strādājošo darba samaksas pieaugums 2013.gadā bija nedaudz lēnāks nekā vidēji tautsaimniecībā. Salīdzinot ar 2012.gadu, tā pieauga par 4%, un par 12% pārsniedza 2008.gada līmeni. Būtiskākais darba samaksas pieaugums apstrādes rūpniecībā pēdējo piecu gadu laikā bija elektrisko un optisko iekārtu ražošanā, kokapstrādē, papīra ražošanā un poligrāfijā, kā arī ķīmiskajā rūpniecībā. Straujāks darba samaksas pieaugums šajās nozarēs lielā mērā ir saistīts ar straujāku ražošanas apjomu un produktivitātes kāpumu.

Latvijā notiek pakāpeniska pārstrukturizēšanās uz preču un pakalpojumu ražošanu ar augstu pievienoto vērtību, līdz ar to pieaug pieprasījums pēc augstākās un vidējās kvalifikācijas speciālistiem. Lai piesaistītu augsti kvalificētus darbiniekus, pakāpeniski tiek palielināta darba samaksa augstākās un vidējās kvalifikācijas profesijās. Vienlaikus vienkāršajās profesijās vidējā bruto darba samaksa samazinās.

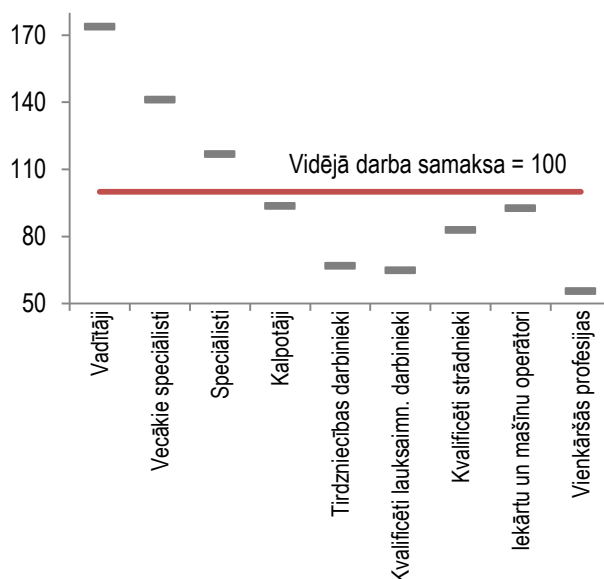
2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu, augstākās kvalifikācijas profesijās strādājošo darba samaksa pieauga par 4% – galvenokārt administratīvajiem vadītājiem un komercdirektoriem būvniecībā. Vidējās kvalifikācijas profesijās strādājošo darba samaksa 2013.gadā pieauga par 5,7%. Visstraujāk darba samaksa vidējās kvalifikācijas profesiju grupā pieauga lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē strādājošajiem. Savukārt vienkāršajās profesijās strādājošajiem darba samaksa 2013.gadā samazinājās par gandrīz 2 procentiem.

Saglabājas lielas atšķirības starp darba samaksu dažādās profesiju grupās. Piemēram, vienkāršajās profesijās darba samaksa ir 2,5 reizes mazāka nekā augstākās kvalifikācijas profesiju grupās un 1,5 reizi mazāka nekā vidējās kvalifikācijas profesiju grupās.

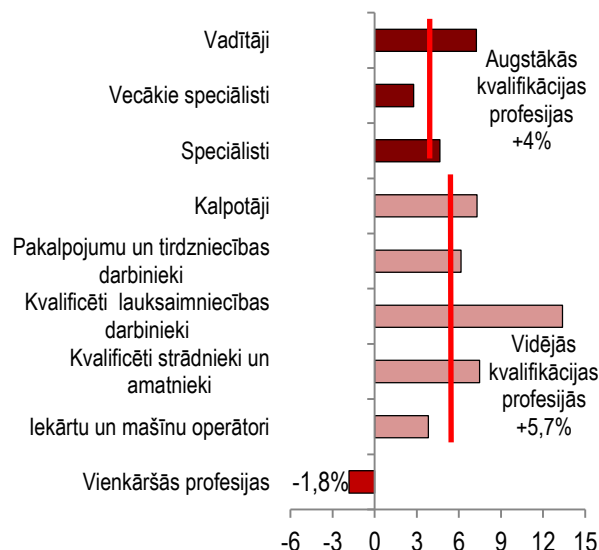
1.9.attēls

Darba samaksa profesiju grupās 2013.gadā*

(vidējā bruto darba samaksa = 100)

Vidējā bruto darba samaksas izmaiņas pa profesiju grupām 2013.gadā pret 2012. gadu* (%)

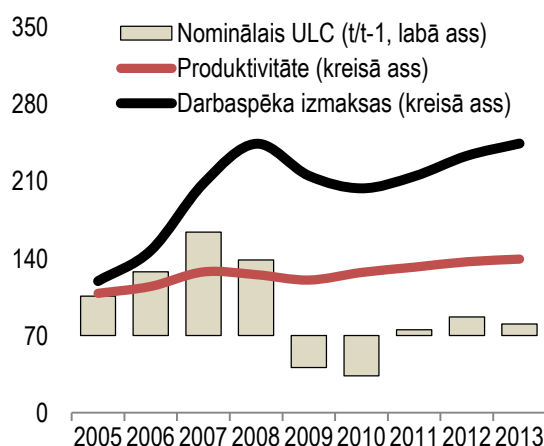
* Ekonomikas ministrijas aprēķins – dati no apsekojuma „Eiropas Savienības statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem” (EU-SILC), Profesiju klasifikatorā iekļautās profesijas 2-zīmju līmenī EU-SILC un CSP.

Jāatzīmē, ka darba samaksa augstākās kvalifikācijas profesijās strādājošajiem ir par vairāk nekā trešdaļu lielāka nekā vidēji tautsaimniecībā, savukārt darba samaksa vidējās kvalifikācijas profesiju grupās strādājošajiem ir par gandrīz piektdaļu mazāka nekā vidēji valstī, bet vienkāršajās profesijās strādājošajiem darba samaksa ir gandrīz uz pusi mazāka nekā vidēji valstī.

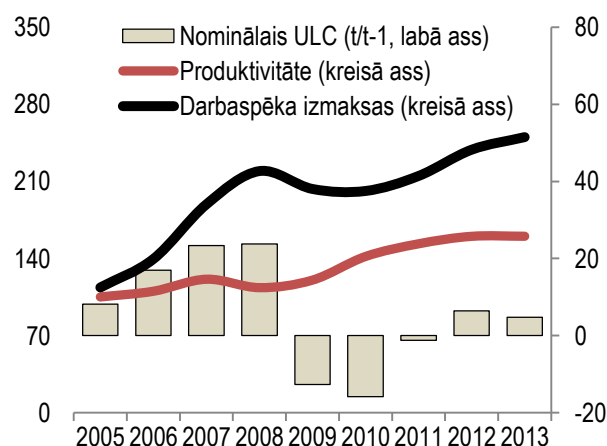
1.10. attēls

Darbaspēka izmaksas un produktivitāte

Tautsaimniecībā kopumā (2004 = 100)

Apstrādes rūpniecībā (2004 = 100)

Darba samaksa ir nozīmīgs izmaksu konkurētspējas faktors, tāpēc darba samaksas pieaugumam jābūt līdzsvarotam ar produktivitātes kāpumu. Pretējā gadījumā

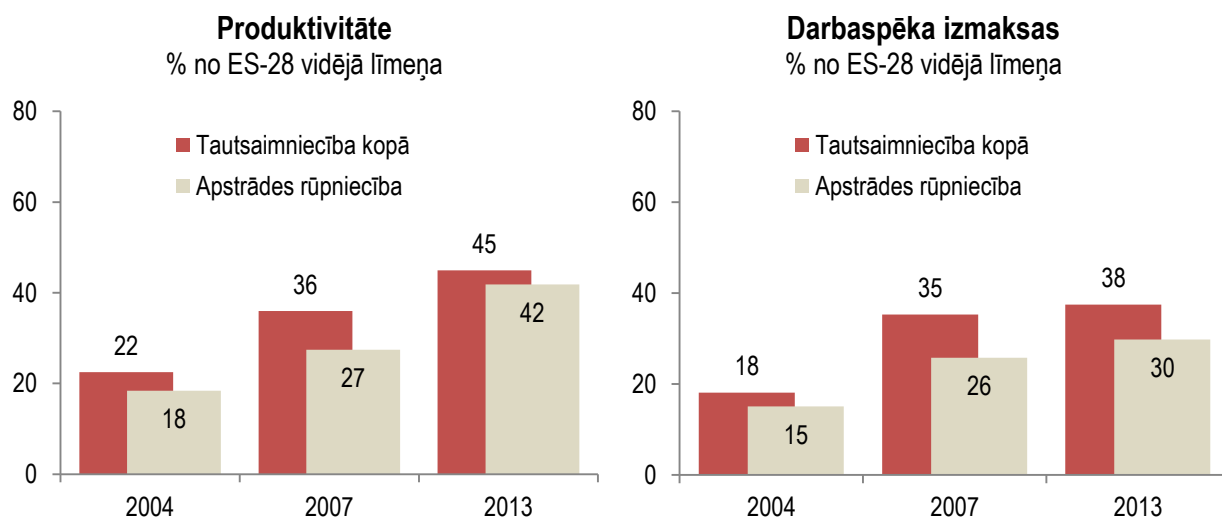
tiek zaudēta konkurētspēja tirgojamās nozarēs, kas gala rezultātā nenodrošina noturīgu kopējo ienākumu (labklājības) pieaugumu.

Kā liecina produkcijas vienības darbaspēka izmaksu (ULC)¹ dinamika, periodā no 2004. līdz 2007.gadam strādājošo darba samaksa pieauga gandrīz piecas reizes straujāk nekā produktivitāte, negatīvi ietekmējot Latvijas starptautisko konkurētspēju. Krīzes radītās korekcijas preču un darba tirgos mazināja plaisu starp produktivitāti un darbaspēka izmaksām, kā rezultātā Latvijas konkurētspēja ārējos tirgos pakāpeniski uzlabojās.

ULC dinamika kopš 2008.gada lielā mērā ir saistīta ar cikliskā rakstura faktoriem jeb krīzes sekām. Jāatzīmē, ka preču tirgi ir daudz jūtīgāki pret konjunktūras cikliskām svārstībām nekā darba tirgi, tāpēc ekonomikas lejupslīdes sākumposmā izlaide samazinās straujāk nekā nodarbināto skaits, un produktivitāte krīt. 2009.gadā, salīdzinot ar 2007.gadu, produktivitāte Latvijas tautsaimniecībā kopumā samazinājās par 7%. Tā kā darbaspēka izmaksas 2008.gadā vēl turpināja pieaugt (galvenokārt sakarā ar darbinieku atlaišanas izdevumu pieaugumu), produkcijas vienības darbaspēka izmaksas (nominālais ULC) pieauga. Savukārt darbaspēka izmaksu straujāks samazinājums nekā produktivitātei 2009.gadā un produktivitātes kāpums 2010.gadā noteica ULC samazināšanos par gandrīz 10%, kas liecināja par Latvijas ražotāju konkurētspējas uzlabošanos. Līdzīgas tendences bija vērojamas arī apstrādes rūpniecībā. Kopš 2011.gada produktivitātes un darbaspēka izmaksu dinamikai ir tendences izlīdzināties un ULC pieaugums ir visai mērens. Tomēr darbaspēka vienības izmaksu un produktivitātes dinamika pēdējos divos gados rāda, ka, pieaugot ekonomiskām aktivitātēm, produkcijas vienības darbaspēka izmaksas turpinās pieaugt.

1.11. attēls

Produktivitātes un darbaspēka izmaksu konverģence ar ES vidējo līmeni

Nominālā ULC dinamiku vidējā termiņā lielā mērā ietekmēs strukturālā rakstura faktori, kamēr ciklisko faktoru ietekme (kā, piemēram, konjunktūras svārstības ārējās tirdzniecības partnervalstīs) būs mazāka. Kā viens no nozīmīgākajiem ULC

¹ ULC ir attiecība starp darbaspēka izmaksām un darbaspēka produktivitāti. Ja produktivitāte aug straujāk par algām, tad ULC samazinās, kas liecina par to, ka valsts izmaksu konkurētspēja palielinās, un otrādi.

palielināšanas faktoriem ir algu palielinājums (algu konverģence), ko lielā mērā ietekmē augošā konkurence ES darba tirgos un Latvijas zemā konkurētspēja tajos.

Darbaspēka izmaksas Latvijā ir vienas no zemākajām ES dalībvalstīs. 2013.gadā darbaspēka izmaksas uz vienu nodarbināto Latvijā bija 38% no ES vidējā līmeņa. Tāpēc algu izlīdzināšanās (konverģence) ir objektīvs process ar ko nākotnē ir jārēķinās un tuvākajos gados plaša starp produktivitātes un algu dinamiku visdrīzāk saglabāsies. Algas straujāks pieaugums var būt saistīts arī ar minimālās algas palielināšanu, uzņēmēju vēlēšanos saglabāt augsti kvalificētus darbiniekus, bezdarba līmeņa samazināšanos u.tml. No otras puses, algu pieaugums, radot negatīvu ietekmi uz konkurētspēju, var kļūt par nopietnu stimulu inovācijām un investīcijām jaunajās tehnoloģijās, lai samazinātu izmaksas un palielinātu ražošanas resursu produktivitāti.

1.4. Situācija ES darba tirgū

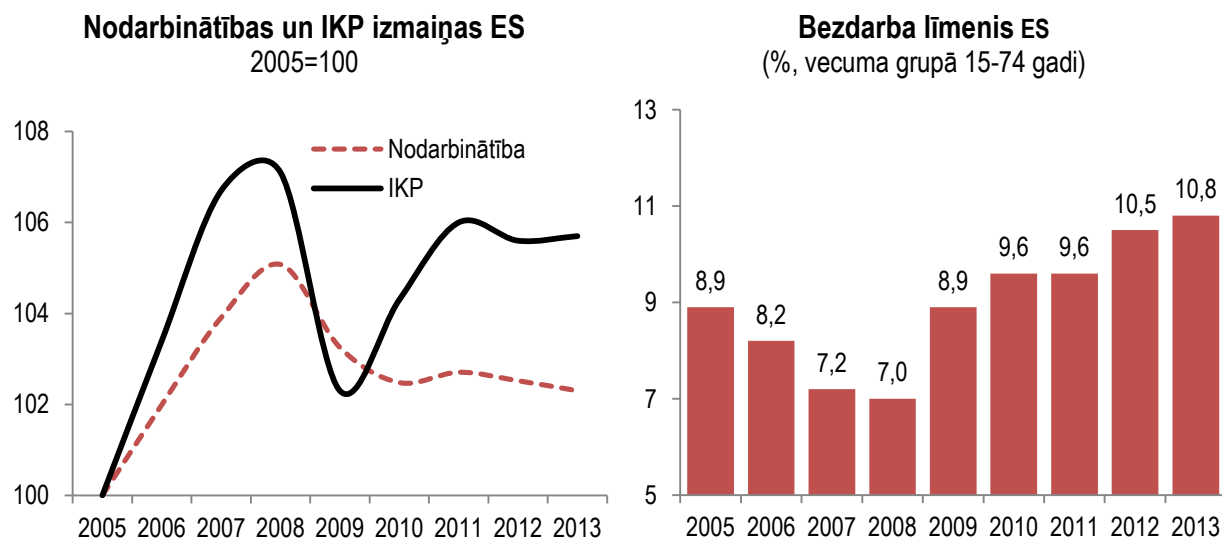
Pēc recesijas 2012.gadā, Eiropas Savienībā (ES) 2013.gada vidū IKP atsāka pieaugt, ko lielā mērā sekmēja situācijas uzlabošanās finanšu tirgos. ES 2013.gadā IKP pieauga par 0,1%. Jaunākie konjunktūras apsekojumi liecina, ka ekonomiskās aktivitātes ES pakāpeniski palielinās, tomēr fiskālās problēmas eirozonā joprojām ir aktuālas un sagaidāms, ka ekonomikas atveseļošanās būs mērena.

Tā kā darba un preču tirgi atšķirīgi pielāgojas konjunktūras cikliskām svārstībām, tad darba tirgus nespēja atgūties pēc ekonomikas lejupslīdes 2009.gadā, kad to skāra otrais krīzes vilnis 2012.gadā. Rezultātā situācija ES darba tirgū turpina pasliktināties – nodarbināto skaits 2013.gadā bija par 2,9% mazāks nekā pirms finanšu krīzes 2008.gadā, savukārt bezdarba līmenis 2013.gadā pieauga līdz 10,8, kas bija par 3,8 procentpunktiem vairāk nekā 2008.gadā.

Vienlaikus ES saglabājas arī būtiski problēmjautājumi – augsts jauniešu un ilgstošais bezdarbs, darbaspēka novecošanās, kā arī demogrāfiskās slodzes pieaugums.

1.12.attēls

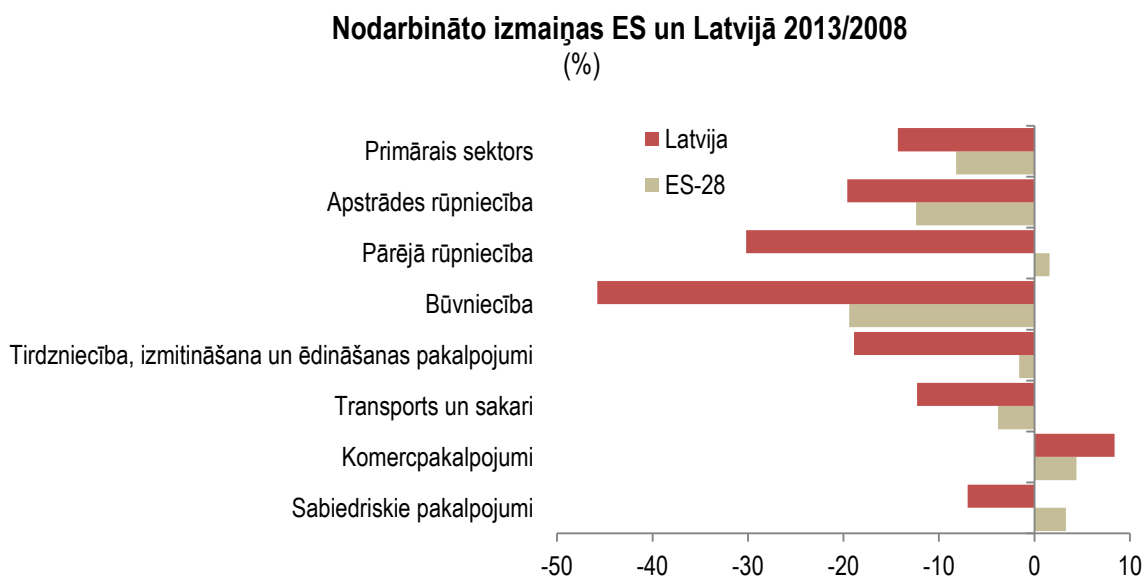
Situācija ES darba tirgū

ES valstīs kopumā 2013.gadā **nodarbinātības līmenis** 15-74 gadus vecuma grupā bija nedaudz zemāks nekā iepriekšējos trīs gados un krietni atpalika no pirmskrīzes līmeņa 2008.gadā. 2013.gadā ES nodarbinātības līmenis bija 57%, kas bija par 0,1 procentpunktu zemāks nekā 2012.gadā. Visaugstākais nodarbinātības līmenis 2013.gadā bija Nīderlandē (66%) un Zviedrijā (65,7%), savukārt viszemākais tas bija Horvātijā (41,7%), Grieķijā (43,4%) un Spānijā (48,4%). No Baltijas valstīm augstākais nodarbinātības līmenis bija Igaunijā (62,4%), savukārt Latvijā un Lietuvā, tas bija attiecīgi 58,2% un 57%. Visstraujākais nodarbinātības līmeņa pieaugums ES, salīdzinot ar 2012.gada attiecīgo periodu, bija vērojams Latvijā un Īrijā, savukārt straujākais sarukums – Kiprā un Grieķijā.

Analizējot **nodarbinātību nozaru griezumā**, redzams, ka samazinās nodarbināto skaits un arī īpatsvars apstrādes rūpniecībā, lauksaimniecībā un būvniecībā, savukārt pieaug – pakalpojumu sektorā. 2013.gadā nodarbināto īpatsvars rūpniecībā variē no 26% Čehijā līdz 5% Luksemburgā (ES ir vidēji 15%, Latvijā – 14%). Pēdējos gados nodarbināto skaits apstrādes rūpniecībā ES samazinās. Turklāt aptauju rezultāti rāda, ka galvenais faktors, kas ierobežo izaugsmi un nodarbināto skaita pieaugumu apstrādes rūpniecībā, ir zema pieprasījums pēc saražotās produkcijas.¹

1.13.attēls

Mainoties nodarbināto īpatsvaram nozarēs, izmaiņas skar arī darba tirgū pieprasītās prasmes. Saskaņā ar Cedefop prognozēm, pieprasījums pieaugs pēc zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas prasmēm. Tas nozīmē, ka augstākā profesionālā izglītība un apmācība saglabās nozīmīgu lomu. Par spīti ekonomikas krīzei, fizikas, matemātikas un inženierzinātņu profesionāļi un speciālistu nodarbinātība ES 2013.gadā bija par 12% augstāka nekā 2000.gadā un šī tendence turpinās. Pastāv bažas, ka **zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) prasmju piedāvājums varētu būt nepietiekošs un var kavēt Eiropas ekonomisko izaugsmi.**

Kopš 2008.gada bezdarba līmenis turpina pieaugt un 2013.gadā tas sasniedza 10,8% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Līdzīgi kā 2012.gadā, arī 2013.gadā

¹ Cedefop (March 2014), Briefing note. Skill mismatch: more than meets the eye

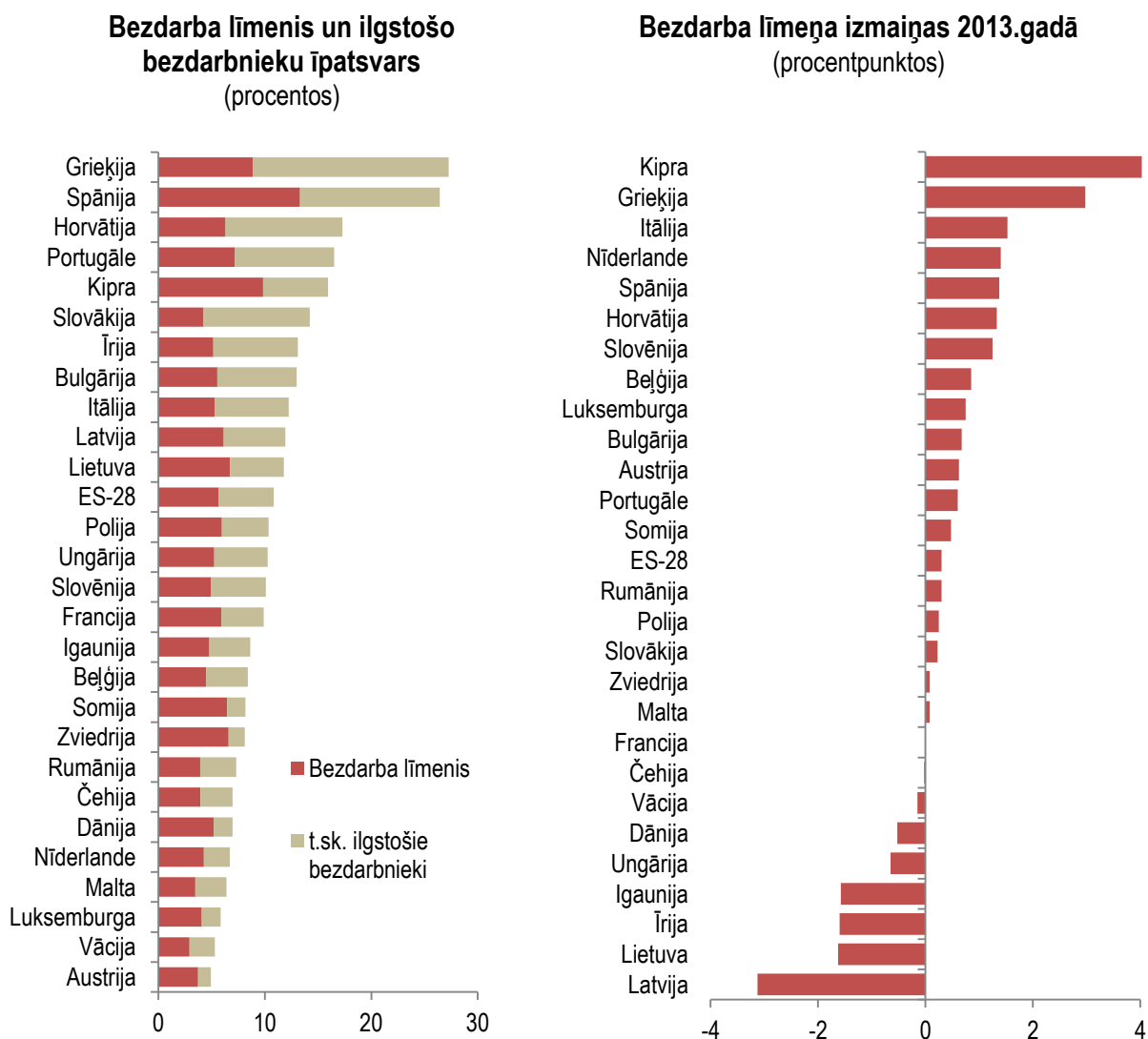
visaugstākais bezdarba līmenis bija Grieķijā (27,3%) un Spānijā (26,4%), savukārt viszemākais tas bija Austrijā (4,9%) un Vācijā (5,3%). 2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu, visstraujākais bezdarba līmeņa sarukums bija Baltijas valstīs un Īrijā, savukārt visstraujākais pieaugums bija Kiprā, Grieķijā un Itālijā.

Tomēr, **neraugoties uz augstiem bezdarba rādītājiem, uzņēmumi joprojām norāda uz grūtībām atrast atbilstošus darbiniekus.** Saskaņā ar 2013.gada pavasara Eiropas uzņēmumu konjunktūras apsekojuma rezultātiem, 40% no ES uzņēmumiem ir problēmas atrast darbaspēku ar atbilstošām prasmēm¹.

ES ir identificētas apmēram 2 milj. vakanču. Tajā pašā laikā apmēram 10,8% cilvēku ir bez darba, no kuriem gandrīz puse ir ilgstošie bezdarbnieki. Kā svarīgs nākotnes izaicinājums ir esošo problēmu apzināšana, lai darbaspēka prasmes atbilstu darba tirgus prasībām.

1.14.attēls

Bezdarbs ES 2013.gadā

Turpina pieaugt **ilgstošais bezdarbs**. 2013.gadā ilgstošā bezdarba līmenis ES sasniedza 47,5% no kopējā bezdarba, kas bija par 2,9 procentpunktiem vairāk nekā 2012.gadā. Joprojām pastāv ievērojamas ilgstošā bezdarba rādītāju atšķirības ES valstu vidū – viszemākās tās ir Zviedrijā – 18,6% un Somijā – 23,8%, savukārt visaugstākās

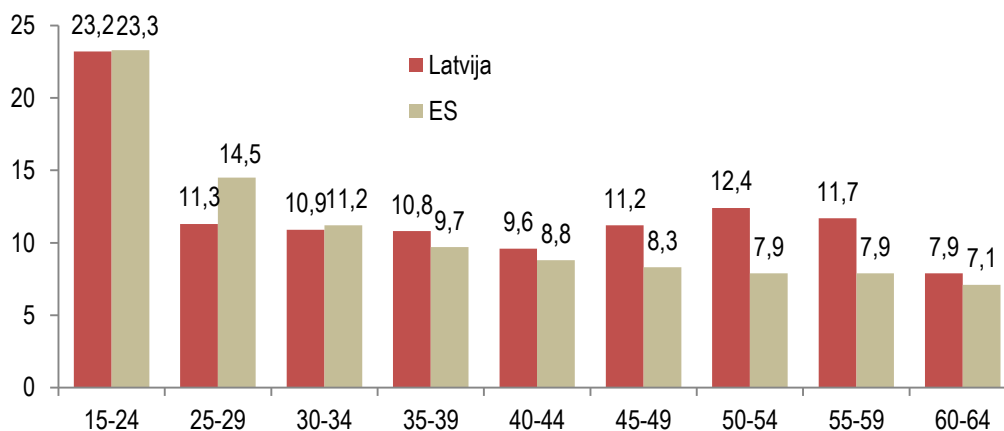
– Slovākijā – 70,2% un Grieķijā – 67,5%. Visstraujāk ilgstošā bezdarba līmenis 2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu, ir pieaudzis Grieķijā, Kiprā un Portugālē, savukārt visstraujākais sarukums ir bijis Baltijas valstīs.

Jauniešu bezdarba līmenis joprojām pieaug. Ja arī turpmāk jauniešu bezdarba problēmas netiks attiecīgi risinātas, tad nav sagaidāms, ka samazināsies kopējais bezdarba līmenis. Jauniešu bezdarba līmenis ES ir vairāk kā divas reizes augstāks nekā pieaugušo bezdarbs un 2013.gadā bija 23,3%. Svarīga problēma jauniešu bezdarba aspektā ir jaunieši, kas nestrādā un nemācās. 2013.gadā, ES tādu bija 13% (Latvijā 13%) un šo jauniešu skaitam ir tendence pieaugt. Pieaug arī jauniešu ilgstošais bezdarbs – 2013.gadā aptuveni trešdaļa no jauniešiem bezdarbniekiem (jaunāki par 25 gadiem) darbu meklēja ilgāk par 1 gadu. ES valstīs jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir ļoti atšķirīgs – no 7,9% Vācijā līdz pat 58,3% Grieķijā 2013.gadā. No Baltijas valstīm augstākais jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir Latvijā (23,2%), bet tam ir tendence sarukt. No Baltijas valstīm viszemākais jauniešu bezdarba līmenis ir Igaunijā (18,7%).

Ja ES kopumā bezdarba līmenis ir augstāks jauniešu vidū un vēlākos gados arvien samazinās, tad Latvijā bezdarba līmenis ir augsts ne tikai jauniešu vecumā grupā, bet arī pirmspensijas vecuma grupā.

1.15.attēls

Bezdarba līmenis pa vecuma grupām ES-28 un Latvijā 2013.gadā
(procentos)

Viens no lielākajiem ekonomikas nākotnes izaicinājumiem ir **darbaspēka novecošanās**. Nākotnē tas radīs ievērojamas izmaiņas darba tirgū. Darbaspēka novecošanās ietekme uz ekonomiku skars visas ES dalībvalstis. Novecošanās ietekmēs daudzas STEM profesijas. Tas norāda uz iespējamo nākotnes darbaspēka iztrūkumu zinātnes un tehnoloģiju jomā. Lai gan arvien biežāk tiek runāts par „sudraba ekonomikas” iespējām, tomēr šīs diskusijas papildina arī bažas par nepieciešamajām veselības aprūpes un veselības aizsardzības sistēmas reformām.

ES darba tirgu lielā mērā ietekmē arī iedzīvotāju skaita izmaiņas. Saskaņā ar Eurostat datiem, ES iedzīvotāju skaits 2020.gadā tiek prognozēts par 1% lielāks nekā 2013.gadā. ES iedzīvotāju skaita pieaugumu galvenokārt nosaka iedzīvotāju migrācija.

2011.gadā ES ieradās 1,7 milj. imigrantu no valstīm ārpus ES, savukārt no ES dalībvalstīm uz citām ES valstīm devās 1,3 milj. cilvēku.¹

Nemot vērā esošo situāciju darba tirgū, lielākie nākotnes izaicinājumi nodarbinātības jomā ES būs saistīti ar darbaspēka prasmju pieprasījuma un piedāvājuma sabalansētības nodrošināšanu, kā arī jaunu darba vietu radīšanu.

2. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS UN PIEDĀVĀJUMS

2.1. Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas un struktūra

Ekonomiskā lejupslīde 2009. un 2010.gadā un ar to saistītais nodarbinātības samazinājums smagi skāra visas nozares. Kopš 2011.gada, pieaugot ekonomiskajām aktivitātēm, visās tautsaimniecības pamatnozarēs, izņemot lauksaimniecību, nodarbināto skaits pieaug, tomēr to skaits joprojām ievērojami atpaliek no pirmskrīzes līmeņa.

2013.gadā nodarbināto skaits bija 893,9 tūkst., kas bija par 2,1% jeb 18 tūkst. lielāks nekā 2012.gadā. No kopējā nodarbināto skaita pieauguma gandrīz trešdaļu veidoja būvniecības nozare. Būtisks ieguldījums nodarbināto skaita pieaugumā bija arī tirdzniecības, apstrādes rūpniecības un komercpakalpojumu nozarēm. Tajā pašā laikā sabiedrisko pakalpojumu nozarēs nodarbināto skaits 2013.gadā pieauga minimāli pretēji 2012.gadā vērotajam palielinājumam.

2.1. tabula

Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs

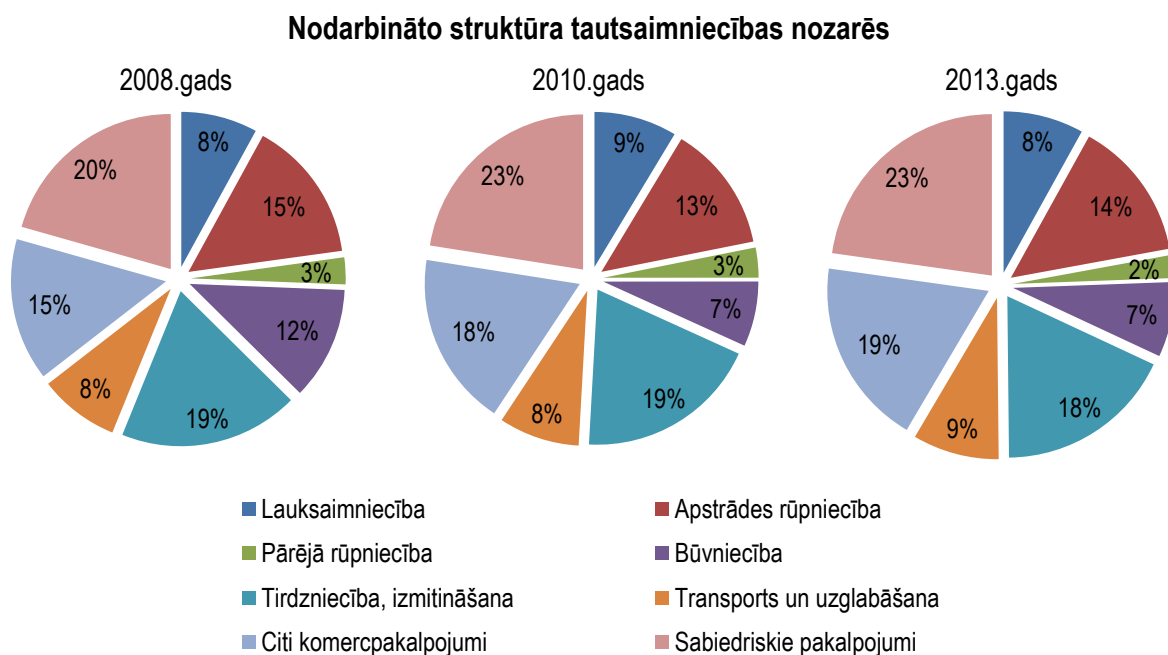
	Skaits (tūkst.)						Izmaiņas (%)		Ieguldījums izmaiņās (%)
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/ 2010	2013/ 2012	2013/ 2012
Kopā	1053,0	905,8	847,9	858,1	875,6	893,9	5,4	2,1	2,1
tai skaitā:									
Lauksaimniecība	83,9	79,5	73,3	76,6	73,3	71,9	-1,8	-1,8	-0,2
Apstrādes rūpniecība	156,4	120,0	112,2	114,4	122,5	125,7	12,1	2,6	0,4
Pārējā rūpniecība	29,5	28,8	26,5	22,1	20,6	20,6	-22,1	0,1	0,0
Būvniecība	124,1	72,3	57,6	60,9	62,3	67,3	16,9	7,9	0,6
Tirdzniecība, izmitināšana	197,3	172,7	162,0	161,4	155,6	159,9	-1,3	2,8	0,5
Transports un uzglabāšana	88,1	79,0	71,4	73,2	75,1	77,3	8,3	2,9	0,3
Citi komerc-pakalpojumi	156,7	152,1	154,1	153,3	163,8	167,4	8,6	2,2	0,4
Sabiedriskie pakalpojumi	217,0	201,4	190,9	196,2	202,3	203,6	6,6	0,7	0,2

¹ European Commission (March 2013), EU Employment and social situation. Special supplement on demographic trends. Quarterly Review

Vislielākais nodarbināto īpatsvars 2013.gadā bija sabiedrisko pakalpojumu nozarēs (23%), komercpakalpojumos (19%), tirdzniecībā un izmitināšanā (18%), kā arī apstrādes rūpniecībā (14%). Kopš 2010.gada struktūra būtiski nav mainījies. Salīdzinot ar 2010.gadu, nodarbināto īpatsvars nedaudz sarucis lauksaimniecībā, pārējā rūpniecībā un tirdzniecībā, bet pieaudzis apstrādes rūpniecībā, būvniecībā, transportam un komercpakalpojumiem, savukārt sabiedriskajiem pakalpojumiem izmaiņas netiek novērotas.

Pēc Ekonomikas ministrijas aprēķiniem augstas kvalifikācijas profesijās 2013.gadā bija nodarbināti 356,4 tūkst. jeb 40% no visiem nodarbinātajiem. Vislielākā daļa (38%) no nodarbināto skaita augstas kvalifikācijas profesiju grupā bija nodarbināti sabiedrisko pakalpojumu nozarēs (valsts pārvalde, veselības aprūpe, izglītība). Vidējas kvalifikācijas profesijās 2013.gadā bija nodarbināti 422,1 tūkst., kas bija gandrīz puse no visiem nodarbinātajiem. Šajā profesiju grupā 24% bija nodarbināti tirdzniecībā un gandrīz piektdaļa apstrādes rūpniecībā. Savukārt zemas kvalifikācijas profesiju grupā 2013.gadā bija 115,4 tūkst. nodarbināto, no kuriem visvairāk – piektdaļa bija nodarbināti komercpakalpojumu nozarē, bet lauksaimniecības, apstrādes rūpniecības un pārējās rūpniecības nozarēs kopā – 33 procenti.

2.1. attēls

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, augstas kvalifikācijas profesijās 2013.gadā bija par 6,4 tūkst. vairāk nodarbināto (pieaugums par 1,8%) jeb 35% no visu nodarbināto skaita pieauguma. Apjomīgākais pieaugums par 4,3 tūkst. bija komercpakalpojumu nozarēs un par 2,5 tūkst. – apstrādes rūpniecībā. Neliels nodarbināto skaita samazinājums bija lauksaimniecībā, transporta un sabiedrisko pakalpojumu nozarēs.

Vidējas kvalifikācijas profesijās 2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu, bija par 13,8 tūkst. vairāk nodarbināto (pieaugums par 3,4%), kas bija 76% no visu nodarbināto skaita pieauguma. Apjomīgākais nodarbināto skaita pieaugums par 3,5 tūkst. bija tirdzniecībā, par 3,1 tūkst. – transporta nozarē un par 2,8 tūkst. –

būvniecībā. Nodarbināto skaita samazinājums bija tikai pārējā rūpniecībā (par 1,6 tūkst.).

2.2. tabula

Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām
(2013. gads, tūkst.)

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība, izmitināšana	Transports un uzglabāšana	Citi komerc-pakalpojumi	Sabiedriskie pakalpojumi	Kopā
Augstas kvalifikācijas profesijas tai skaitā:	10,6	30,7	6,1	16,9	42,6	18,1	95,2	136,1	356,4
Vadītāji	5,5	10,1	1,4	9,6	18,9	6,3	21,6	16,2	89,7
Vecākie speciālisti	2,7	9,6	2,2	4,2	5,2	3,2	41,6	84,4	153,3
Speciālisti	2,4	11,0	2,5	3,1	18,5	8,6	31,9	35,4	113,3
Vidējas kvalifikācijas profesijas tai skaitā:	47,3	74,6	11,3	39,7	103,2	52,0	46,6	47,4	422,1
Iestāžu kalpotāji	1,1	4,3	1,5	1,7	10,1	9,6	15,9	6,4	50,7
Pakalpojumu darbinieki	1,8	1,6	0,2	0,1	77,1	4,4	19,7	33,6	138,6
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	29,2	0,6	0,0	0,1	0,2	0,2	0,5	0,5	31,3
Kvalificēti strādnieki	3,7	45,8	5,3	31,3	11,8	5,1	7,8	2,9	113,6
Iekārtu un mašīnu operatori	11,5	22,2	4,3	6,5	4,1	32,8	2,6	4,0	87,9
Zemas kvalifikācijas profesijas	14,1	20,4	3,3	10,7	14,1	7,2	25,7	20,1	115,4
Kopā	71,9	125,7	20,6	67,3	159,9	77,3	167,4	203,6	893,9

Savukārt zemas kvalifikācijas profesiju grupā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2013.gadā bija par 2 tūkst. mazāk nodarbināto (samazinājums par 1,7%). Apjomīgākais nodarbināto skaita samazinājums par 3,6 tūkst. bija lauksaimniecībā un par 1,6 tūkst. – apstrādes rūpniecībā. Būtisks nodarbināto skaita pieaugums par 1,8 tūkst. bija būvniecībā un par 1,3 tūkst. – pārējā rūpniecībā.

Salīdzinot ar krīzes zemāko punktu – 2010.gadu, augstas kvalifikācijas profesijās 2013.gadā bija par 10,6 tūkst. vairāk nodarbināto (pieaugums par 3,1%) jeb 23% no visu nodarbināto skaita pieauguma. Apjomīgākais pieaugums bija par 13,2 tūkst. komercpakalpojumu nozarēs un par 5,4 tūkst. – apstrādes rūpniecībā. Būtisks nodarbināto skaita samazinājums par 14,6 tūkst. bija tirdzniecībā.

Vidējas kvalifikācijas profesijās 2013.gadā, salīdzinot ar 2010.gadu, bija par 35,3 tūkst. vairāk nodarbināto (pieaugums par 9,1%), kas bija 77% no visu nodarbināto skaita pieauguma. Apjomīgākais pieaugums par 10,6 tūkst. bija tirdzniecībā, par 8,3 tūkst. – apstrādes rūpniecībā un par 7,4 tūkst. – būvniecībā. Nodarbināto skaita samazinājums bija tikai pārējā rūpniecībā (par 3,3 tūkst.).

Savukārt zemas kvalifikācijas profesiju grupā, salīdzinot ar 2010.gadu, 2013.gadā nodarbināto skaits nebija mainījies. Apjomīgākais pieaugums par 2,6 tūkst. bija būvniecībā un par 1,9 tūkst. – tirdzniecībā, bet nodarbināto skaita samazinājums par 2,4 tūkst. bija pārējā rūpniecībā un par 1,8 tūkst. – lauksaimniecībā.

2.3. tabula

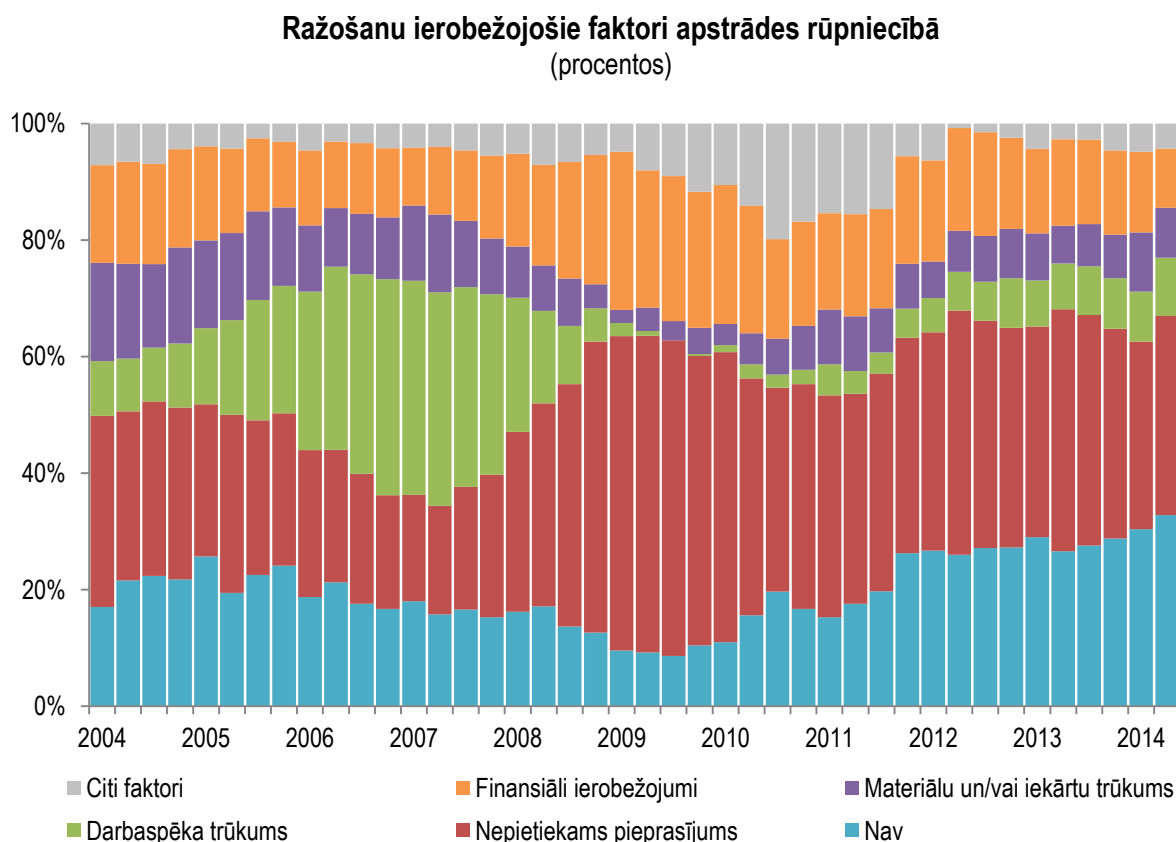
Nodarbināto skaita izmaiņas tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām
(tūkst.)

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība, izmitināšana	Transporta un uzglabāšana	Citi komerc-pakalpojumi	Sabiedriskie pakalpojumi	Kopā
<i>2013.gads salīdzinājumā ar 2012.gadu</i>									
Augstas kvalifikācijas profesijas tai skaitā:	-0,1	2,5	0,3	0,4	0,3	-0,2	4,3	-1,1	6,4
Vadītāji	1,0	-0,2	-0,3	1,6	0,7	1,4	2,6	2,3	9,2
Vecākie speciālisti	-0,4	1,2	0,8	-0,5	-2,0	-0,5	3,7	-1,7	0,7
Speciālisti	-0,8	1,4	-0,2	-0,8	1,6	-1,1	-2,0	-1,6	-3,5
Vidējas kvalifikācijas profesijas tai skaitā:	2,4	2,3	-1,6	2,8	3,5	3,1	0,2	1,2	13,8
Iestāžu kalpotāji	0,2	0,3	-1,0	0,2	-3,3	-0,6	0,7	0,4	-3,3
Pakalpojumu darbinieki	0,3	-0,5	0,0	-0,1	6,1	0,3	-0,9	1,5	6,6
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-0,2	-0,2	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3
Kvalificēti strādnieki	0,6	1,0	-0,1	0,9	-0,5	-0,9	1,1	-0,6	1,4
Iekārtu un mašīnu operatori	1,5	1,7	-0,4	1,8	1,0	4,2	-0,6	-0,3	8,8
Zemas kvalifikācijas profesijas	-3,6	-1,6	1,3	1,8	0,6	-0,7	-1,0	1,2	-2,0
Kopā	-1,3	3,2	0,0	5,0	4,3	2,2	3,6	1,3	18,3
<i>2013.gads salīdzinājumā ar 2010.gadu</i>									
Augstas kvalifikācijas profesijas tai skaitā:	-0,2	5,4	-0,2	-0,3	-14,6	2,2	13,2	5,2	10,6
Vadītāji	-0,1	-1,6	-0,4	1,2	-2,8	0,8	4,5	2,0	3,6
Vecākie speciālisti	0,2	2,4	-0,2	-0,8	-4,8	0,2	4,0	8,1	9,0
Speciālisti	-0,4	4,6	0,5	-0,6	-7,0	1,2	4,7	-4,9	-2,0
Vidējas kvalifikācijas profesijas tai skaitā:	0,7	8,3	-3,3	7,4	10,6	3,4	1,9	6,4	35,3
Iestāžu kalpotāji	0,0	0,0	0,0	0,8	-2,8	0,0	3,0	-0,6	0,4
Pakalpojumu darbinieki	0,0	-0,4	-0,7	-0,3	11,5	0,2	-0,9	5,4	14,7
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-3,2	-1,1	0,0	0,1	0,1	0,2	-1,6	0,2	-5,3
Kvalificēti strādnieki	1,6	8,9	-1,0	5,8	0,5	-1,2	1,9	0,9	17,3
Iekārtu un mašīnu operatori	2,2	1,0	-1,6	1,1	1,4	4,2	-0,5	0,5	8,2
Zemas kvalifikācijas profesijas	-1,8	-0,1	-2,4	2,6	1,9	0,4	-1,7	1,1	0,0
Kopā	-1,3	13,5	-5,9	9,7	-2,1	5,9	13,3	12,7	45,9

Lai arī pēdējos gados pieprasījums pēc darbaspēka pakāpeniski aug, tomēr tas ievērojami atpaliek no pirmskrīzes līmeņa. Pie pašreizējā salīdzinoši augstā bezdarba līmeņa uzņēmēji nesaskaras ar darbaspēka trūkumu. To apliecina konjunktūras apsekojumi – 2014. gada sākumā tikai nedaudz vairāk nekā 10% uzņēmēju apstrādes rūpniecībā norādīja, ka darbaspēka trūkums ir uzņēmuma attīstību ierobežojošs

faktors. Daudz būtiskāk ražošanu ietekmē zema pieprasījums gan iekšējā, gan ārējās tirgos.

2.2. attēls

Arī citās nozarēs uzņēmēji ir norādījuši, ka nesaskaras ar darbaspēka trūkumu kā ierobežojošo faktoru – būvniecībā – 13%, mazumtirdzniecībā – 7% un pakalpojumu sektorā – 5% uzņēmumu.

2.2. Demogrāfiskā situācija un darbaspēka piedāvājums

2.2.1 Demogrāfijas tendences

Iedzīvotāju skaits Latvijā ilgstoši samazinās, kam galvenie iemesli ir sabiedrības novecošanās, zems dzimstības līmenis un iedzīvotāju emigrācija. 2013.gadā iedzīvotāju skaits saruka par 22,4 tūkst., un 2014.gada sākumā Latvijā bija 2011,5 tūkst. iedzīvotāju.

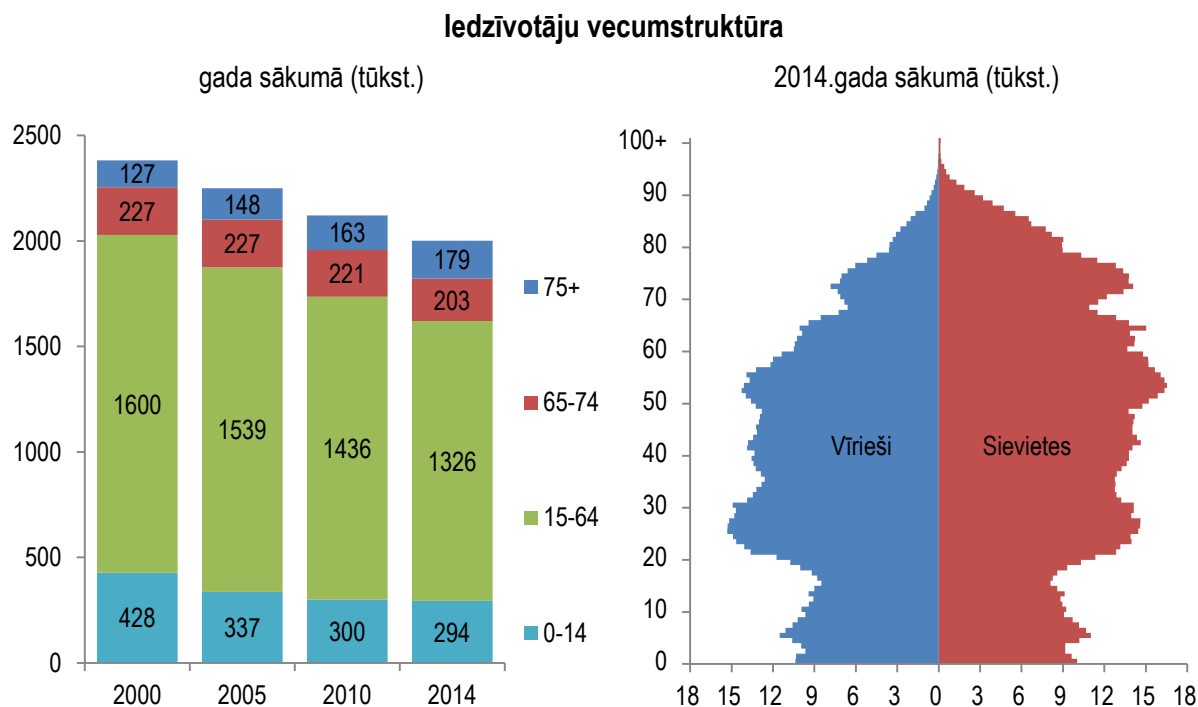
Dzimstības rādītāji valstī ilgstoši ir zemā līmenī, kas nav pietiekami esošā iedzīvotāju skaita atražošanai. Pieaugot iedzīvotāju ienākumiem, no 2005.gada dzimstības rādītāji uzlabojās – palielinājās gan dzimušo skaits, gan dzimstības koeficients. Ekonomiskās krīzes ietekmē no 2009.gada dzimušo skaits samazinājās, taču 2012.gadā atsākās dzimstības pieaugums. 2013.gadā dzimušo skaits bija par 3,5% lielāks nekā iepriekšējā gadā.

Kopumā mirstības rādītāji uzlabojas kopš 2007.gada. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2013.gadā mirušo skaits samazinājās – par 1,2 procentiem.

Demogrāfiskās situācijas uzlabošanās atspoguļojas arī iedzīvotāju dabiskā pieauguma koeficientā, kas kopš 2011.gada uzlabojas. Tomēr joprojām tas ir negatīvs, 2013.gadā tas bija -4,1 uz 1000 iedzīvotājiem.

Turpinās sabiedrības novecošanās process – pieaug iedzīvotāju skaits virs darbības vecuma. Jāatzīmē, ka sakarā ar nelielo dzimstības pieaugumu, kopš 2012.gada ir apstājies iedzīvotāju skaita samazinājums līdz darbības vecumam.

2.3. attēls

Iedzīvotāju skaits 15-74 gadu vecumā 2014.gada sākumā bija 1528,4 tūkst., kas bija par 29,3 tūkst. mazāk nekā iepriekšējā gada sākumā. Lielākā ietekme bija iedzīvotāju skaita samazinājumam jaunākajās darbības vecuma grupās: 15-19 gadi (par 7,8 tūkst. jeb 7,8%) un 20-24 gadi (par 9,4 tūkst. jeb 6,5%). Citās vecuma grupās lielākais samazinājums bija vecuma grupās 35-39 gadi (par 3,4 tūkst. jeb par 2,5%) un 45-49 gadi (par 3,1 tūkst. jeb par 2,2%).

Būtisku ietekmi uz iedzīvotāju skaita samazināšanos atstāj iedzīvotāju migrācija. Negatīvais migrācijas saldo pārsniedz iedzīvotāju negatīvo dabisko pieaugumu. Migrācijas plūsmas uz ārvalstīm strauji pieauga, pasliktinoties ekonomiskai situācijai. Negatīvā migrācijas saldo kulminācija tika sasniegta 2009. un 2010.gadā.

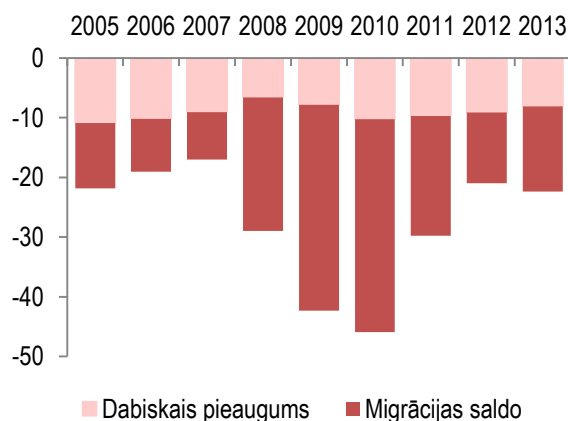
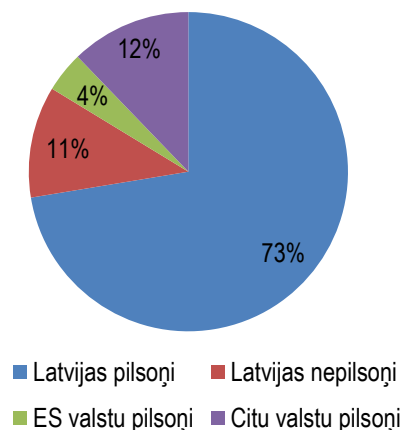
Galvenais izbraukšanas mērķis ir darba meklējumi ārvalstīs. No valsts emigrē galvenokārt darbības vecuma iedzīvotāji, izteikti mobilāki ir jaunāku vecumu grupu iedzīvotāji.

Sākot ar 2011.gadu, migrācijas rādītāji uzlabojās. Negatīvo migrācijas saldo mazināja ne tikai izbraukušo skaita samazinājums, bet arī imigrējušo iedzīvotāju skaita pieaugums. Tomēr 2013.gadā, lai arī izbraukušo skaits bija mazāks kā 2012.gadā, arī imigrējušo skaits bija mazāks. Līdz ar to iedzīvotāju skaits migrācijas dēļ 2013.gadā samazinājās vairāk kā 2012.gadā – attiecīgi par 14,3 un 11,9 tūkstošiem.

2012.gadā no kopējā ilgtermiņa imigrantu skaita 84% veidoja iepriekš Latvijā dzīvojošie iedzīvotāji – Latvijas pilsoņi un nepilsoņi. Latvijas darbaspēka resursus papildina arī valstī strādājošie viesstrādnieki. 2013.gadā ārzemniekiem tika izsniegtas

3,2 tūkst. darba atļaujas. Šobrīd viņi veido nelielu daļu no darbaspēka piedāvājuma, taču to skaits pakāpeniski pieaug.

2.4. attēls

Iedzīvotāju skaita izmaiņu ietekmējošie faktori
(tūkst.)Ilgtērmiņa imigranti pēc valstiskās piederības
(2012.gadā, %)

Jāatzīmē, ka, ņemot vērā brīvo darbaspēka kustību ES, emigrācijas plūsmas nav iespējams uztvert pilnīgi precīzi. Ne tikai Latvija, bet arī citas ES dalībvalstis saskaras ar problēmām precīzi raksturot iedzīvotāju struktūru, kas izbraukuši no valsts darba meklējumu nolūkā.

2.2.2 Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū un darbaspēka piedāvājums

Ekonomiskās aktivitātes līmenis raksturo iedzīvotāju iesaisti darba tirgū, aptverot nodarbinātos iedzīvotājus un darba meklētājus.

2.5. attēls

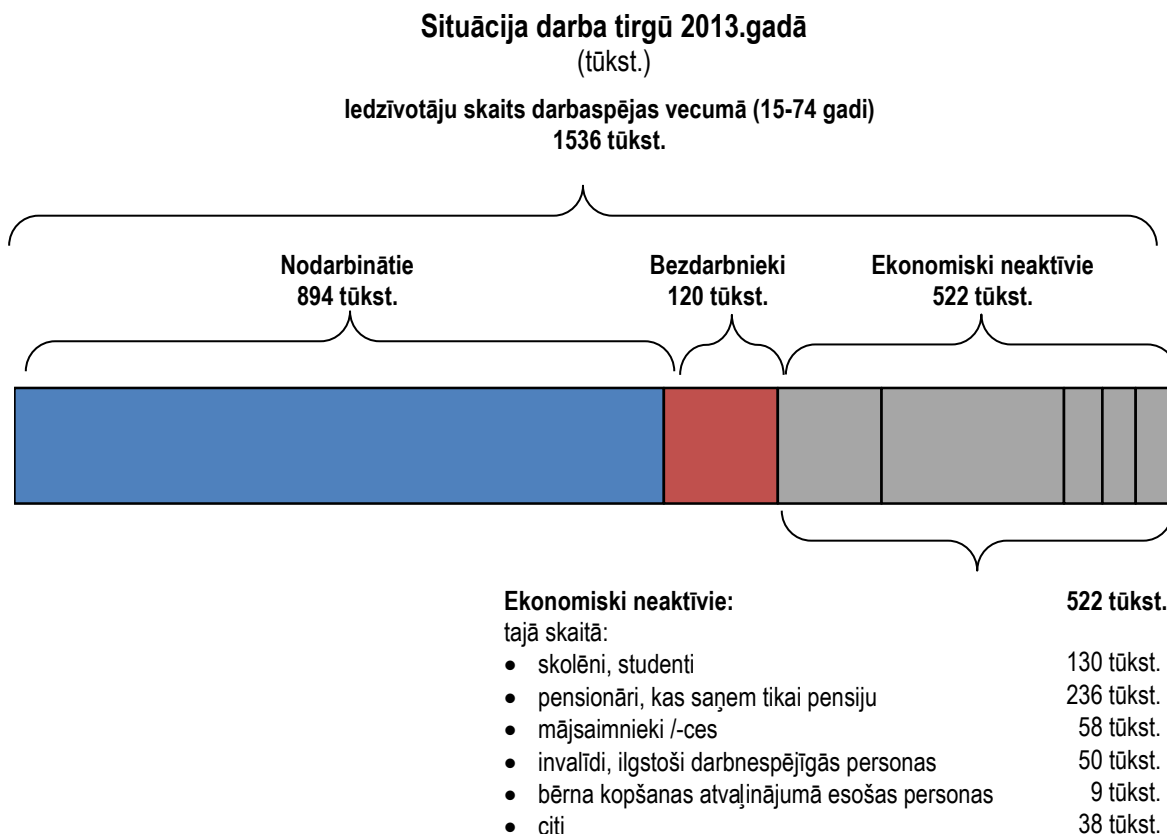

Darbaspēka piedāvājumu ietekmē demogrāfiskie procesi. Novecošanās rezultātā, samazinoties kopējam iedzīvotāju skaitam darbaspējas vecumā, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits sarūk. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits kopumā samazinās kopš

2008.gada. To skaits 2013.gadā bija 1014,2 tūkst., kas bija par 16,5 tūkst. mazāk nekā 2012.gadā un par 129,2 tūkst. mazāk nekā 2008.gadā.

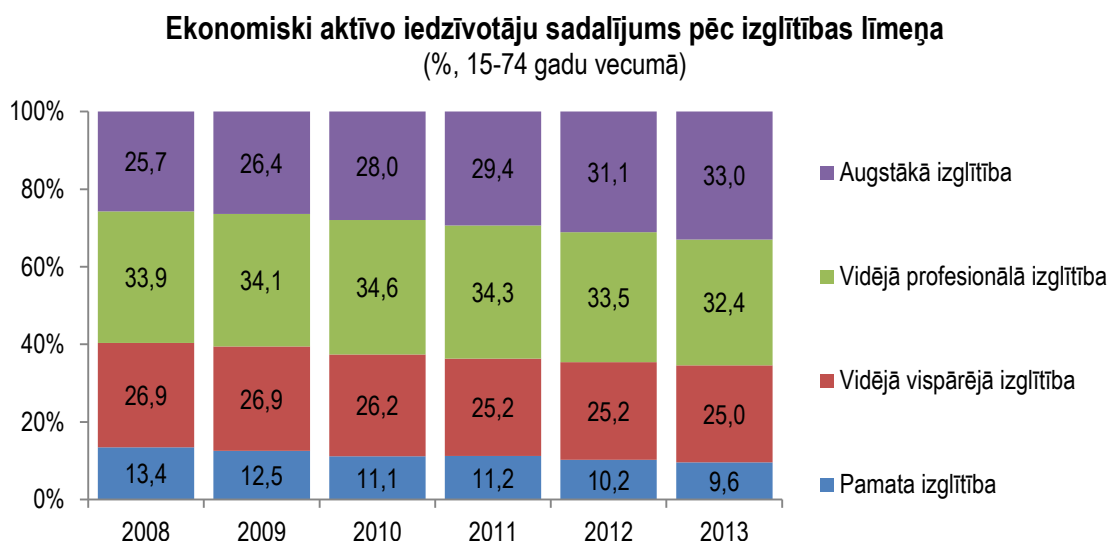
Pēdējo gadu laikā zemākais iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes līmenis bija 2010. un 2011.gadā. Turpmāk ekonomiskās aktivitātes līmenis 15-74 gadu vecuma grupā pieauga, 2013.gadā sasniedzot 66% līmeni.

2.6. attēls

Ekonomiskās aktivitātes līmenis ir relatīvi stabils gandrīz visās vecuma grupās, pēdējo gadu laikā ir vērojamas nebūtiskas svārstības.

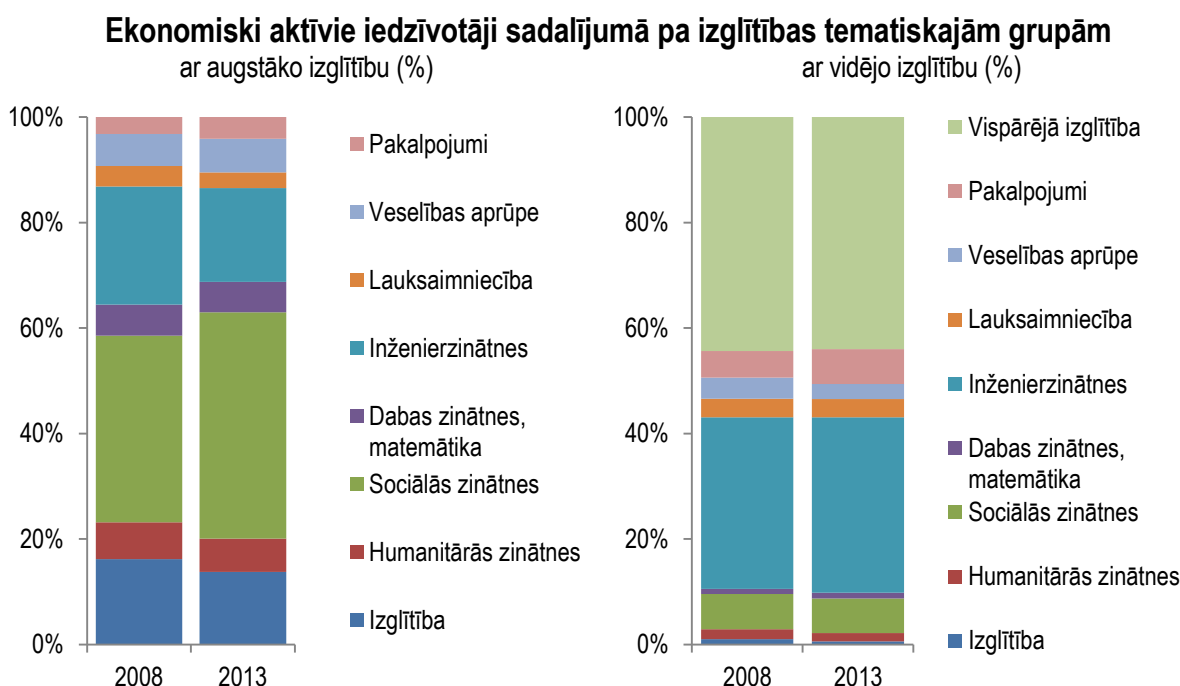
2.7. attēls

Iedzīvotāji aizvien vairāk apzinās **izglītības** nozīmi dalībai darba tirgū. Pakāpeniski turpina palielināties ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars ar augstāko izglītību, un 2013.gadā tas sasniedza 33 procentus.

Vislielākais darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību ir sociālo zinātņu, komerczinātņu un tiesību izglītības tematiskajā grupā. To nosaka iepriekšējo gadu studentu izvēle iegūt augstāko izglītību šajā tematiskajā grupā. Jāatzīmē, ka kopš 2008.gada ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izteiktākais skaita pieaugums ir tieši šajā grupā. Nākamās lielākās ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izglītības tematiskās grupas ir inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupa un izglītības tematiskā grupa.

2.8. attēls

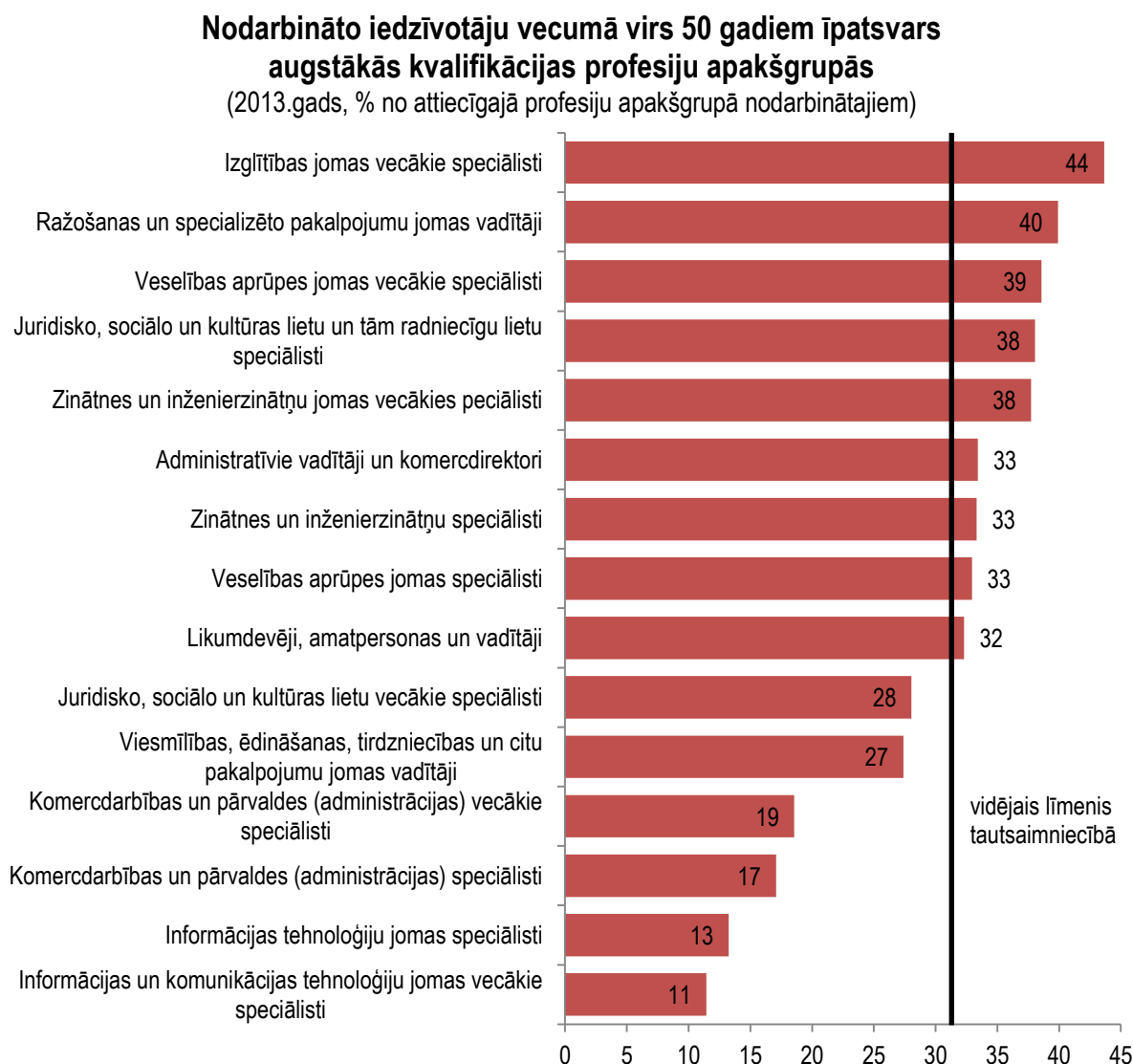
Kopš 2008.gada vidējās izglītības līmenī ekonomiski aktīvo iedzīvotāju struktūra izglītības tematisko grupu griezumā ir diezgan stabila. Gandrīz pusei (44%) ekonomiski aktīvo iedzīvotāju ir vispārējā vidējā izglītība. Šie iedzīvotāji ir darba tirgū bez iegūtas specialitātes. Lielākais darbaspēka piedāvājums ar vidējo profesionālo izglītību ir inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupā.

Latvijā pastāv pastiprināta **darbaspēka novecošanās** atsevišķās nozarēs un profesiju grupās, kas var izraisīt piedāvājuma samazināšanos nākotnē (detalizētu informāciju pa nozarēm un profesiju grupām skatīt pielikumā 1.- 2. attēlos).

Nodarbināto struktūras analīze profesiju grupu griezumā liecina, ka darbaspēka novecošanās visvairāk skar augstākās kvalifikācijas profesijas. Nodarbināto īpatsvars vecumā virs 50 gadiem augstākās kvalifikācijas profesijās pārsniedz 31%. Novecošanās problemātika īpaši skar ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītājus, kā arī vecākos speciālistus zinātnes un inženierzinātņu, veselības aprūpes un izglītības jomā.

Nozares ar lielāko vecāko speciālistu skaitu zinātnes un inženierzinātņu jomā vecumā virs 50 gadiem ir apstrādes rūpniecībā un komercpakalpojumos (it īpaši profesionālos, zinātniskos un tehniskajos pakalpojumos).

2.9. attēls

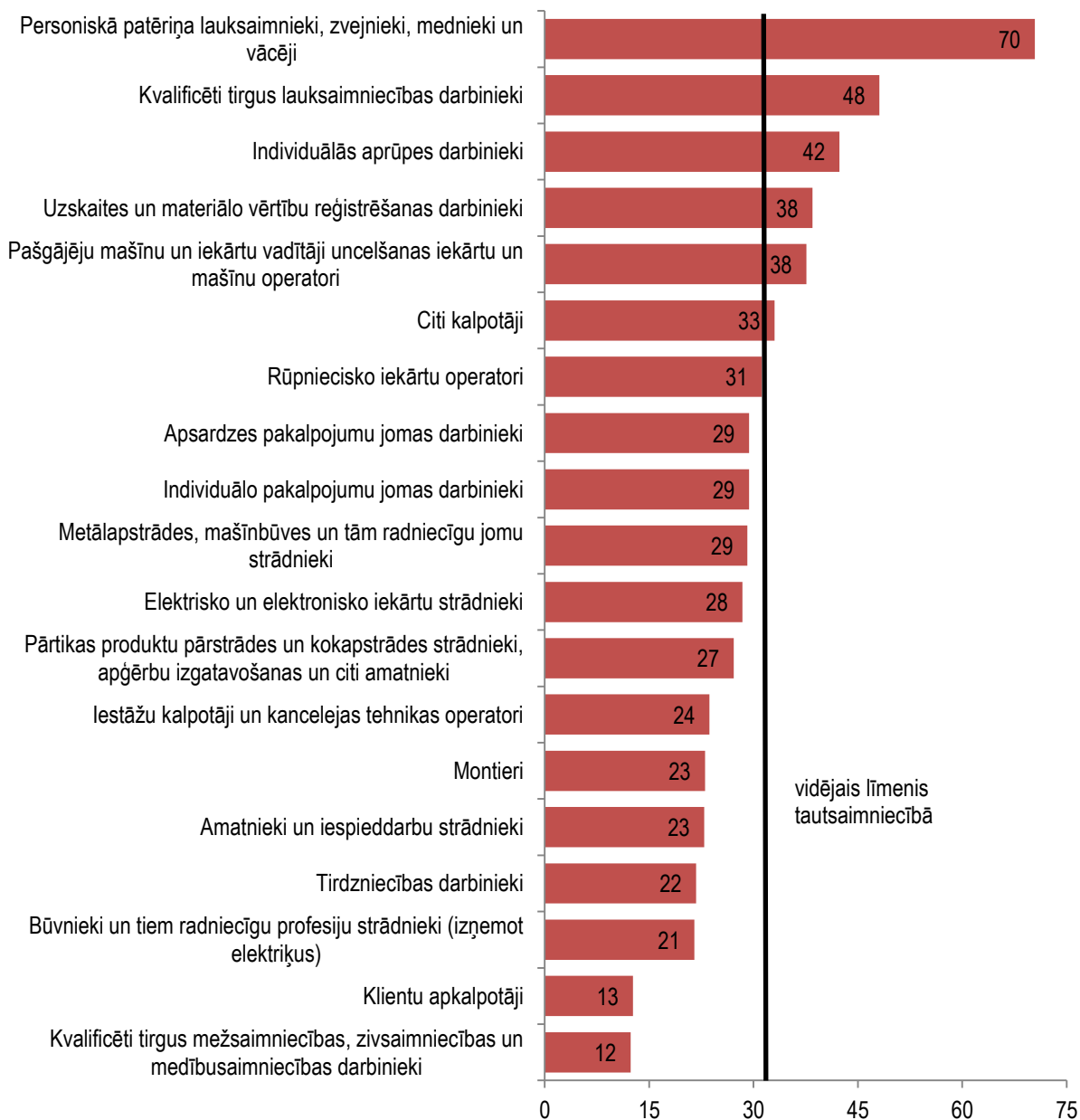

Darbaspēka vecumstruktūras negatīvās attīstības tendences redzamas arī atsevišķās vidējās kvalifikācijas profesiju grupās. Izteiktākā darbaspēka novecošanās tendence attiecas uz kvalificētiem tirgus lauksaimniecības darbiniekiem un individuālās aprūpes darbiniekiem.

Nodarbināto iedzīvotāju vecumā virs 50 gadiem īpatsvars vidējās kvalifikācijas profesiju apakšgrupās

(2013.gads, % no attiecīgajā profesiju apakšgrupā nodarbinātajiem)

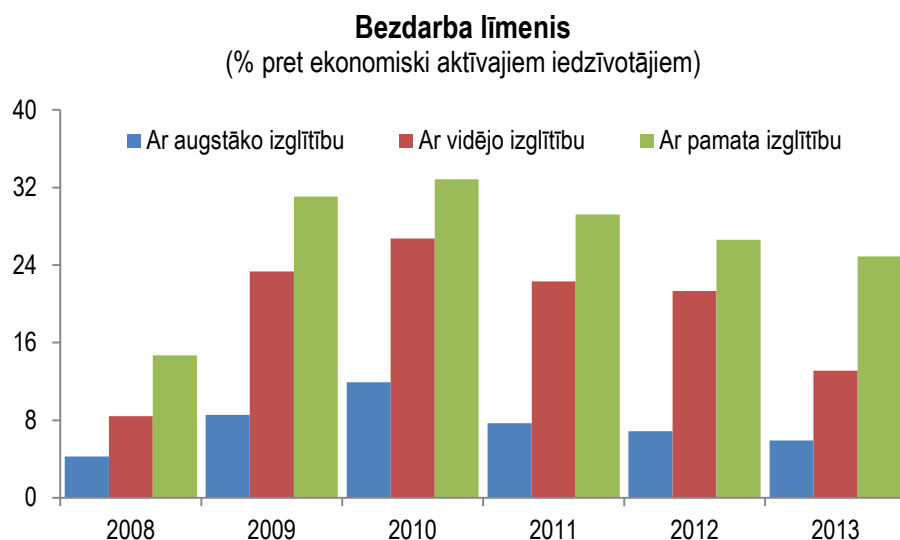

Darbaspēka vecumstruktūru dažādu profesiju griezumā ietekmē vairāki iemesli. Jaunieši dažādu iemeslu dēļ nedod priekšroku attiecīgajiem studiju/mācību virzieniem vai pēc mācību pabeigšanas izvēlas strādāt citā profesijā. Atsevišķās profesijās kā viens no iemesliem ir zema atalgojuma līmenis.

2.3. Darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība

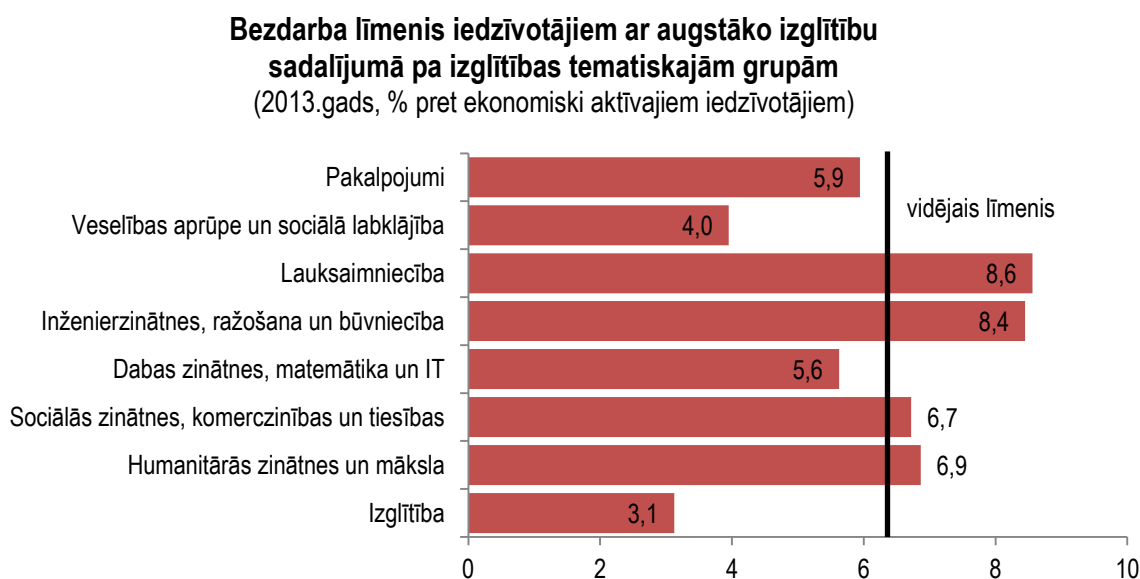
2013.gadā bija 120,4 tūkst. darba meklētāji, un bezdarba līmenis bija 11,9% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.

2.11. attēls

Iedzīvotāji ar augstāku izglītības līmeni ir mazāk pakļauti bezdarba riskam. Bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību 2013.gadā bija 5,9%, kas mazāks nekā valstī kopumā. Vismazākais bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību bija izglītības tematiskajā grupā. Tajā pašā laikā augstākais bezdarba līmenis bija lauksaimniecības izglītības tematiskajā grupā. Vienlaikus augsts bezdarbs bija arī starp iedzīvotājiem ar izglītību inženierzinātnēs, ražošanā un būvniecībā. Jāatzīmē gan, ka gandrīz 2/3 no tiem ir vecumā virs 40 gadiem, un ieguvuši izglītību pirms 1990. gada, kad tautsaimniecības struktūrā dominēja ražojošās nozares. Tomēr pārejas periodā daudzi no tiem ir zaudējuši iemaņas iegūtā specialitātē un to prasmes vairs neatbilst mūsdienu darba tirgus vajadzībām.

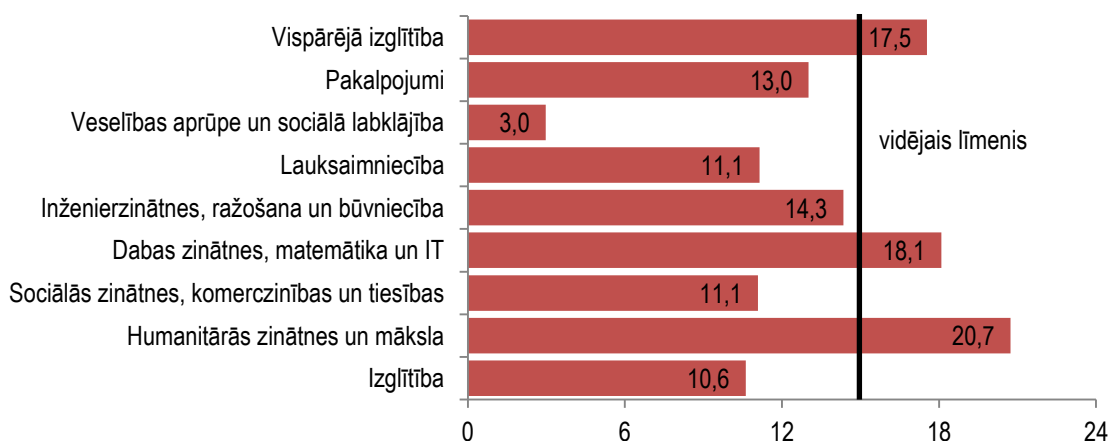
2.12. attēls

Vidējais bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar vidējo izglītību ir ievērojami augstāks nekā ar augstāko izglītību – 13,1%. Zemākais bezdarba līmenis šajā izglītības līmenī ir veselības aprūpes un sociālās labklājības izglītības tematiskajā grupā un lauksaimniecības izglītības tematiskajā grupā. Savukārt lielākais bezdarba līmenis ir humanitāro zinātņu un mākslas izglītības tematiskajā grupā. Absolūtā izteiksmē visvairāk bezdarbnieku ir ar vidējo vispārējo izglītību – gandrīz puse no šī izglītības līmeņa bezdarbniekiem.

2.13. attēls

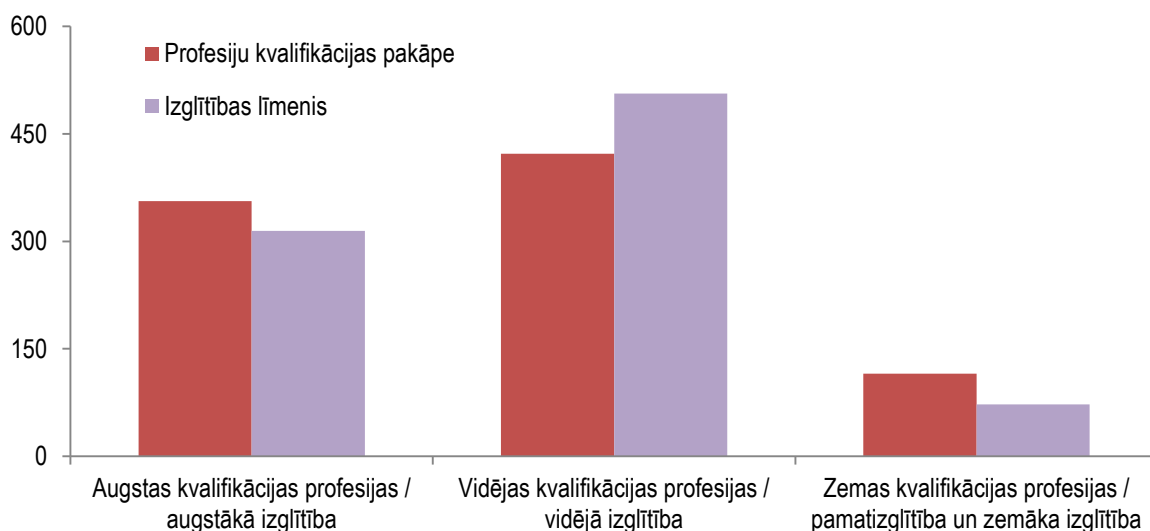
Bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar vidējo izglītību sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām
(2013.gads, % pret ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)

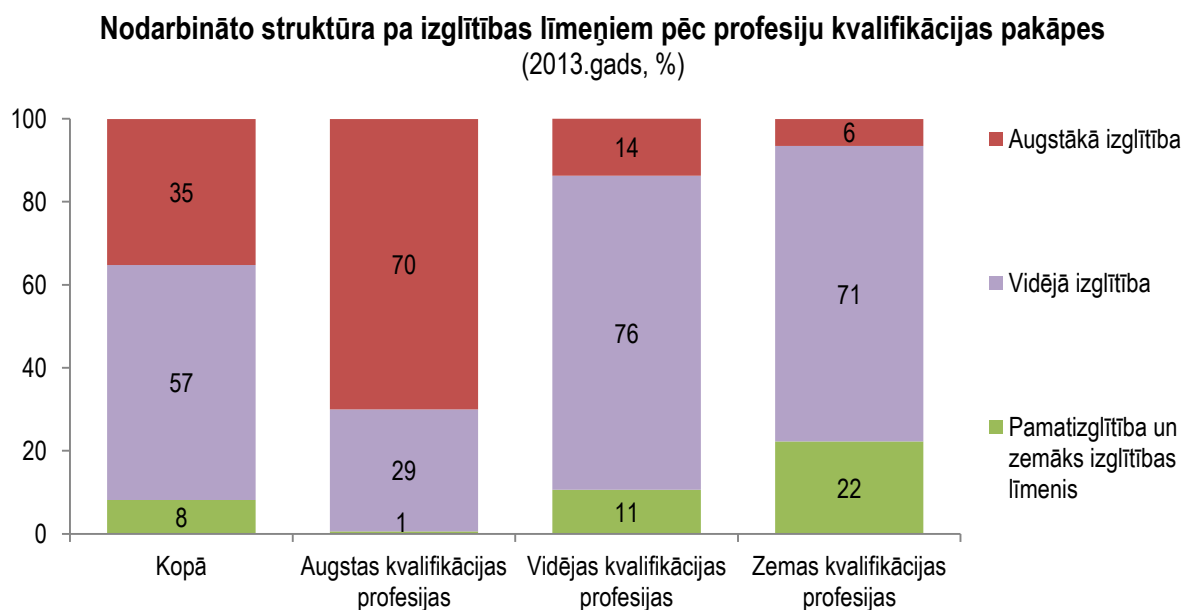

Vērtējot **nodarbināto izglītības atbilstību profesijas kvalifikācijai**, darba tirgū ir vērojamas disproporcijas. Salīdzinot nodarbināto iedzīvotāju sadalījumu pēc iegūtās izglītības līmeņiem pa profesiju kvalifikācijas grupām, redzams, ka nodarbināto skaits ar augstāko izglītību ir mazāks nekā nodarbināto skaits augstas kvalifikācijas profesijās, kurās pēc būtības jābūt cilvēkiem ar augstāko izglītību. Savukārt vidējas kvalifikācijas profesijās pieprasījums pēc nodarbinātajiem ar vidējo izglītību ir mazāks nekā piedāvājums.

2.14. attēls

Nodarbinātie sadalījumā pēc izglītības līmeņa un profesiju kvalifikācijas pakāpes
(2013.gads, tūkst.)

Nodarbināto izglītības līmeņa atbilstība profesiju kvalifikācijai vidējas kvalifikācijas profesiju grupā ir augstāka nekā augstas kvalifikācijas profesiju grupā. Daļēji tas ir saistīts ar to, ka augstas kvalifikācijas profesijas grupā ir iekļauti visa veida iestāžu un to apakšvienību vadītāji, kuru ieņemamais amats nereti nav saistīts ar darbinieka atbilstošo izglītības kvalifikāciju.

2.4. Izglītības piedāvājuma izvērtējums

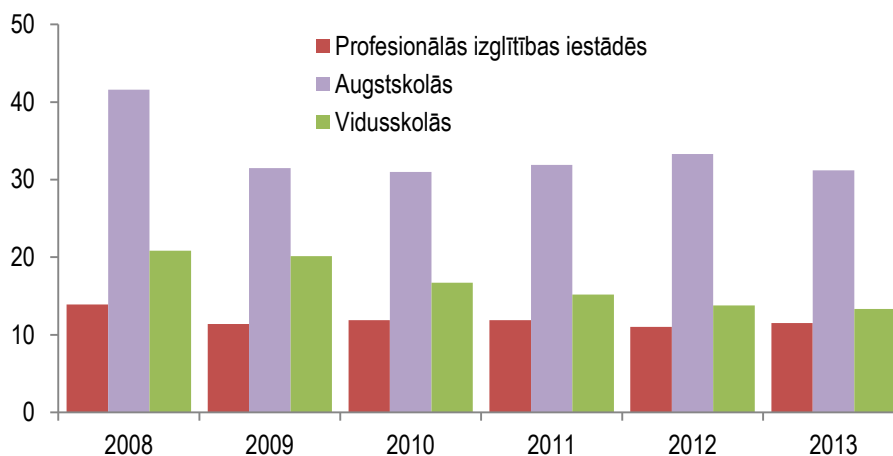
Demogrāfijas tendenču ietekme uz audzēkņu un studentu skaitu

Ilgstoši zemā dzimstība būtiski ietekmē skolēnu skaitu pamatskolā, vienlaikus negatīvi ietekmējot vidējās izglītības iestādēs uzņemto audzēkņu skaitu. Pamatskolu beidzēju izvēle par turpmāko izglītības iestādi lielākā mērā ietekmē vidējās izglītības struktūru.

Jāatzīmē, ka būtiskākā problēma profesionālajā izglītībā joprojām ir tās zemā pievilcība - aptuveni 2/3 no jauniešiem izvēlās turpināt mācības vispārējā izglītībā, tādējādi nonākot darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm. Lai arī pēdējo 10 gadu laikā ir vērojami nelieli uzlabojumi šajā jomā un ar vien vairāk jauniešu novērtē profesionālo izglītību, tomēr ar to nepietiek, lai nodrošinātu vidējās kvalifikācijas speciālistu atražošanu darba tirgū.

Pēdējos gados profesionālās izglītības iestādēs uzņemto audzēkņu skaits saglabājas aptuveni vienā līmenī, kas skaidrojams ar arī ar to, ka pieaug to personu skaits, kas ar jau iepriekš iegūtu izglītību, tai skaitā vispārējo vidējo, mācības turpina profesionālās izglītības iestādēs.

Uzņemtie audzēkņi un studenti izglītības iestādēs
(tūkst.)

Izglītības politikas pasākumi paredz palielināt pamatskolu beigušo skolēnu interesi par vidējo profesionālo izglītību, līdzsvarojot vidusskolās un profesionālās izglītības iestādēs turpinošo skolēnu skaitu. Latvija ir noteikusi mērķi līdz 2020.gadam sasniegt, ka profesionālās vidējās izglītības programmās izglītību turpina iegūt vismaz 50% no kopējā skolēnu skaita, kas turpina mācības vidējā izglītībā.

2.4. tabula

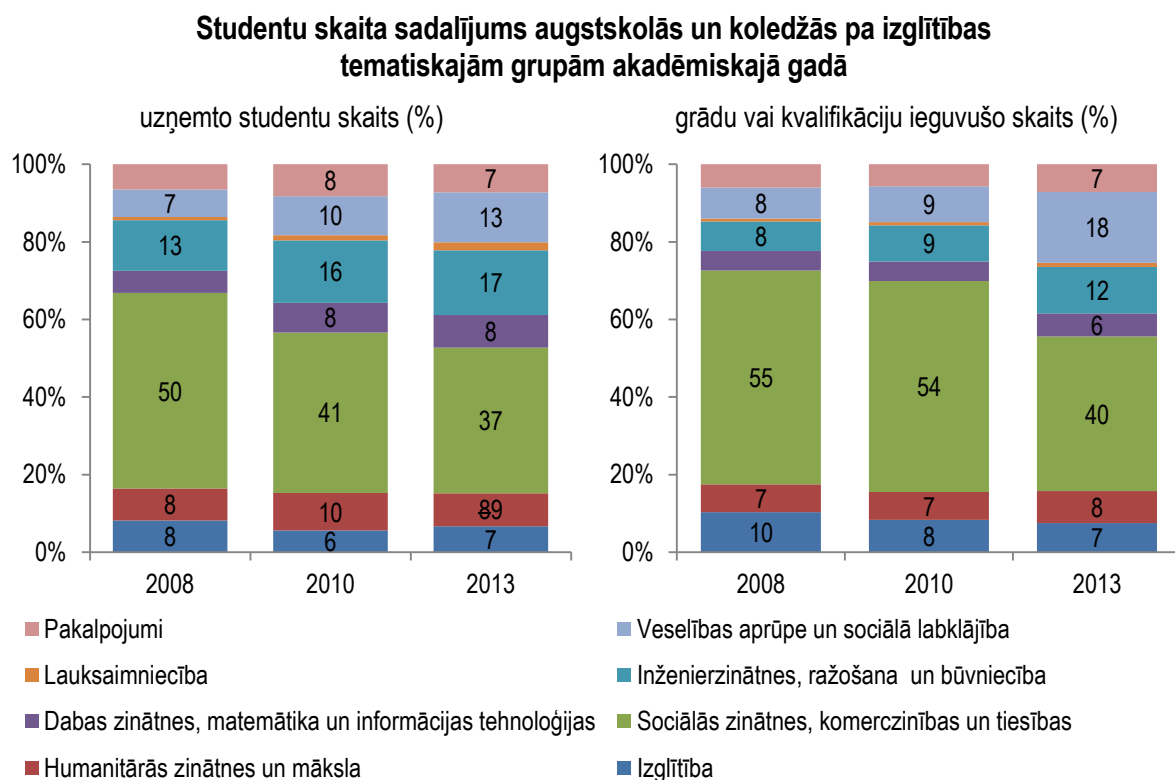
Pamatskolu un vidusskolu beigušo turpmākā apmācība

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Pamatskolu beigušo skaits, tūkst.	32,1	29,9	28,2	25,1	22,3	20,2	17,8
no tiem, %							
... mācības turpina vidusskolās	64,5	62,1	62,7	68,4	60,9	60,7	60,8
... mācības turpina profesionālās izglītības iestādēs	30,4	30,4	32,7	28,1	33,8	33,9	33,8
... mācības neturpina	5,1	7,5	4,6	3,5	5,3	5,4	5,4
vidusskolu beigušo skaits, tūkst.,	20,9	20,7	20,3	20,0	19,0	18,2	16,6
no tiem, %							
... mācības turpina augstskolās un koledžās	73,1	74,4	75,0	66,4	58,9	58,3	62,8
... mācības turpina profesionālās izglītības iestādēs	3,2	2,8	2,8	2,3	4,2	5,3	6,4
... mācības neturpina	23,7	22,8	22,2	31,3	36,9	36,4	30,8

Izglītības piedāvājuma strukturālās izmaiņas

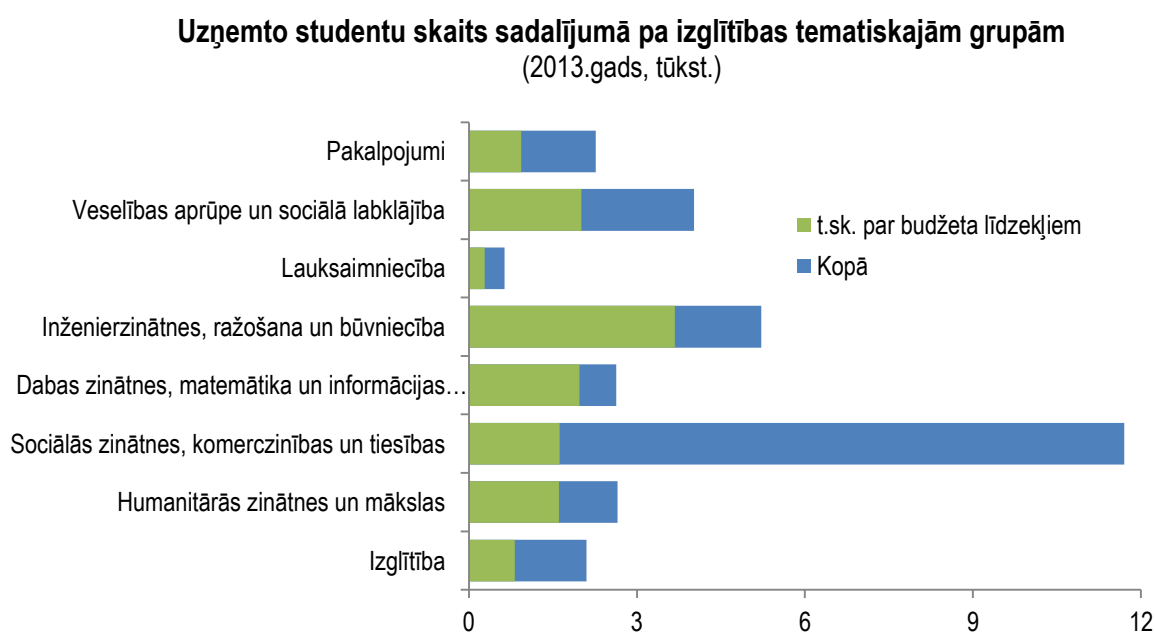
Attiecībā uz studējošo īpatsvaru dabas un inženierzinātnēs (dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju tematiskā grupa un inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupa) ir izvirzīts mērķis 2020.gadā sasniegt 27% no kopējā studējošo skaita. 2012.gadā šajās tematiskajās grupās studēja 21% no visiem studentiem. Lai arī pēdējo gadu laikā sasniegtais liecina par pozitīvām tendencēm, plānoto mērķa rādītāju sasniegšanai nepieciešami aktīvāki pasākumi jauniešu piesaistei šiem studiju virzieniem.

2.17. attēls

Pēc straujā samazinājuma 2009.gadā kopumā uzņemto studentu skaits augstskolās un koledžās ir nostabilizējies. 2009.gadā vienlaikus arī notika straujas izmaiņas studijas uzsākušo jauniešu studiju jomu izvēlē. Pasliktinoties ekonomiskajai situācijai, lielāku nozīmi sāka iegūt iespēja studēt par valsts budžeta līdzekļiem. Strauji samazinājās studentu īpatsvars, kas uzsāka studijas sociālo zinātņu tematiskajā grupā (2009.gadā samazinājums par 9,9 procentpunktiem, salīdzinot ar 2008.gadu).

2.18. attēls

Avots: IZM

Šajā laikā mazinājās arī izglītības tematiskās grupas īpatsvars. Savukārt pieauga inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskās grupas, lauksaimniecības tematiskās grupas un veselības aprūpes un sociālās labklājības tematiskās grupas īpatsvars.

Uzņemto struktūra 2013.gadā būtiski nav izmainījusies, un turpinājās pēdējo gadu tendence, pakāpeniski mazinoties sociālo zinātņu tematisko grupu studentu īpatsvaram. Pozitīvi vērtējams fakts, ka pakāpeniski turpināja palielināties inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupā, lauksaimniecības tematiskā grupā un veselības aprūpes un sociālās labklājības tematiskā grupā studijas uzsākušo īpatsvars.

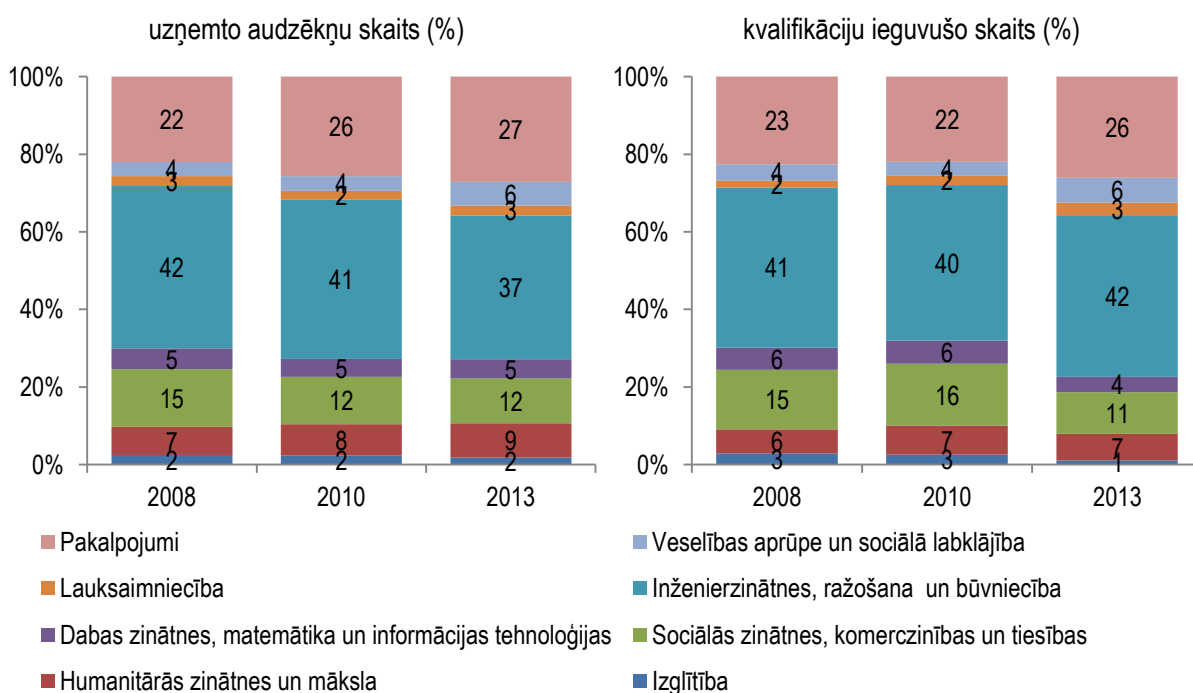
Iepriekšējos gados notikušās izmaiņas izglītības politikā atspoguļojas ar laika nobīdi. Straujās uzņemto studentu struktūras izmaiņas, kas notika 2009.gadā, augstskolas absolvējušo struktūrā ir redzamas tikai pēc vairākiem gadiem. Šo gadu laikā vērojams būtisks sociālo zinātņu tematisko grupu absolvējušo īpatsvara sarukums, reaģējot uz izmaiņām uzņemto studentu struktūrā.

Salīdzinoši nelielais absolvējušo skaita īpatsvara pieaugums inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupā skaidrojams ar relatīvi lielāku studentu atbirumu studiju laikā.

Kopumā par budžeta līdzekļiem 2013.gadā studijas uzsāka 12,9 tūkst. studentu, kas bija par 3% vairāk kā iepriekšējā gadā. Par valsts budžeta līdzekļiem uzņemto studentu skaita pieaugums notiek atbilstoši nospraustajiem prioritārajiem studiju virzieniem. 2013.gadā turpinājās budžeta vietu skaita palielināšana inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības izglītības tematiskajā grupā un dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju tematiskajā grupā.

2.19. attēls

Audzēkņu skaita sadalījums profesionālās izglītības iestādēs pa izglītības tematiskām grupām

Pēdējo gadu laikā iespēja studēt par budžeta līdzekļiem iegūst lielāku nozīmi skolu absolventu izvēlē. Lai arī pieaug studijas uzsākušo skaits par budžeta līdzekļiem,

vēl aizvien lielākā daļa tās uzsāk par saviem līdzekļiem. 2013.gadā tikai 41,3% no kopējā studijas uzsākušo skaita tika finansēti no valsts līdzekļiem. Tādēļ ir jāpaplašina pasākumu loks vidusskolu absolventu piesaistei valstij nozīmīgiem studiju virzieniem.

Arī vidējās profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaita struktūra sadalījumā pēc izglītības tematiskām grupām 2013.gadā nav būtiski mainījies. Pēdējo gadu laikā nav notikušas būtiskas izmaiņas uzņemto audzēkņu izglītības virzienu izvēlē. Jaunieši visvairāk izvēlas mācīties inženierzinātnu, ražošanas un būvniecības tematiskajā grupā.

Pieaugušo izglītība

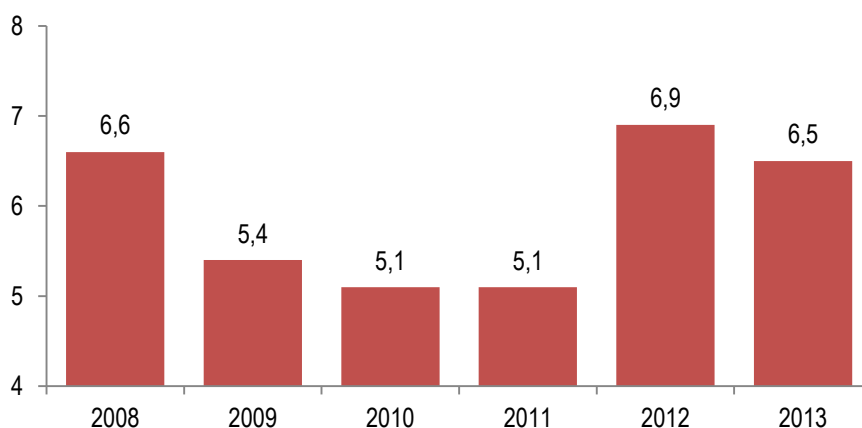
Kā viens no mērķiem izglītības politikā ir izvirzīts palielināt pieaugušo iesaisti izglītības aktivitātēs. Mērķis paredz pieaugušo izglītībā iesaistīto personu īpatsvaru 25-64 gadu vecumā palielināt līdz 15%. Mūžizglītības rādītāju dinamika pēdējo gadu periodā liecina, ka ir nepieciešams mērķtiecīgāk īstenot pieaugušo izglītības aktivitātes.

Pieaugušo iedzīvotāju piedalīšanās mūžizglītībā¹ rādītāji kopumā mazliet uzlabojas. 2013.gadā mūžizglītībā bija iesaistīti 6,5% no iedzīvotājiem vecumā no 25 līdz 64 gadiem. Lai gan tas ir mazāk nekā iepriekšējā gadā, šis rādītājs ir pieaudzis salīdzinājumā ar zemāko līmeni – 5,1% 2010. un 2011.gadā.

Iedzīvotāji ar augstāko izglītību aktīvāk izvēlas piedalīties Pieaugušo izglītības pasākumos. Pieaugušo izglītības pasākumos 2013.gadā tika iesaistīti 11% no iedzīvotājiem ar augstāko izglītību. Vismazākā aktivitāte ir iedzīvotājiem ar pamatzglītību, tikai 2,7% no šīs grupas iedzīvotājiem iesaistījās mūžizglītībā. Sievietes ilgstoši mūžizglītībā iesaistās aktīvāk nekā vīrieši. Sieviešu iesaistes īpatsvars bija 7,8% iepretim vīriešu 5 procentiem.

2.20. attēls

Iedzīvotāju iesaistīšanās līmenis mūžizglītībā
(īpatsvars no iedzīvotājiem vecuma grupā 25-64 gadi, %)

¹ Datu avots ir CSP Darbaspēka apsekojums. Rādītājs ir iekļauts ES strukturālajos indikatoros un tas parāda pieaugušo iedzīvotāju vecumā no 25 līdz 64 gadiem dalību mūžizglītības aktivitātēs.

3. DARBA TIRGUS VIDĒJA UN ILGTERMIŅA PROGNOZES

3.1. Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognožu izstrādes metodoloģija

EM darba tirgus prognozes

EM sagatavo un aktualizē darba tirgus prognozes kopš 2008.gada. Sākot ar 2011.gadu, tiek sagatavotas arī ilgtermiņa prognozes līdz 2030.gadam. Darba tirgus prognozes balstās uz EM izstrādātajiem tautsaimniecības attīstības un demogrāfijas scenārijiem, kuru pamatā ir Latvijas vidēja un ilgtermiņa izaugsmes mērķi, kas noteikti Latvijas stratēģiskos plānošanas dokumentos – *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030”*, *Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam*, *Latvijas nacionālā reformu programmā „ES 2020” stratēģijas īstenošanai*.

Prognožu izpildīšanās priekšnosacījumi ir cieši saistīti ar Latvijas spēju realizēt nospraustos mērķus un ieviest nepieciešamās strukturālās reformas, kas būtu vērstas uz izaugsmes potenciāla stiprināšanu. Tāpēc prognozes būtu jāaplūko tiešā kontekstā ar reformu progresu un jāņem vērā iespējamās politikas uzsvāru izmaiņas.

Darba tirgus prognozes ir viens no instrumentiem, kas ļauj priekšlaicīgi paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē un ļauj nodrošināt efektīvāku darba resursu sadalījumu tautsaimniecībā. Tās parāda iespējamās darba tirgus attīstības tendences un iespējamos riskus, ņemot vērā paredzamās izmaiņas izglītības piedāvājuma struktūrā.

Vienlaikus jāatzīmē, ka prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem un citām iesaistītām pusēm, lai savlaicīgi sagatavotos un pielāgotos sagaidāmajām strukturālajām izmaiņām tautsaimniecībā.

Darba tirgus prognozēšanas modelis

EM darba tirgus prognozēšanas metodoloģijas pamati izriet no 2007.gadā ESF projekta *„Darba tirgus pieprasījuma ilgtermiņa prognozēšanas sistēmas izpēte un pilnveidošanas iespēju analīze”* ietvaros izveidotā darba tirgus prognozēšanas dinamiskā optimizācijas modeļa (DOM)¹. Vienlaikus, lai arī darba tirgus prognozēšanas metodoloģijā saglabājušies atsevišķi sākotnējie DOM elementi, laika gaitā EM ir būtiski pilnveidojusi modeli. No 2011.-2013. gadam īstenojot ESF projekta aktivitāti *„Darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēšanas instrumentārija pilnveide”*, EM sadarbībā ar Rīgas Tehnisko universitāti, ir pilnveidojusi DOM struktūru un līdzšinējo prognozēšanas metodoloģiju.²

Darba tirgus modelēšanā tiek izmantota sistēmdinamikas pieeja. Atšķirībā no DOM sākotnējās versijas, pašreizējā darba tirgus prognozēšanas metodoloģija ņem vērā tādus būtiskus faktorus kā darbaspēka novecošanās un profesionālā mobilitāte, ko nosaka prasmju un kompetenču līdzība profesiju šķērsgrīzumā. Tāpat modelēšanas

¹ Darba tirgus pieprasījuma ilgtermiņa prognozēšanas sistēmas izpēte un pilnveidošanas iespēju analīze. LR LM: Rīga, 2007 - http://www.lm.gov.lv/upload/darba_tirgus/darba_tirgus/petijumi/ilgtermina_proгноzesana.pdf

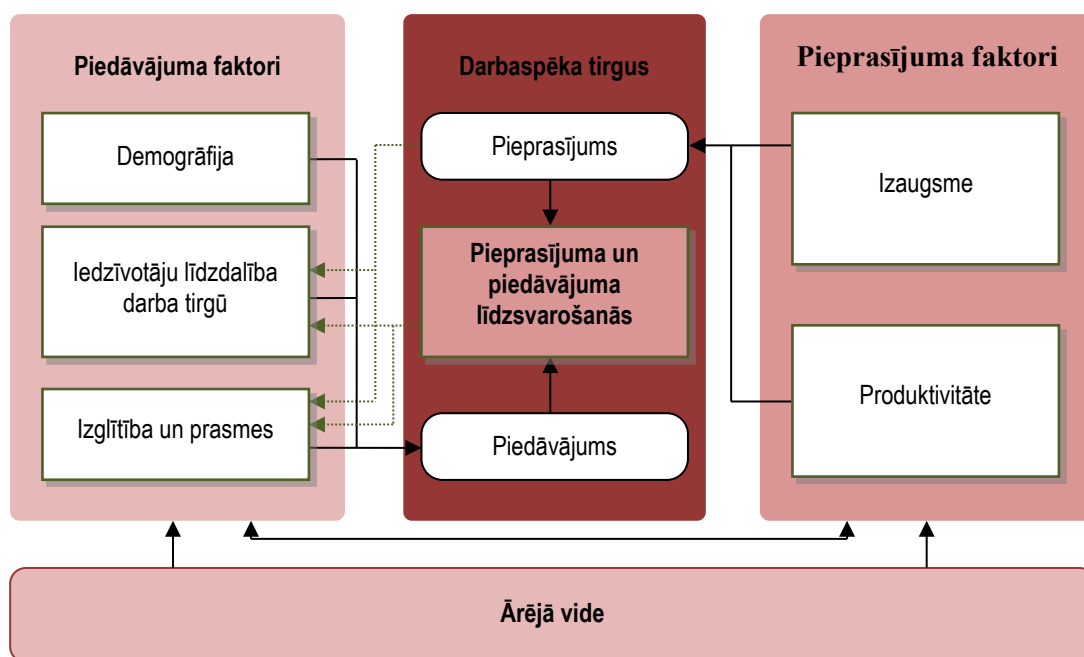
² Plašāk ar darba tirgus prognozēšanas modeli var iepazīties *Latvijas darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēšanas un politikas analīzes modeļa tehniskajā dokumentācijā*. <http://www.em.gov.lv/images/modules/items/21112013.pdf>

metodoloģija papildināta ar starptautiskās darbaspēka migrācijas un atalgojuma simulācijas un prognozēšanas iespējām, kā arī politikas ietekmes analīzes iespējām.

Darba tirgus prognozēšanas modelis sastāv no trīs pamatblokiem: pieprasījuma bloka, piedāvājuma bloka un darba tirgus bloka. Visi bloki ir savstarpēji saistīti un viens otru papildinoši (skatīt 3.1. attēlu). Modeļa darbības pamatprincipi un loģika ir balstīta uz darba tirgus līdzsvara konceptu, t.i., ilgākā laika periodā dažādos darba tirgus segmentos darbaspēka pieprasījums un piedāvājums līdzsvarojas.

3.1. attēls

Darba tirgus prognozēšanas modeļa loģiskā struktūra

Darbaspēka pieprasījumu nozaru griezumā nosaka tautsaimniecības attīstības scenāriji – tautsaimniecības nozaru izaugsme un sagaidāmās produktivitātes izmaiņas. Profesiju pieprasījums izriet no nozares darbaspēka pieprasījuma un sagaidāmām nozares profesiju struktūras izmaiņām. Savukārt izglītības pieprasījumu nosaka pieprasīto profesiju pienākumu veikšanai nepieciešamās prasmes/izglītība.

Darba tirgus piedāvājuma prognozes izriet no:

- detalizētām demogrāfijas prognozēm;
- līdzdalības līmeņu prognozēm dažādās iedzīvotāju vecuma grupās;
- esošā darbaspēka sadalījuma pēc vecuma, profesionālās pieredzes (esošās vai iepriekšējās profesijas), iegūtās izglītības;
- esošās izglītības sistēmas un izglītības piedāvājuma (studējošo skaita, kopējo un budžeta vietu sadalījuma pa izglītības līmeņiem un jomām).

Vienlaikus darbaspēka piedāvājuma prognozes nosaka darba tirgus vispārēja tiekšanās uz līdzsvaru un piedāvājuma pakāpeniska pielāgošanās pieprasījumam. Izglītības preferences galvenokārt izriet no darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma attiecības, t.i., mācīties gribētāju nākotnes izglītības izvēle būs vērsta uz tām jomām, kuras lēmuma pieņemšanas brīdī būs visperspektīvākās – relatīvi lielākas darba iespējas un augstāka sagaidāmā atdeve no individuāliem ieguldījumiem izglītībā.

Tāpat bāzes scenārijā tiek pieņemts, ka izglītības sistēma un izglītības piedāvājums (budžetu un studiju vietu sadalījums) prognožu pārskata periodā būtiski nemainās. Tas nozīmē, ka darbaspēka piedāvājuma prognozes atspoguļo izglītības politikas izmaiņu neitrālu situāciju darba tirgū līdz 2030. gadam.

Jāatzīmē, ka prognozes balstītas uz ideāla darba tirgus piemēru, t.i., noteiktu līmeņu un jomu profesiju pieprasījums darba tirgū, nosaka atbilstoša līmeņa un jomas izglītības pieprasījumu. Tas nozīmē, ka paplašinošais un aizvietojošais darbaspēka pieprasījums nākotnē noteiktās profesijās var tikt apmierināts tikai ar profesijai atbilstošas kvalifikācijas (izglītības) darbaspēka piedāvājumu.

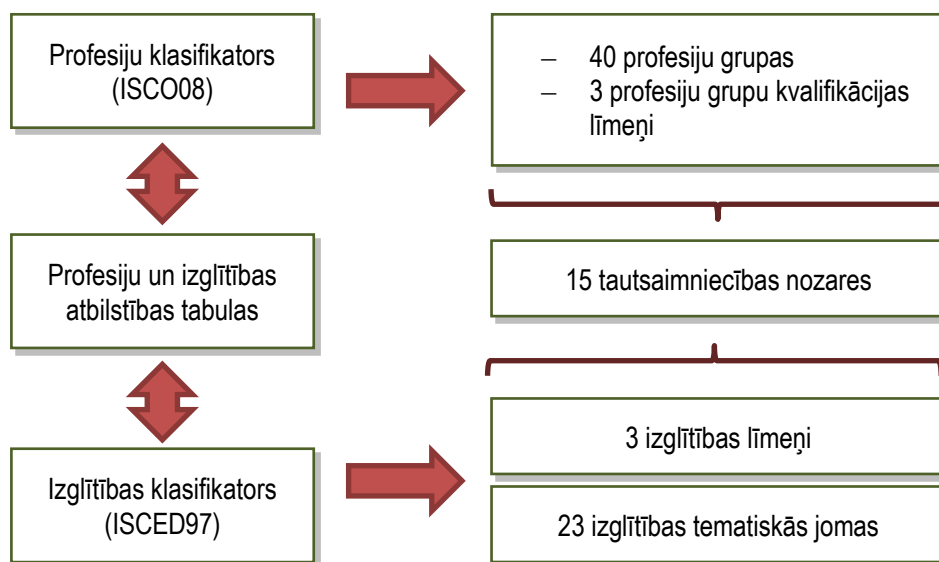
Prognožu agregācija

EM darba tirgus prognozes tiek sagatavotas tautsaimniecības nozaru, profesiju grupu un izglītības griezumā. Prognozes balstītas uz Latvijā adaptētām starptautiskām klasifikāciju sistēmām un ir starptautiski salīdzināmas. Tautsaimniecības nozaru prognožu pamatā ir Eiropas Kopienas saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija NACE 2.red. Tautsaimniecības nozares tiek agregētas 8 tautsaimniecības sektoros.

Profesiju prognožu agregācija balstīta uz Latvijas profesiju klasifikāciju, kas veidota, piemērojot Starptautisko standartizēto profesiju klasifikāciju (ISCO-08). Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes tiek sagatavotas 40 profesiju klasifikatora profesiju apakšgrupu griezumā, kas apkopotas trijos profesiju kvalifikācijas līmeņos.

3.2. attēls

Darba tirgus prognožu agregācijas sistēma

Profesiju prognozes cieši saistītas ar darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozēm sadalījumā pēc iegūtās izglītības. Izglītības prognožu agregācijas pamatā ir Latvijas izglītības klasifikators, kas balstīts uz starptautisko standartizēto izglītības klasifikāciju (ISCED–97). Izglītības pieprasījuma un piedāvājuma prognozes tiek sniegtas trīs izglītības līmeņu (pamata, vidējā un augstākā) un 23 izglītības tematisko jomu dalījumā katrā no izglītības līmeņiem.

Darba tirgus prognozes profesiju un izglītības griezumā tiek sinhronizētas izmantojot profesiju-izglītības atbilstības matricu, ko 2011. gadā EM sadarbībā ar IZM un LM izveidoja darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēšanas vajadzībām. Matricas pamatā ir Latvijas profesiju standarti un Starptautiskās standartizēto profesiju klasifikācijas (ISCO-08) ietvars un tajā izmantotie pieņēmumi par profesiju prasmju līmeņiem un tiem atbilstošo izglītību.

Prognožu izstrādē izmantotā informācija un datu avoti

Darba tirgus prognožu izstrādē izmantoti galvenokārt valsts statistikas programmā iekļautie un regulāri CSP apkopotie dati. Nozīmīgākais informācijas avots ir Darbaspēka izlasveida apsekojums (DSA). Uz DSA balstīti galvenie prognožu pieņēmumi par darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma struktūru.

EM demogrāfijas prognozes balstītas uz CSP sniegto informāciju par iedzīvotāju skaitu un sastāvu 2013.gada sākumā, kā arī demogrāfijas tendencēm pēdējo divu dekāžu laikā. Pieņēmumi par dzimstības un mirstības rādītāju ilgtermiņa tendencēm izriet no Eiropas Savienības Statistikas biroja (Eurostat) demogrāfijas prognozēm EOROPop2013. Iedzīvotāju starptautiskās migrācijas scenāriji ir cieši saistīti ar Latvijas izaugsmes mērķiem un turpmāko situācijas attīstību darba tirgū.

Izglītības sistēmas struktūras un darba tirgū ienākošā darbaspēka modelēšanā tiek izmantoti izglītības statistikas dati. Izglītības statistikas galvenie avoti ir CSP Pārskats par profesionālajām izglītības iestādēm (prof-1) un Pārskats par augstskolām, koledžām (1-augstskola, koledža).

Vienlaikus, lai uzlabotu prognožu kvalitāti un iegūtu papildus informāciju par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa tendencēm, EM laika posmā no 2011.-2013. gadam ar ESF atbalstu ir īstenojusi 3 darba tirgus pētījumus (*Nākotnē stratēģiski pieprasītākās prasmes Latvijā, Iedzīvotāju novecošanās ietekme uz nākotnes prasmju piedāvājumu Latvijā un Darbaspēka profesionālā mobilitāte*) un tautsaimniecības nozaru aptauju darba tirgus jomā.¹ Pētījumiem un aptaujām iegūtie secinājumi un rezultāti ņemti vērā darba tirgus prognožu pieņēmumu izstrādē.

3.2. Vidēja un ilgtermiņa izaugsmes un demogrāfijas scenāriji

3.2.1. Tautsaimniecības attīstības scenārijs

Vidēja un ilgtermiņa attīstības scenārijs veidots uz pamatpieņēmumiem par tautsaimniecības attīstību noteicošiem procesiem Latvijā un pasaulē.

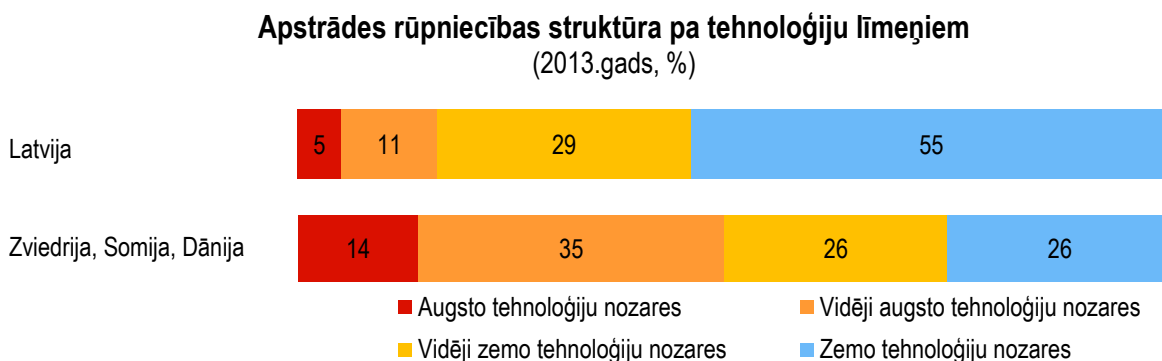
Latvijas tautsaimniecības struktūrpolitikas galvenie mērķi un virzieni līdz 2020.gadam jau ir principiāli noteikti politikas dokumentos *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030”, Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam, Latvijas nacionālā reformu programmā „ES 2020” stratēģijas īstenošanai, Nacionālās industriālās politikas pamatnostādņēs 2013.-2020.gadam.*

Latvijas ekonomiskās priekšrocības galvenokārt balstās uz zemām darbaspēka izmaksām un zemo tehnoloģiju nozarēm. Darbaspēka izmaksas Latvijā ir ievērojami

¹ Plašāka informācija par EM īstnotajiem pētījumiem un aptauju atrodama – <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30851>

zemākas nekā vecajās ES dalībvalstīs. Gan lētais darbaspēks, gan salīdzinoši augstā rentabilitāte nerada stimulus uzņēmējdarbības modeļa maiņai un citu konkurētspējas priekšrocību radīšanai. Tajā pašā laikā darbaspēka izmaksu pieaugums ir neizbēgams izaugsmes un atvērtā darba tirgus dēļ. Tas nozīmē, ka Latvija var zaudēt konkurētspēju zemu izmaksu segmentos ātrāk nekā iegūt priekšrocības augstākas pievienotās vērtības produktu ražošanā. Līdz ar to ir nepieciešamas turpmākas reformas, kas sekmētu pāreju no zemas uz vidēju un augstu tehnoloģiju nozarēm.

3.3. attēls

Latvijas Nacionālās industriālās politikas uzmanības centrā ir uz eksportu vērsto nozaru attīstība un tautsaimniecības struktūras maiņa par labu šīm nozarēm. Šai politikai jānodrošina uz ārējo pieprasījumu orientētu nozaru konkurētspējas un eksporta ienesīguma palielināšana, tādējādi veicinot valsts kopējo ienākumu pieaugumu.

Iepriekš minētajos politikas plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu sekmīga sasniegšana saistīta ar noteiktām strukturālām izmaiņām tautsaimniecības resursu izvietojumā par labu:

- preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai;
- uz eksportu vērstām nozarēm;
- lielākiem ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās, inovācijā un IKT;
- uzlabojumiem izglītības sistēmā un zinātnes atbalstam.

3.1. tabula

Makroekonomiskie pamatpieņēmumi

	2014-2016	2017-2020	2021-2030
Latvijas ekonomiskā izaugsme (%, perioda gada vidējā)	4,5	4...5	3...4
ES-15 ekonomiskā izaugsme (%, perioda gada vidējā)	1,5	1...2	2...3
ES-15 iedzīvotāju skaits (milj.)	333	335	340
ES-15 IKP pieaugums uz vienu iedzīvotāju (%, perioda gada vidējā)	1,3	1...2	1,5...3
IKP pēc PPS uz iedzīvotāju Latvijā pret ES-15 vidējo līmeni perioda beigās (%)	61	66	78

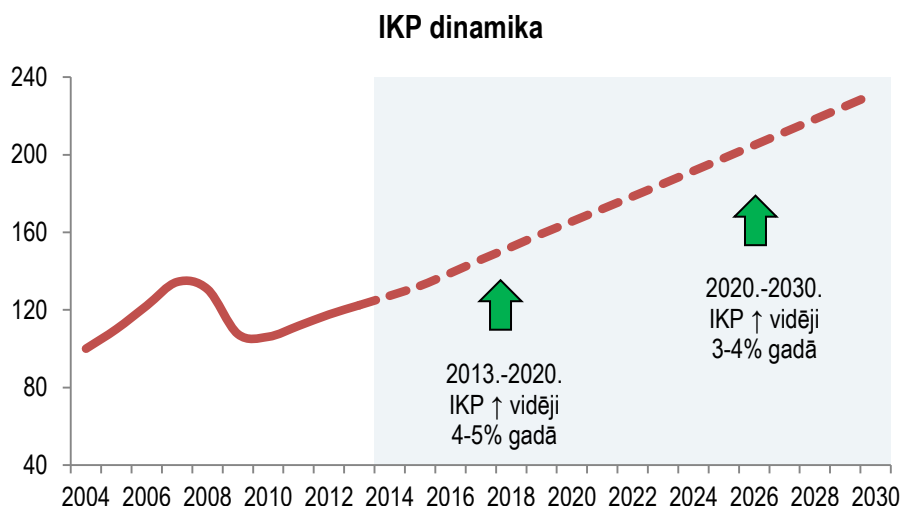

Minētās politikas īstenošana stiprinās ekonomiskās izaugsmes potenciālu, kas ļaus paātrināt rūpniecības izaugsmi, paaugstinot tautsaimniecības produktivitāti, un līdz ar to, nodrošinot stabilu izaugsmi kā vidējā termiņā, tā ilgtermiņā.

Vienlaikus Latvijai kā mazai atvērtai ekonomikai ar relatīvi augstu tirgus liberalizācijas pakāpi izaugsmes būtisks nosacījums ir harmoniska globālās ekonomikas attīstība. Patreizējā situācijā, kad pasaulē un ES pēc finanšu krīzes pakāpeniski sāk atjaunoties izaugsme, tieši mums tuvā reģionā Ukrainā Krievijas ekspansīvās rīcības dēļ ir izveidojusies politiski nestabila situācija, kas var vājināt Latvijas izaugsmes iespējas. Salīdzinājumā ar iepriekšējām prognozēm EM ir samazinājusi 2014.gada un 2015.gada izaugsmes tempus, kas atstāj arī ietekmi uz ekonomiskiem rādītājiem vidējā termiņā.

Vidēja un ilgtermiņa scenāriju makroekonomiskie pamatpieņēmumi prognožu sagatavošanai ir aplūkojami 3.1. tabulā. Tajos ņemtas vērā arī EK vidēja termiņa prognozes (līdz 2015.gadam), kā arī Starptautiskā valūtas fonda prognozes¹ līdz 2019.gadam.

3.4. attēls

Latvijas tautsaimniecības attīstības scenārijā pieņemts, ka Latvija līdz 2020.gadam sekmīgi realizē izaugsmes potenciāla stiprināšanas struktūrpolitiku, vienlaikus pieņemot, ka globālās ekonomikas un ES attīstība stabilizēsies, kas ļauj Latvijai vidēji ik gadu līdz 2020.gadam palielināt IKP apjomu vismaz par 4-5%. Tuvojoties ES vidējam līmenim, nākošā desmitgadē izaugsmes tempi var nedaudz samazināties.

3.2.2. Demogrāfijas prognozes

Saskaņā ar EM demogrāfijas prognozēm iedzīvotāju skaits Latvijā vidējā un ilgtermiņā turpinās samazināties, pie tam darbaspējas vecumā iedzīvotāju skaits samazināsies straujāk nekā kopējais iedzīvotāju skaits. Galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls gan vidējā, gan ilgtermiņā būs iedzīvotāju novecošanās, kā rezultātā turpinās palielināties starpība starp dzimstības un mirstības rādītājiem.

¹ World Economic Outlook Database, April 2013

Mirstība un dzimstība

EM pieņēmumi par dzimstības un mirstības rādītāju turpmāko attīstību izriet no Eiropas Savienības Statistikas biroja (Eurostat) demogrāfijas prognozēm EUROPOP2013. Saskaņā ar tām dzimstības rādītāju bāzes tendences līdz 2030.gadam kopumā uzlabosies, tomēr līdz ar reproduktīvā vecuma sieviešu novecošanos, jaundzimušo skaits vidējā un ilgtermiņā saruks.

Summārais dzimstības koeficients līdz 2030.gadam palielināsies par aptuveni 9,2%, salīdzinot ar 2013.gadu. Attiecīgi 2030.gadā summārais dzimstības koeficients varētu būt tuvu 1,7. Jāatzīmē, ka, lai notiktu normāla paaudžu nomaiņa, summārajam dzimstības rādītājam vajadzētu būt ne mazākam kā 2. Rādītāja vērtība augstāka par 2 pēdējo reizi Latvijā bija vērojama pirms vairāk nekā 20 gadiem – pagājušā gadsimta 80.gadu beigās.

3.2. tabula

Iedzīvotāju dabiskās kustības galvenie rādītāji*

	Fakts	Prognoze	
	2013	2020	2030
Jaundzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	10,2	9,8	8,6
Mirstība uz 1000 iedzīvotājiem	14,3	14,1	13,7
Dabiskais pieaugums uz 1000 iedzīvotājiem	-4,1	-4,3	-5,2
Summārais dzimstības koeficients	1,524	1,600	1,664
Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums (gados)	74,4	75,4	77,6

Iedzīvotāju mirstībai līdz 2030.gadam visās vecuma grupās būs tendence samazināties, kas sekmēs arī kopumā mirušo iedzīvotāju skaita samazināšanos. Vienlaikus, neskatoties uz to, iedzīvotāju dabiskais pieaugums līdz 2030.gadam saglabāsies negatīvs, turklāt plaša starp dzimušo un mirušo skaitu turpinās palielināties.

Iedzīvotāju starptautiskā migrācija

EM mērķa izaugsmes scenārijs līdz 2030.gadam paredz Latvijas ekonomikas un darba tirgus pakāpenisku konvergenci uz Eiropas ekonomiski attīstītāko valstu vidējo līmeni. Saskaņā ar to, Latvijas IKP uz 1 iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes standarta līdz 2020.gadam palielināsies līdz 66% no ES-15 vidējā līmeņa, savukārt līdz 2030.gadam konverģences līmenis varētu sasniegt pat 78%. Vidējā termiņā tas noteiks iedzīvotāju ekonomiskās emigrācijas pakāpenisku samazināšanos, bet ilgtermiņā – imigrācijas pieaugumu.

Sagaidāms, ka līdz 2020.gadam iedzīvotāju imigrāciju galvenokārt noteiks Latvijas valsts piederīgo atgriešanās dzimtenē, savukārt pēc 2020.gada repatriācijas plūsmas pakāpeniski samazināsies un ar vien lielāku lomu ieņems imigranti no citām ES valstīm un trešo valstu pilsoņi.

Ekonomiskās migrācijas negatīvā ietekme uz iedzīvotāju skaita dinamiku varētu būtiski samazināties jau nākamā 2-3 gadu laikā. Sagaidāms, ka, sākot jau ar 2016.gadu, iedzīvotāju imigrācija pārsniegs emigrāciju un turpmākos gados pozitīvais migrācijas saldo varētu palielināties.

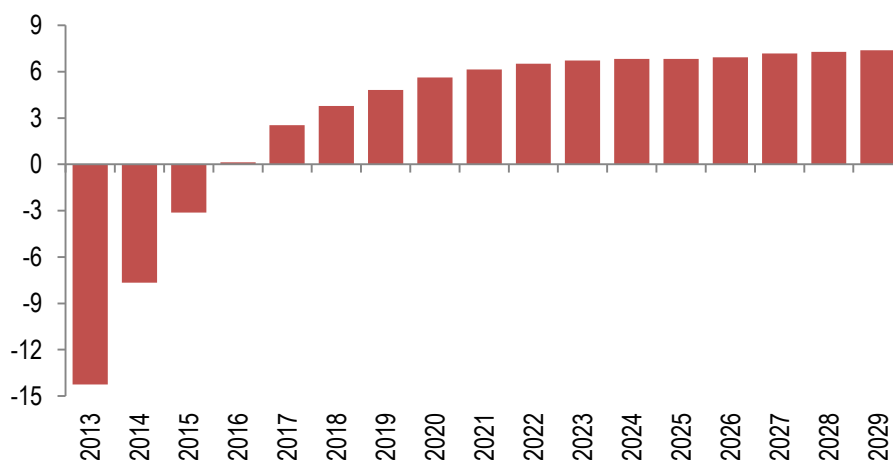
3.3. tabula

Iedzīvotāju starptautiskās migrācijas galvenie rādītāji

	2013-2020	2021-2030
Emigrācija tūkst.	105,9	67,9
Imigrācija tūkst.	97,8	129,7
t.sk. Latvijas valsts piederīgo reemigrācija tūkst.	82,9	78,9
Reemigrantu īpatsvars kopējā iedzīvotāju imigrācijā %	85%	61%
Kopējais migrācijas saldo tūkst.	-8,1	61,8

Vienlaikus, līdz ar globalizācijas tendenču pastiprināšanos (starpvalstu pārvietošanās šķēršļu mazināšanos, darba tirgu liberalizāciju, informācijas un komunikācijas saišu paplašināšanos u.c.), citu faktoru motivēta iedzīvotāju starpvalstu migrācija vidējā un ilgtermiņā kopumā palielināsies.

3.5. attēls

Iedzīvotāju starptautiskās migrācijas saldo
(tūkst, cilvēku)

Līdz 2030.gadam migrācijai būs izšķiroša loma lejupslīdošās demogrāfijas negatīvo seku mazināšanai. Pie tam, lai nodrošinātu ekonomikas izaugsmes mērķu sasniegšanu, liela nozīme būs valsts migrācijas politikai, kur galvenajiem uzsvāriem jābūt uz Latvijas valsts piederīgo repatriācijas veicināšanu un selektīvu imigrācijas mehānismu izveidi, kas ilgtermiņā nodrošinātu ātru un efektīvu darba tirgus nepilnību novēršanu.

Bez izsvērtas migrācijas politikas darbaspēka trūkums nākotnē var kļūt par vienu no galvenajiem izaugsmes šķēršļiem.

Iedzīvotāju skaita un vecuma sastāva izmaiņas

Nemot vērā iedzīvotāju dabiskās kustības un starptautiskās migrācijas tendences, sagādāms, ka iedzīvotāju skaits līdz 2030.gadam samazināsies par aptuveni 4,7% (jeb

95,8 tūkst. cilvēku), salīdzinot ar 2013.gadu. Iedzīvotāju skaita samazināšanos galvenokārt noteiks iedzīvotāju dabiskās kustības rādītāju pasliktināšanās – zemāka dzimstība un augstāka mirstība, ko ietekmēs iedzīvotāju vecuma sastāva izmaiņas sabiedrības novecošanās dēļ.

3.4. tabula

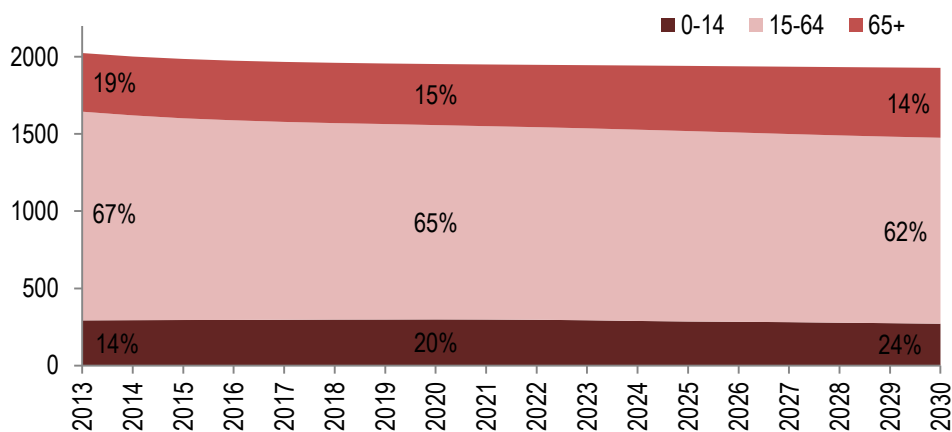
Iedzīvotāju dabiskās kustības galvenie rādītāji
(tūkst.)

	2013	2020	2030
Iedzīvotāju skaits gada sākumā	2023,8	1952,8	1928,0
Iedzīvotāju skaita izmaiņas (salīdzinot ar 2013. gadu)	–	-71,0	-95,8
t.sk. migrācijas ietekme	–	-13,7	53,7
t.sk. dabiskā pieauguma ietekme	–	-57,3	-149,5

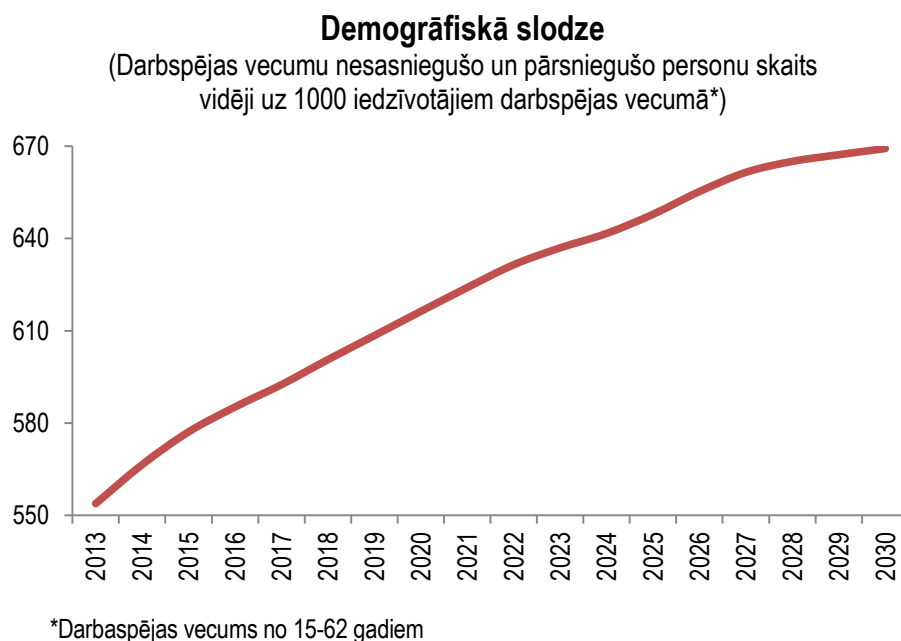
Kopumā līdz 2030.gadam paredzamas būtiskas izmaiņas iedzīvotāju vecuma struktūrā par labu augstākām vecuma kohortām. Sagaidāms, ka iedzīvotāju skaits šajā laika periodā vecuma grupā no 15-64 gadiem samazināsies par 147,5 tūkst. jeb aptuveni 11%, vienlaikus iedzīvotāju skaits virs 64 gadiem palielināsies par gandrīz 73,1 tūkst. jeb aptuveni 19%. Atbilstošās tendences kopumā noteiks darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvara samazināšanos no 67% 2013. gadā līdz 62% 2030.gadā, kas jūtami ietekmēs darba resursu pieejamību nākotnē.

3.6. attēls

Iedzīvotāju skaita sadalījums pa vecuma grupām

Līdz ar sabiedrības novecošanos arī turpmāk demogrāfiskās slodzes rādītāji nenovēršami pieaugs. Sagaidāms, ka demogrāfiskās slodzes līmenis līdz 2030.gadam palielināsies par gandrīz 21%, salīdzinot ar 2013.gadu. No darba tirgus viedokļa, tas prasīs augstāku iedzīvotāju līdzdalību darba tirgū, kā arī ātrāku ienākšanu un vēlāku iziešanu no tā.

3.3. Darbaspēka pieprasījuma prognozes

Latvijas ekonomika pārkārtojas uz ilgtspējīgu attīstības modeli, kurā galvenais attīstības dzinējspēks ir eksports. Viens no svarīgākajiem ekonomiskās paradigmas maiņas jautājumiem ir ražošanas nozaru attīstības iespējas, kas savukārt ir atkarīgas no spējas veikt strukturālās izmaiņas nozarē. Tas ir nepieciešams priekšnosacījums, lai stiprinātu Latvijas konkurētspējīgās pozīcijas globālajos tirgos, vienlaikus palielinot eksporta groza ienesīgumu.

Latvijas tautsaimniecības struktūrpolitikas galvenie mērķi vidējā termiņā ir saistīti ar noteiktām strukturālām izmaiņām tautsaimniecības resursu izvietojumā par labu preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai, uz eksportu vērstām nozarēm, lielākiem ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās, inovācijā un IKT, kā arī uzlabojumiem izglītības sistēmā. Šo politikas pasākumu īstenošana stiprinās ekonomiskās izaugsmes potenciālu, paātrinot rūpniecības izaugsmi un paaugstinot tautsaimniecības produktivitāti.

Latvijas darba tirgus elastīgums pēckrīzes periodā bija izšķirošs faktors pašreizējās izaugsmes nodrošināšanā. To raksturo darba algu un nodarbinātības samazināšanās atbilstoši spējam izlaides samazinājumam, kas ļāva uzlabot tautsaimniecības konkurētspēju saistībā ar iekšējās devalvācijas pasākumiem. Tomēr turpmākā izaugsme vairs nevar balstīties uz tik drastiskiem pasākumiem, un arvien lielāka nozīme būs darba tirgus kvalitatīviem uzlabojumiem, lai reaģētu uz galvenajiem tautsaimniecības attīstības izaicinājumiem – demogrāfiju, darbaspēka izmaksu kāpumu, kā arī prasmju piedāvājuma neatbilstību pieprasījumam.

Tautsaimniecības attīstības scenārijā IKP līdz 2020.gadam varētu pieaugt par vairāk nekā 35%, salīdzinot ar 2013.gadu. Liels devums izaugsmē sagaidāms apstrādes rūpniecībai, kur pieauguma tempi būs straujāki nekā vidēji tautsaimniecībā. Savukārt ienākumu pieaugums no eksporta dos pozitīvus stimulus uz iekšējo patēriņu vērsto nozaru izaugsmi.

3.5. tabula

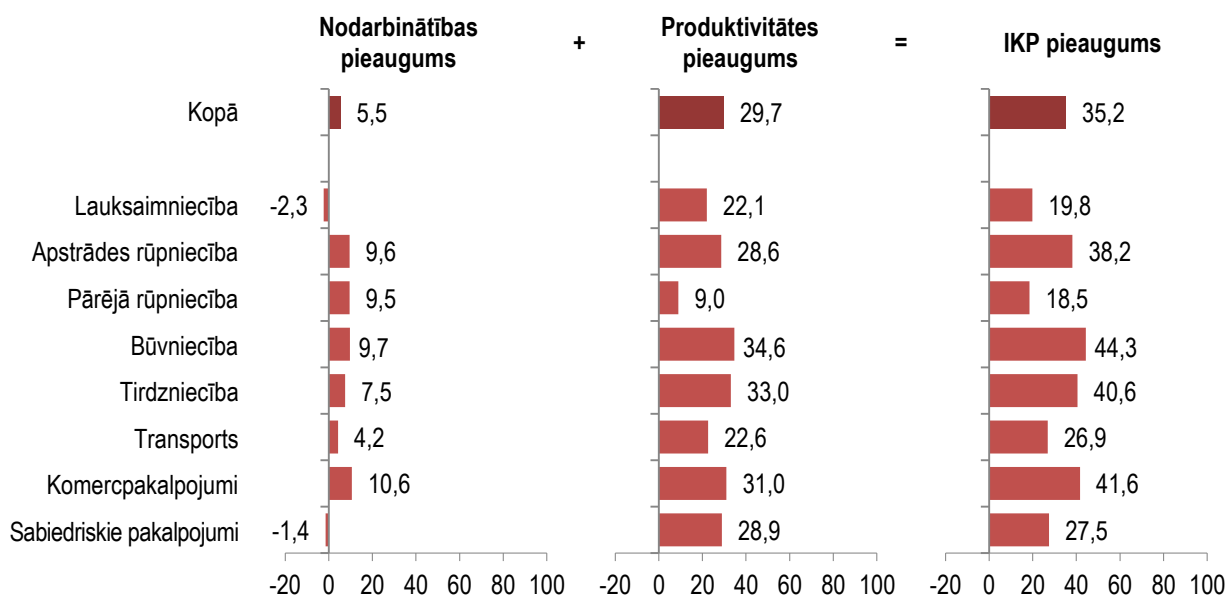
Nozaru pieauguma tempi
(%, vidēji gadā)

	2010/2005	2015/2010	2020/2015	2025/2020	2030/2025
Lauksaimniecība	2,4	0,7	2,4	2,1	1,5
Apstrādes rūpniecība	-1,1	5,8	4,9	4,9	4,3
Pārējā rūpniecība	4,5	-1,3	3,3	1,6	0,9
Būvniecība	-7,4	7,8	6,2	5,1	4,5
Tirdzniecība	-1,6	5,9	5,3	3,5	3,0
Transports	3,1	4,0	3,4	1,6	0,9
Komerccpakalpojumi	1,5	4,8	5,1	4,1	3,6
Sabiedriskie pakalpojumi	-2,3	2,5	3,5	3,7	3,2
IKP	-0,7	4,5	4,6	3,7	3,2

Lai gan pieauguma tempi ir sagaidāmi salīdzinoši strauji, tomēr pieprasījums pēc darbaspēka vidējā termiņā augs mēreni, jo izaugsmei galvenokārt jābalstās uz produktivitātes pieaugumu. Īpaši tas attiecas uz tirgojamajām nozarēm un galvenokārt apstrādes rūpniecību, kas darbojas atvērto preču un pakalpojumu tirgos, kur izšķiroša nozīme ir konkurētspējai. Sagaidāms, ka kopumā tautsaimniecībā pieprasījums pēc darbaspēka 2020.gadā par 5,5% pārsniegs 2013.gada līmeni.

3.8. attēls

IKP, produktivitātes un darbaspēka pieprasījuma izmaiņas
(2020.gads salīdzinājumā ar 2013.gadu, %)

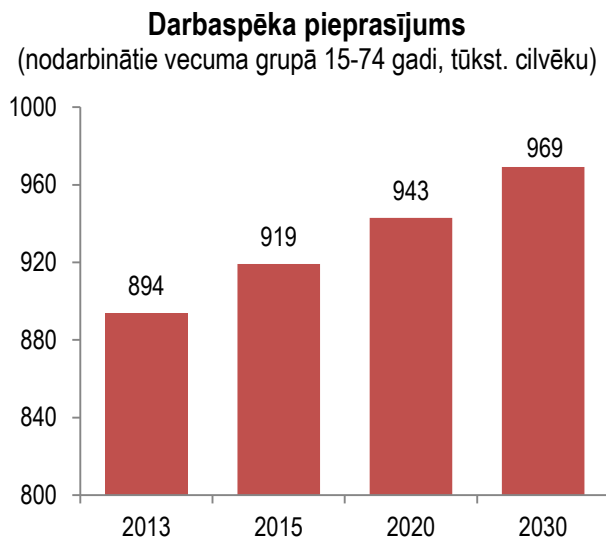

Gandrīz 2/3 no visa darbaspēka pieprasījuma pieauguma līdz 2020.gadam veidos trīs nozares – apstrādes rūpniecība, tirdzniecība un komercpakalpojumi.

Apstrādes rūpniecībā, strauji augot ražošanas apjomiem, palielināsies arī pieprasījums pēc darbaspēka. Tomēr, lai vidējā un ilgtermiņā nozare būtu konkurētspējīga, vairāk nekā 3/4 no kopējā nozares pieauguma ir jānodrošina produktivitātes kāpumam – tehnoloģiju pārnesei ražošanā, pētniecības attīstīšanai, inovācijai, darbinieku kvalifikācijas un prasmju celšanai. Sagaidāms, ka ilgtermiņā

apstrādes rūpniecības izaugsmē lielāku devumu dos vidējo un augsto tehnoloģiju nozares (piemēram, ierīču, mehānismu, elektrisko un optisko iekārtu ražošana u.c.) un relatīvi ieguldījums samazināsies tādām tradicionālajām nozarēm kā kokapstrāde un pārtikas ražošana.

3.9. attēls

Lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē vidējā un ilgtermiņā, līdzīgi kā citās attīstītajās valstīs, nodarbināto skaits nozarē samazināsies. 2013.gadā lauksaimniecības un mežsaimniecības nozare veidoja 4% no IKP, bet pēc strādājošo skaita 8,1% no kopējā nodarbināto skaita tautsaimniecībā. Tas nozīmē, ka salīdzinājumā ar citām nozarēm lauksaimniecībā un mežsaimniecībā ir zemāka produktivitāte, kuras pieaugumam turpmākajos gados būs izšķiroša loma nozares izaugsmē.

3.6. tabula

Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas pa nozarēm
(tūkst.)

	2013	2015	2020	2030	Starpība (2020-2013)	Starpība (2030-2013)
Lauksaimniecība	72	72	70	68	-2	-4
Apstrādes rūpniecība	126	130	138	144	12	18
Pārējā rūpniecība	21	21	23	25	2	4
Būvniecība	67	71	74	76	7	9
Tirdzniecība	160	166	172	178	12	18
Transports	77	78	81	86	3	9
Komerccpakalpojumi	167	177	184	192	18	26
Sabiedriskie pakalpojumi	204	206	201	200	-3	-4
Kopā	894	919	943	969	49	75

Nākotnē pakāpeniski augs pieprasījums pēc darbaspēka arī būvniecības nozarē. Taču jāņem vērā, ka krīzes laikā būvniecībā nodarbināto skaits ļoti būtiski saruka. Prognozēs tiek paredzēta stabila un harmoniska nozares izaugsme dažādos tās

segmentos – infrastruktūras objektu, ražošanas un tirdzniecības būvju, kā arī sabiedrisko un dzīvojamo ēku būvniecībā.

Sagaidāms, ka nākotnē salīdzinoši liels nodarbināto skaita pieaugums būs komercpakalpojumu nozarēs. 2020.gadā pieprasījums pēc darbaspēka par vairāk nekā 10% pārsniegs 2013.gada līmeni un veidos piektdaļu no visā tautsaimniecībā nodarbināto skaita. Komercpakalpojumu nozares izaugsmi galvenokārt veicinās pārejo tautsaimniecības nozaru attīstība un aizvien augošais pieprasījums pēc ārpakalpojumiem.

Nemot vērā tautsaimniecības pārstrukturizāciju vidējā un ilgtermiņā, sagaidāmas izmaiņas arī darbaspēka pieprasījumā pa profesiju grupām. Aizvien straujāk pieaugs pieprasījums pēc augstas kvalifikācijas speciālistiem. To pamatā noteiks pieprasījuma pieaugums pēc darbaspēka apstrādes rūpniecībā un pakalpojumos, it īpaši komercpakalpojumos. Sagaidāms, ka profesiju griezumā vidējā termiņā pieprasījums palielināsies pēc zinātnes un inženierzinātņu speciālistiem, kā arī IKT jomas speciālistiem.

Pieprasījums pieaugs arī pēc komercdarbības un pārvaldes speciālistiem, kā arī juridisko, sociālo un kultūras lietu speciālistiem. Tomēr jāņem vērā, ka šajās jomās studē liela daļa jauniešu, līdz ar to ne visi jaunieši ar šādu specialitāti spēs atrast darbu savā profesijā.

3.7. tabula

**Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas profesiju grupās,
(%)**

	Izmaiņas pret 2013.gadu		Struktūra	
	2020	2030	2020	2030
Augstas kvalifikācijas profesijas	12,2	25,7	42,2	46,0
tai skaitā:				
Vadītāji	8,4	14,2	10,2	10,5
Vecākie speciālisti	12,3	27,7	18,2	20,2
Speciālisti	14,9	32,0	13,7	15,4
Vidējas kvalifikācijas profesijas	3,6	3,2	46,9	45,4
tai skaitā:				
Iestāžu kalpotāji	-3,9	-16,2	5,2	4,4
Pakalpojumu darbinieki	4,1	4,6	15,5	15,1
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-10,9	-26,2	3,0	2,4
Kvalificēti strādnieki	12,1	21,4	13,6	14,4
Iekārtu un mašīnu operatori	1,3	-0,7	9,5	9,1
Zemas kvalifikācijas profesijas	-8,3	-26,3	11,0	8,6
Kopā	5,5	8,4	100	100

Vidējā termiņā augs arī pieprasījums pēc vidējās kvalifikācijas profesiju speciālistiem, galvenokārt apstrādes rūpniecībā. Kā būtiskākās profesijas pēc kurām pieaugs pieprasījums ir jāmin elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki, kā arī pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki. Tajā pašā laikā mazināsies pieprasījums pēc lauksaimniecības darbiniekiem. Ņemot vērā demogrāfijas tendences, atbilstošās kvalifikācijas

darbaspēka piedāvājums nākotnē varētu būtiski sarukt, līdz ar to profesionālās vidējās izglītības loma vidējā termiņā aizvien pieaugs.

Jāatzīmē, ka būtiskākais darbaspēka pieprasījuma samazinājums sagaidāms pēc mazkvalificētā darbaspēka – līdz 2030. gadam darbavietu skaits ar zemām prasības pēc izglītības samazināsies par vairāk nekā 1/4 daļu.

3.8. tabula

Nodarbināto skaita izmaiņas tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām
(salīdzinājumā ar 2013.gadu, tūkst.)

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība	Transports	Citi komerc-pakalpojumi	Sabiedriskie pakalpojumi	Kopā
2020.gads									
Augstas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	1,9	7,0	1,5	3,8	6,4	2,9	17,0	2,7	43,2
Vadītāji	0,4	0,8	0,1	1,4	2,7	0,6	1,4	0,4	7,7
Vecākie speciālisti	0,9	3,3	0,7	1,4	1,7	0,9	10,3	-0,6	18,7
Speciālisti	0,5	2,9	0,8	1,0	2,0	1,3	5,2	2,9	16,7
Vidējas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	-2,3	6,1	0,7	3,6	6,1	1,0	1,8	-2,0	15,2
Iestāžu kalpotāji	0,0	-0,1	-0,1	0,0	-0,2	-0,4	-0,5	-0,8	-2,0
Pakalpojumu darbinieki	0,2	0,1	0,0	0,0	4,3	0,3	1,2	-0,5	5,7
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	-3,4
Kvalificēti strādnieki	0,8	4,9	0,8	3,5	1,8	0,9	1,1	-0,1	13,7
Iekārtu un mašīnu operatori	0,0	1,3	-0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	-0,5	1,2
Zemas kvalifikācijas profesijas	-1,2	-1,1	-0,3	-0,8	-0,5	-0,6	-1,2	-3,6	-9,3
Kopā	-1,6	12,1	2,0	6,5	12,0	3,3	17,7	-2,9	49,1
2030.gads									
Augstas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	6,4	14,7	3,8	7,4	12,9	7,6	32,0	8,4	91,2
Vadītāji	0,9	1,1	0,1	2,3	5,3	1,6	1,0	0,8	13,1
Vecākie speciālisti	2,2	7,4	1,7	3,0	3,9	2,5	21,1	0,4	42,1
Speciālisti	1,3	6,2	2,0	2,1	3,7	3,5	9,8	7,2	35,9
Vidējas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	-5,3	7,9	1,3	4,4	7,5	2,8	-0,6	-4,4	13,6
Iestāžu kalpotāji	0,1	-0,7	-0,3	-0,1	-1,3	-1,0	-3,0	-2,1	-8,3
Pakalpojumu darbinieki	0,5	0,0	0,0	0,0	5,0	0,7	1,0	-0,8	6,3
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-7,6	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,2	-8,2
Kvalificēti strādnieki	1,8	7,8	2,0	5,0	3,7	2,4	1,8	-0,1	24,2
Iekārtu un mašīnu operatori	-0,1	1,0	-0,4	-0,5	0,1	0,7	-0,2	-1,2	-0,6
Zemas kvalifikācijas profesijas	-2,9	-4,8	-0,9	-3,3	-2,3	-1,6	-5,5	-8,2	-29,4
Kopā	-3,8	17,8	4,2	8,5	18,1	8,8	25,9	-4,2	75,3

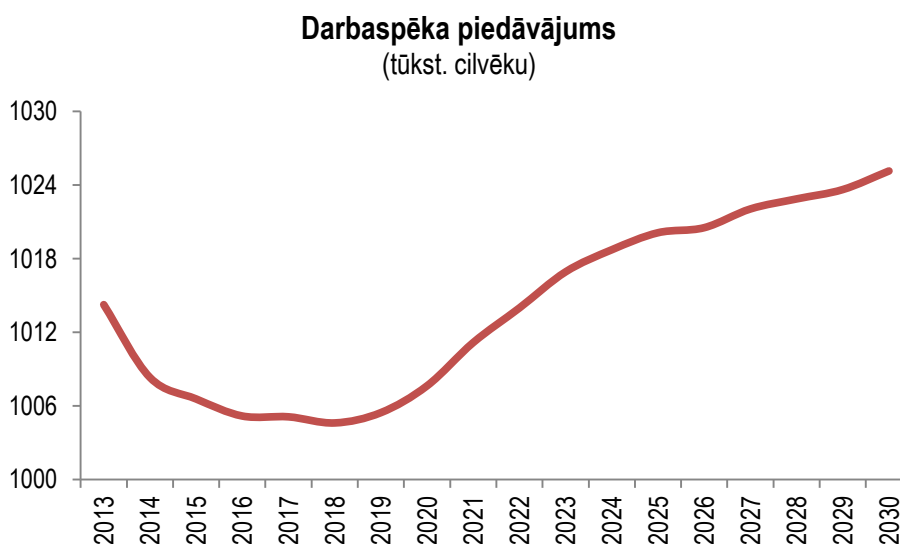
3.4. Darbaspēka piedāvājuma prognozes

3.4.1 Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū un darbaspēka piedāvājums

Balstoties uz tautsaimniecības izaugsmes un demogrāfijas scenārijiem, EM ir iestrādājusi darbaspēka piedāvājuma (ekonomiski aktīvo iedzīvotāju) projekciju līdz 2030.gadam. Saskaņā ar EM prognozēm, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits vidējā termiņā turpinās samazināties – līdz 2018.gadam ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits samazināsies par gandrīz 10 tūkst.

Samazinājumu lielā mērā noteiks negatīvās demogrāfijas tendences. Turklāt nav sagaidāms, ka tuvākos gados iedzīvotāju līdzdalības līmeņa pieaugums varētu kompensēt demogrāfijas bāzes tendenču negatīvo ietekmi uz darbaspēka piedāvājumu.

3.10. attēls

Vienlaikus, līdz ar uzlabojumiem darba tirgū pēc 2016. gada, un migrācijas negatīvās ietekmes mazināšanos, sākot jau ar 2019. gadu, darbaspēka piedāvājums varētu atsākt pieaugt. Līdz 2030. gadam ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits varētu palielināties līdz 1025 tūkst.

3.9. tabula

Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū
(procenti no iedzīvotāju kopskaita atbilstošajā vecuma grupā)

	2013	2020	2030
Pavisam	66,0	69,3	71,0
15-24	39,4	36,2	41,0
25-34	87,5	91,2	95,6
35-44	88,9	92,2	96,4
45-54	86,5	89,9	94,0
55-64	61,3	65,8	74,8
65-74	13,9	15,7	17,9

Ekonomiskā izaugsme, situācijas uzlabošanās darba tirgū, kā arī pieaugošā darbaspēka nepietiekamība kopumā ilgtermiņā sekmēs iedzīvotāju līdzdalības palielināšanos darba tirgū. Darbaspēka pieprasījuma pieaugums ierobežotu darba resursu pieejamības apstākļos, pavērs plašākas darba iespējas virknei neaktīvo iedzīvotāju grupu (mājsaimniecēm, studentiem, pensijas vecuma iedzīvotājiem u.c.), vienlaikus būtiska loma iedzīvotāju līdzdalības veicināšanā būs atalgojuma pieaugumam.

Sagaidāms, ka līdz 2030.gadam iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes līmenis varētu palielināties par gandrīz 5 procentpunktiem, salīdzinot ar 2013.gadu, un sasniegt aptuveni 71% vecuma grupā no 15-74 gadiem. Vienlaikus augstākā iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte saglabāsies starp iedzīvotājiem vecumā no 25-54 gadiem. Turpretī nozīmīgākais ekonomiskās aktivitātes pieaugums sagaidāms starp iedzīvotājiem pirmspensijas vecuma grupā un virs 65 gadiem, ko noteiks pakāpeniska pensionēšanās vecuma palielināšana.

Līdz 2020.gadam nozīmīgākais darbaspēka samazinājums paredzams vecuma grupā no 15-24 gadiem. Pamatā tas saistāms ar 90.gadu zemās dzimstības izraisītās demogrāfiskās bedres ienākšanu attiecīgajā kohortā. Turpretī nākamā desmitgadē minētās demogrāfijas tendences atstās jūtamu ietekmi uz darbaspēka piedāvājumu vecuma grupā no 35-44 gadiem.

3.10. tabula

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izmaiņas pa vecuma grupām
(tūkst.)

	Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits			Izmaiņas pret 2012.g.		Līdzdalības līmeņa izmaiņu ietekme		Demogrāfijas izmaiņu ietekme	
	2013	2020	2030	2020	2030	2020	2030	2020	2030
Kopā	1014,2	1007,6	1025,1	-6,6	10,9	46,8	101,8	-53,4	-90,9
15-24	92,7	63,1	82,0	-29,6	-10,7	3,8	-4,6	-33,3	-6,1
25-34	242,3	245,1	172,6	2,8	-69,7	9,2	21,9	-6,4	-91,6
35-44	242,6	245,3	272,0	2,7	29,4	9,0	16,0	-6,3	13,5
45-54	250,7	240,9	259,5	-9,8	8,8	8,9	11,4	-18,6	-2,6
55-64	157,6	181,7	195,6	24,0	37,9	13,5	47,6	10,5	-9,7
65-74	28,3	31,6	43,6	3,2	15,2	2,4	9,6	0,8	5,7

Kopumā galvenie darbaspēka piedāvājuma virzītājspēki vidējā termiņā būs demogrāfiskie procesi, savukārt, sākot ar 2019.gadu, arvien lielāka nozīme būs iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugumam.

Darbaspēka piedāvājums pa izglītības tematiskajām grupām

Sagaidāms, ka vidējā un ilgtermiņā turpinās palielināties ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ar augstāko izglītību. Vienlaikus pakāpeniski samazināsies darbaspēka piedāvājums ar vidējo izglītību. Tāpat paredzams, ka līdz 2020.gadam palielināsies ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ar pamatzglītību un zemāku izglītības līmeni. Pašlaik 61% no ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem ar atbilstošo izglītību ir vecumā no 20-39 gadiem, tādējādi turpmākajos gados arvien lielāka daļa no tiem ienāks darba tirgū, ņemot vērā zemāko un augstāko vecuma kohortu ekonomiskās aktivitātes līmeņu atšķirības.

Šīs izmaiņas nākotnē noteiks pakāpenisku darbaspēka piedāvājuma pārstrukturēšanos no vidējās uz augstākās kvalifikācijas grupu. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars ar augstāko izglītību līdz 2030.gadam palielināsies par gandrīz 11 procentpunktiem, turpretī ar vidējo izglītību – samazināsies par gandrīz 14 procentpunktiem. Tādējādi līdz 2030.gadam darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību varētu būt vienlīdz liels kā ar vidējo izglītību.

Saglabājoties līdzšinējai izglītības piedāvājuma struktūrai, vislielākais darbaspēka pieaugums **ar augstāko izglītību** sagaidāms, sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību zinību jomās. Atbilstošās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājuma pieaugums veidos vairāk nekā pusi no kopējā darbaspēka pieauguma ar augstāko izglītību.

3.11. tabula

Darbaspēka piedāvājums pa izglītības tematiskajām grupām

Izglītības tematiskā grupa		tūkstošos			struktūra, %			izmaiņas pret 2013.g., %	
		2013	2020	2030	2013	2020	2030	2020	2030
Augstākā izglītība	Augstākā izglītība kopā	334,6	373,4	450,4	33,0	37,1	43,9	38,8	115,8
	Izglītība	45,9	44,6	45,7	4,5	4,4	4,5	-1,3	-0,2
	Humanitārās zinātnes un māksla	21,0	25,5	29,8	2,1	2,5	2,9	4,5	8,8
	Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	143,2	166,2	204,8	14,1	16,5	20,0	23,0	61,6
	Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	19,4	22,1	29,3	1,9	2,2	2,9	2,7	9,9
	Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	59,2	57,7	63,9	5,8	5,7	6,2	-1,5	4,7
	Lauksaimniecība	10,0	8,5	8,3	1,0	0,8	0,8	-1,5	-1,7
	Veselības aprūpe un sociālā labklājība	21,3	30,7	47,1	2,1	3,0	4,6	9,4	25,8
	Pakalpojumi	13,7	17,2	21,0	1,3	1,7	2,0	3,5	7,3
	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās grupas	0,9	0,8	0,5	0,1	0,1	0,1	-0,1	-0,4
Vidējā izglītība	Vidējā izglītība kopā	582,3	505,7	449,4	57,4	50,2	43,8	-76,6	-132,9
	Izglītība	3,6	2,2	0,9	0,4	0,2	0,1	-1,4	-2,7
	Humanitārās zinātnes un māksla	9,1	8,6	9,7	0,9	0,9	0,9	-0,5	0,6
	Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	38,2	30,8	23,9	3,8	3,1	2,3	-7,4	-14,3
	Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	6,3	5,9	5,2	0,6	0,6	0,5	-0,4	-1,1
	Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	193,6	156,0	124,5	19,1	15,5	12,1	-37,6	-69,1
	Lauksaimniecība	20,3	16,5	11,6	2,0	1,6	1,1	-3,8	-8,7
	Veselības aprūpe un sociālā labklājība	16,6	12,6	7,9	1,6	1,2	0,8	-4,0	-8,7
	Pakalpojumi	38,4	35,1	38,9	3,8	3,5	3,8	-3,3	0,5
	Vispārējā vidējā izglītība	256,2	238,0	226,7	25,3	23,6	22,1	-18,2	-29,5
Pamatizglītība un zemāka par pamatzglītību		97,3	128,6	125,3	9,6	12,8	12,2	31,3	28,0
Kopā		1014,2	1007,6	1025,1	100	100	100	-6,6	10,9

Vienlaikus atsevišķās augstākās izglītības tematiskajās grupās ir sagaidāms darbaspēka piedāvājuma samazinājums, ko pamatā noteiks darbaspēka novecošanās un pakāpeniska iziešana no darba tirgus. Visvairāk tas izpaudīsies lauksaimniecības

zinātnēs, kur aptuveni puse no pašlaik ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ir vecumā virs 50 gadiem. Turklāt pašlaik lauksaimniecības zinātnēs studējošo skaits nav pietiekams, lai nodrošinātu novecojošā darbaspēka aizvietošanu.

Novecošanās tendences spilgti būs redzamas arī atsevišķu inženierzinātņu un ražošanas kvalifikācijas speciālistu piedāvājumā nākotnē. Pašlaik aptuveni 62% no ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem ar augstāko izglītību tekstilizstrādājumu ražošanā ir vecumā virs 50 gadiem. Līdzīga situācija ir starp ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem ar izglītību mehānikā un metālapstrādē, kur gandrīz 52% ir pirmspensijas vecumā un nākamo 10-20 gadu laikā vairums no tiem pametīs darba tirgu. Līdzīgi kā lauksaimniecībā, arī mehānikas un metālapstrādes studiju programmās studējošo skaits ir nepietiekams, lai nodrošinātu darbaspēka normālu atražošanu.

Darbaspēka piedāvājums **ar vidējo izglītību** vidējā termiņā samazināsies visās tematiskajās grupās. Darbaspēka piedāvājuma samazinājums spilgtāk izpaudīsies jomās, kur ir lielāks gados vecāku ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars (atsevišķās inženierzinātņu jomās, māsziņībās un farmācijas izglītības jomās).

Jāatzīmē, ka būtiskākais samazinājums varētu būt starp ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ar arodizglītību un vidējo profesionālo izglītību. Mērenāks darbaspēka piedāvājuma samazinājums sagaidāms ar vidējo vispārējo izglītību. Šīs tendences kopumā norāda uz nepieciešamību palielināt profesionālās izglītības nozīmi vidējā līmeņa izglītībā, mainot jauniešu izglītības preferences par labu profesionālai ievirzei.

Vienlaikus īpaša uzmanība būtu pievēršama iedzīvotājiem ar pamatzglītību, kuru skaits darba tirgū joprojām ir ievērojams. Turklāt tuvākajos gados to īpatsvars visdrīzāk palielināsies. Jāuzsver, ka savlaicīgi veiktas reformas izglītības sistēmā var novērst iespējamās disproporcijas darba tirgū.

3.4.2. Izglītības politikas ietekme uz darbaspēka piedāvājumu

Ņemot vērā EM 2013. gada *Informatīvajā ziņojumā par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm* identificētās darba tirgus disproporcijas (skat. 3.1.ielikumu), kas varētu veidoties, saglabājoties esošai izglītības sistēmai un izglītības piedāvājuma struktūrai, Ministru kabinets 2013.gada 9.jūlijā nolēma, ka IZM, sadarbībā ar EM, jāsagatavo un jāizvērtē vidēja termiņa rīcības virzieni, kas sekmētu identificēto disproporciju mazināšanu.

3.1.ielikums

EM Informatīvajā ziņojumā par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm identificētās šādas galvenās disproporcijas, kas varētu veidoties, saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai:

- liels speciālistu pārpalikums humanitāro un sociālo zinātņu jomās. Šajās jomās darbaspēka piedāvājuma pieaugums līdz 2020.gadam var veidot gandrīz pusi no kopējā darbaspēka pieauguma ar augstāko izglītību;
- saglabāsies neatbilstība starp formālās izglītības piedāvājumu un darba tirgus pieprasījumu. Piemēram, pieprasījums pēc inženierzinātņu speciālistiem būs ievērojami lielāks nekā piedāvājums;
- liels jauniešu īpatsvars, kas nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm, savukārt pieprasījums pēc šāda darbaspēka samazināsies;
- liels mazkvalificēto īpatsvars. Darba tirgū ir salīdzinoši liels iedzīvotāju īpatsvars ar pamatzglītību, turklāt nav sagaidāms, ka tuvākā nākotnē to īpatsvars varētu ievērojami sarukt.

Lai novērtētu pasākumu ietekmi uz darba tirgus disproporciju mazināšanu, EM saskaņā ar *Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam* definētiem izglītības politikas kvantitatīvajiem mērķiem ir modelējusi pasākumu iespējamās efektus uz audzēkņu un studējošo plūsmām izglītības sistēmā, kā arī darbaspēka piedāvājuma trajektoriju. Visi IZM plānotie pasākumi ir apkopoti četros izglītības politikas virzienos, kā arī atbilstoši analizēta to specifiskā ietekme uz būtiskākajām prognozējamām darba tirgus disproporcijām (skat. 3.11. tabulu).

3.11. tabula

Uz darba tirgus disproporciju mazināšanu mērķētas izglītības politikas

Prognozējamās neatbilstības	Politikas virzieni
Neatbilstība starp augstākās izglītības piedāvājumu un darba tirgus pieprasījumu a) liels speciālistu pārpalikums humanitāro un sociālo zinātņu jomās b) nepietiekams dabaszinātņu un inženierzinātņu speciālistu piedāvājums	Studējošo skaita proporcijas maiņa par labu STEM jomām: - budžeta vietu īpatsvars STEM 55% no kopējā budžeta vietu skaita 2020. gadā; - absolventu īpatsvars (ISCED 5. un 6.) STEM jomās no kopējā absolventu skaita 27% 2020. gadā. Profesionālās augstākās izglītības 1.līmeņa (koledžu) piedāvājuma palielināšana: - 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās studējošo īpatsvara pieaugums līdz 24% 2020. gadā.
Darbaspēka iztrūkums ar vidējo profesionālo izglītību	Izglītojamo skaita proporcijas maiņa vidējā vispārējā izglītībā par labu vidējai profesionālajai izglītībai - skolēnu proporcija vispārējā un profesionālajā izglītībā vidējās izglītības pakāpē 50/50% 2020. gadā.
Būtisks mazkvalificētā darbaspēka pārpalikums: a) liels jauniešu īpatsvars, kas nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm b) salīdzinoši liels iedzīvotāju īpatsvars ar pamatizglītību	Pieaugušo izglītībā iesaistīto personu (no 25-64 gadiem) īpatsvara palielināšana līdz 15% 2020. gadā

Studiju vietu pārdale par labu STEM jomām un 1.līmeņa (koledžu) profesionālās augstākās izglītības piedāvājuma palielināšana

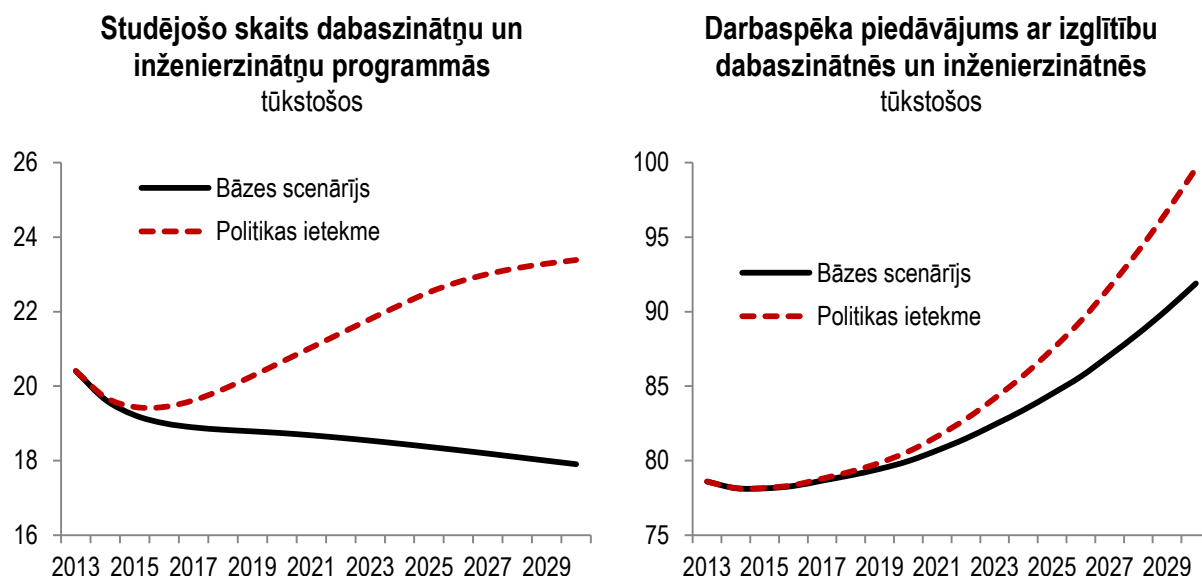
Saskaņā ar *Izglītības attīstības pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam*, lai mazinātu dabaszinātņu un inženierzinātņu speciālistu iztrūkumu darba tirgū, līdz 2020. gadam plānots palielināt valsts finansētu studiju vietu īpatsvaru STEM programmās līdz 55% no kopējā budžeta vietu skaita. Vienlaikus absolventu īpatsvars STEM virzienos varētu palielināties līdz 27% no kopējā absolventu skaita.

Lai sekmētu ātrāku jauno speciālistu ienākšanu darba tirgū, plānots palielināt 1.līmeņa (koledžu) profesionālās augstākās izglītības piedāvājuma augstākajā izglītībā.

Nemot vērā plānotos pasākumus, kā arī demogrāfijas tendences, pēc EM aplēsēm studējošo skaits dabaszinātņu un inženierzinātņu novirzienos ISCED 5 un 6 līmeņos līdz 2020. gadam kopumā varētu palielināties par aptuveni 1,2%. 2020. gadā studējošo skaits dabaszinātņu un inženierzinātņu programmās varētu būt par vairāk nekā 10% augstāks nekā bāzes scenārija (bez politikas) gadījumā.

Tomēr jāņem vērā, ka pasākumu pilnu ietekmi būs iespējams redzēt tikai ilgtermiņā. Nemainoties politikas virzieniem arī pēc 2020. gada, studējošo skaits dabas- un inženierzinātņu programmās līdz 2030. gadam varētu palielināties par 15%, salīdzinot ar 2013. gadu.

Atšķirībā no izglītības sistēmas, pasākumu ietekme uz darba tirgu varētu būt daudz lēnāka. Jūtas izmaiņas uz dabaszinātņu un inženierzinātņu speciālistu piedāvājumu darba tirgū varētu būt vērojams tikai pēc 2020. gada. Būtiska problēma joprojām ir augstais studējošo atbīrums dabaszinātņu un inženierzinātņu programmās, tāpēc labvēlīgu nosacījumu gadījumā tikai 2/3 no uzņemtajiem arī sekmīgi pabeidz studijas. Turklāt, ņemot vērā atšķirīgo ekonomisko aktivitāti starp studijas beigušajiem, pilnīga pasākumu ietekme uz darbaspēka piedāvājumu varētu būt redzama tikai nākamās desmitgades beigās. Ņemot vērā to, darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību dabaszinātnēs un inženierzinātnēs 2030. gadā varētu būt tikai par aptuveni 8% augstāks nekā bāzes scenārijā. Kopumā tas mazinās attiecīgās kvalifikācijas speciālistu iztrūkumu darba tirgū, tomēr pilnībā neatrisinās problēmu, tāpēc būtiski joprojām ir kvalifikācijas celšanas un pārkvalifikācijas pasākumi pieaugušo izglītības kontekstā.

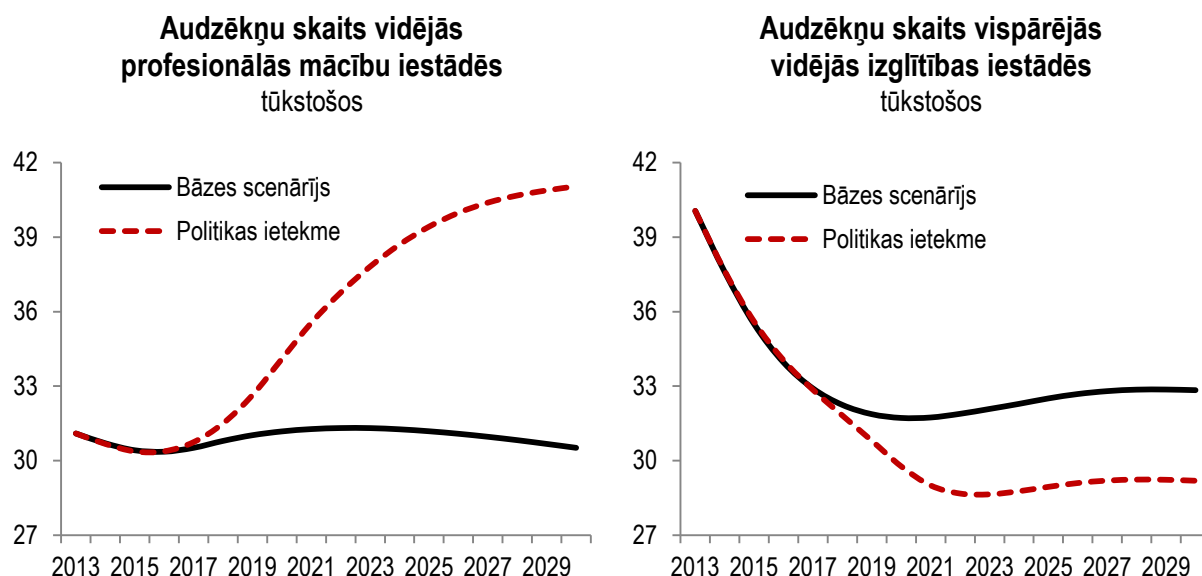
Izglītojamo skaita proporcijas maiņa vidējā vispārējā izglītībā par labu vidējai profesionālajai izglītībai (50/50)

Saskaņā ar EM prognozēm gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā visbūtiskāk samazināsies vidējās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājums, turklāt lielākais samazinājums paredzams starp ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem ar vidējo profesionālo izglītību. Tas kopumā pastiprinās vidējās kvalifikācijas speciālistu nepietiekamību gandrīz visās tautsaimniecības nozarēs.

Vienlaikus paredzams, ka nozīmīgs darbaspēka pārpalikums var veidoties ar vispārējo vidējo izglītību. Aptuveni trešdaļa no vidējo vispārējo izglītību beigušajiem pēc absolvēšanas neturpina mācības augstākā izglītības līmenī, tādējādi nonākot darba tirgū bez konkrētas specialitātes.

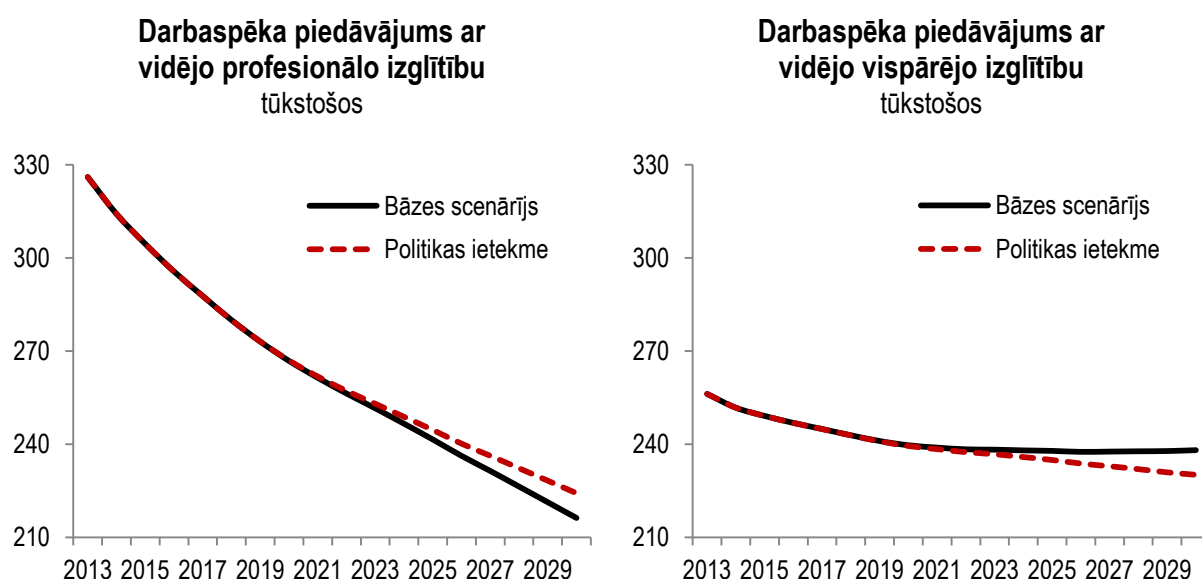

3.13. attēls

Lai risinātu vidējās kvalifikācijas darbaspēka nepietiekamību, plānots palielināt audzēkņu proporciju vidējās profesionālās mācību iestādēs, līdz 2020. gadam novirzot pusi no pamatizglītību beigušajiem uz profesionālajām mācību iestādēm. Tas kopumā līdz 2020. gadam sekmēs audzēkņu skaita pieaugumu profesionālās mācību iestādēs par aptuveni 10%, salīdzinot ar 2013./2014.m.g. Tādējādi audzēkņu skaits profesionālās mācību iestādēs 2020./2021.m.g. varētu būt par 9,4% lielāks nekā tas būtu bez politikas īstenošanas. Vienlaikus, salīdzinot ar bāzes scenāriju, līdz 2020. gadam par 6,2% samazināsies audzēkņu skaits vidējā vispārējā izglītībā. Tas savukārt varētu negatīvi ietekmēt studējošo plūsmu augstskolās, ņemot vērā, ka vairāk nekā 60% no vispārējo vidējo izglītības posmu beigušajiem, turpina mācības augstākajā izglītībā. Starp profesionālo izglītību beigušajiem šis īpatsvars ir zemāks.

3.14. attēls

Izglītojamo skaita proporcijas maiņa atstās ietekmi arī uz darbaspēka piedāvājumu, tomēr, ņemot vērā nelielo ietekmes mērogu, jūtamas izmaiņas varētu būt

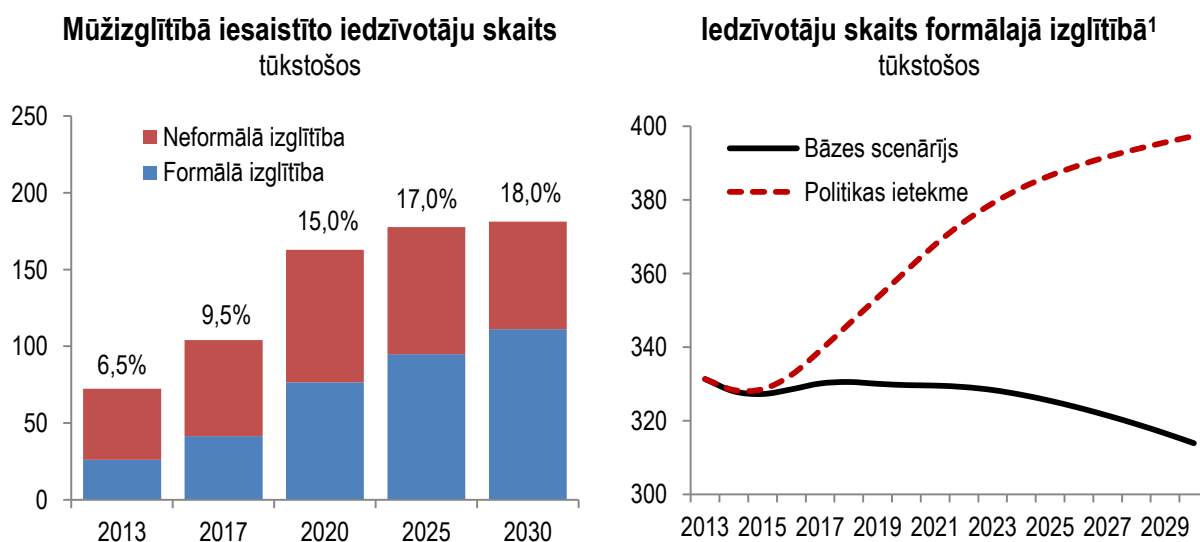
redzamas tikai ilgtermiņā. Turklāt pasākumi visdrīzāk nespēs mainīt darbaspēka piedāvājuma ar profesionālo izglītību lejupslīdošo tendenci, kā arī pilnībā neatrisinās prognozējamo vidējās kvalifikācijas darbaspēka nepietiekamības problēmu. Pēc EM aplēsēm izglītojamo skaita proporcijas maiņa līdz 2030. gadam varētu palielināt ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu ar vidējo profesionālo izglītību par 4-5%, salīdzinot ar bāzes scenāriju. Pieaugums galvenokārt veidosies uz to jauniešu rēķina, kas pēc profesionālās izglītības iegūšanas, neturpinās studijas augstākās izglītības mācību iestādēs.

Vienlaikus, līdz ar audzēkņu plūsmas samazināšanos vidējā vispārējā izglītībā, paredzams, ka samazināsies arī darbaspēka piedāvājums ar vidējo vispārējo izglītību. Tas varētu samazināt gan jauniešu bezdarbu, gan kopumā darbaspēka pārpalikumu ar vispārējo izglītību.

Pieaugušo izglītībā iesaistīto īpatsvara pieaugums

Viens no būtiskākajiem izglītības politikas mērķiem līdz 2020. gadam ir pieaugušo izglītības pasākumos iesaistīto iedzīvotāju (vecumā no 25-64 gadiem) īpatsvara palielināšana no pašreizējiem (2013. gadā) 6,5% līdz 15% 2020. gadā. Ņemot vērā demogrāfijas tendences, pieaugušo izglītības pasākumiem var būt visnozīmīgākā loma darba tirgus disproporciju mazināšanā. Sagaidāms, ka līdz 2020. gadam pieaugušo izglītībā iesaistīto skaits varētu palielināties līdz 162 tūkst. jeb aptuveni par 91 tūkst., salīdzinot ar 2013. gadā pieaugušo izglītības pasākumos iesaistīto skaitu.

3.15. attēls

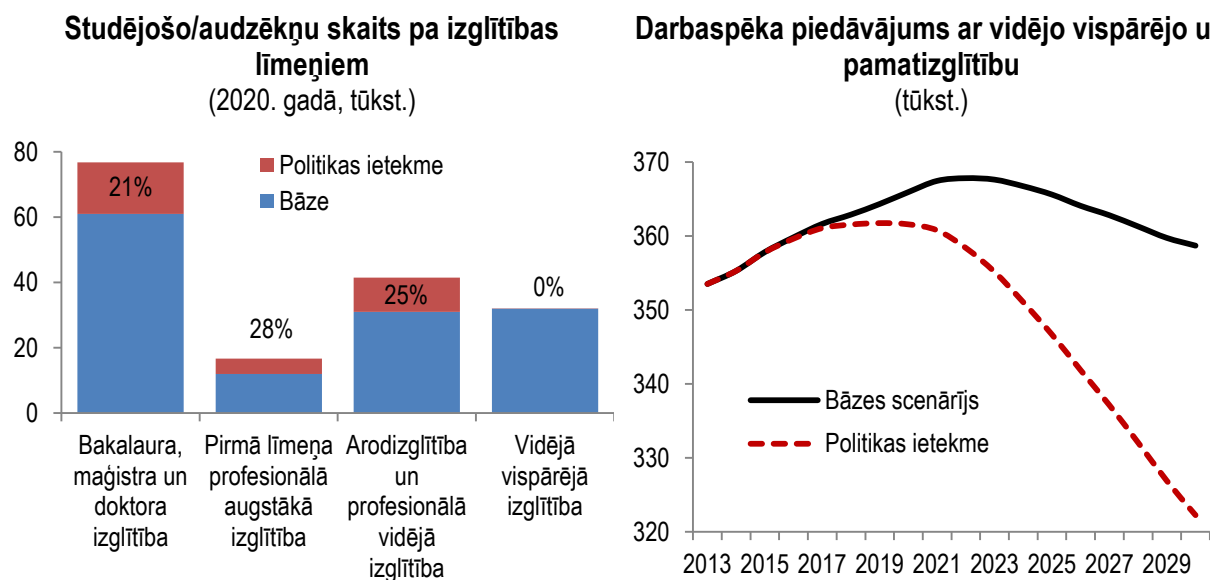
Vienlaikus no darba tirgus viedokļa jo īpaši būtisks ir formālajā izglītībā iesaistīto pieaugušo skaits. Paredzams, ka formālā apmācībā iesaistīto īpatsvars turpmākajos gados varētu palielināties (ieskaitot arī ārpus formālās izglītības iegūto zināšu un prasmju atzišanu). Pēc EM vērtējuma, formālās izglītības pasākumos iesaistīto iedzīvotāju īpatsvars vecumā no 25-64 gadiem varētu palielināties no 2,4%

¹ Formālā izglītība ietver pamatzglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpes, kuru programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dokuments, kā arī izglītības un profesionālās kvalifikācijas dokuments.

(2013.gadā) līdz aptuveni 7% 2020.gadā, tādējādi formālajā izglītībā iesaistīto skaits līdz 2020.gadam varētu pat trīskāršoties.

Nemot vērā to, kopumā iedzīvotāju skaits dažādos izglītības līmeņos līdz 2020.gadam varētu palielināties par 31 tūkst. Salīdzinot ar bāzes scenāriju, relatīvi visbūtiskākais pieaugums paredzams 1.līmeņa (koledžas) profesionālajā augstākajā izglītībā.

3.16. attēls

Vienlaikus mērķēti pieaugošo izglītības pasākumi var mazināt mazkvalificētā darbspēka īpatsvaru darba tirgū. Darbspēka piedāvājums ar vidējo vispārējo un pamatzglītību līdz 2030.gadam varētu samazināties par 11%, salīdzinot ar bāzes scenāriju.

3.5. Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība

Nākamajos gados situācija darba tirgū turpinās pakāpeniski uzlaboties, tomēr vidējā termiņā saglabāsies jūtamas disproporcijas starp darbspēka pieprasījumu un piedāvājumu. No vienas puses, to noteiks neatbilstības starp darba tirgū pieprasītām un piedāvātām prasmēm, no otras – darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma reģionālās disproporcijas.

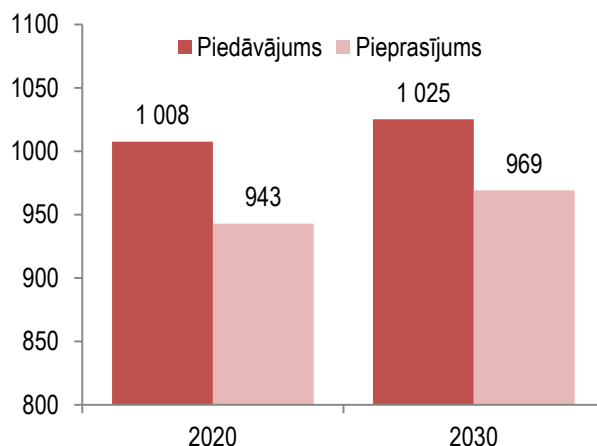
Pat pie relatīvi augsta atalgojuma līmeņa, atsevišķās profesijās jau pašlaik ir grūtības apmierināt pieaugošo pieprasījumu ar atbilstošas kvalifikācijas darbspēku (piemēram – IT nozarē, programmētāji). Vienlaikus ir jomas, kur pastāv ievērojams darbspēka pārpalikums (dažādu pakalpojumu jomu, pārvaldes/administrācijas darbinieki, personāla speciālisti, tirdzniecības aģenti u.tml.), tādējādi iedzīvotāji ar atbilstošo izglītību un pieredzi spiesti strādāt zemāka līmeņa darbos.

Nemot vērā piedāvājuma puses (t.sk. formālās izglītības un profesionālās apmācības sistēmu) salīdzinoši lēno spēju pielāgoties mainīgiem apstākļiem, prasmju pieprasījuma un piedāvājuma disproporcijas nākamajos 2-3 gados pastiprināsies. Jūtama darba tirgus līdzsvarošanās varētu būt sagaidāma tikai pēc 4-5 gadiem.

Pastāv arī izteiktas darbaspēka un darba vietu reģionālā sadalījuma atšķirības. Pēdējo desmit gadu laikā augstākais bezdarba līmenis valstī saglabājies Latgales reģionā, savukārt jauno darbavietu koncentrācija pārsvarā veidojusies Rīgas reģionā un Rīgas pilsētā. Ņemot vērā laiku un resursus, kas nepieciešams, lai notiktu vispārīga reģionālā izlīdzināšanās, darba tirgus reģionālās atšķirības visdrīzāk saglabāsies kā ilgtermiņa problēma.

3.17. attēls

Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums
(tūkst. cilvēku)

Kopumā 2020.gadā darbaspēka piedāvājums pārsniegs pieprasījumu par aptuveni 6%, savukārt līdz 2030.gadam starpība varētu samazināties par aptuveni 1 procentpunktu – līdz aptuveni 5%. Lai arī atbilstošais darbaspēka pārpalikums varētu būt pietiekams, lai nodrošinātu normālu darba tirgus un tautsaimniecības funkcionēšanu kopumā, tomēr atsevišķos darba tirgus segmentos (reģionos, atsevišķās profesijās) disproporcijas varētu būt pietiekami nozīmīgas, lai kavētu noteiktu tautsaimniecības sektoru izaugsmi.

Sagaidāms, ka nodarbināto skaits līdz 2020.gadam mērķa scenārija gadījumā varētu palielināties par gandrīz 5,5% jeb aptuveni 50 tūkst., kas absorbēs daļu pašreizējo darba meklētāju. Tomēr daļa iedzīvotāju, kas nespēs pielāgoties jauniem apstākļiem, visdrīzāk izies no darba tirgus (galvenokārt pensionēsies, t.sk. priekšlaicīgi).

Sagaidāms, ka bezdarba radītāji līdz pat 2016.gadam noturēsies salīdzinoši augstā līmenī (bezdarba līmenis zem 10% varētu noslīdēt 2014.gadā). Tas kopumā neveicinās iedzīvotāju līdzdalības darba tirgū straujāku pieaugumu. Tāpēc demogrāfijas negatīvo tendenču ietekmē darbaspēka piedāvājums vidējā termiņā turpinās samazināties.

Tomēr ilgtermiņa perspektīvā raugoties, pieaugot darba tirgus pievilcībai, darbaspēka piedāvājums atsāks pieaugt. Tas līdzsvaros situāciju darba tirgū un nākamā desmitgadē bezdarba radītāji saglabāsies tuvu dabīgajam bezdarba līmenim (5-6% robežās).

3.12. tabula

Nodarbinātības un bezdarba galveno rādītāju prognozes

	2013	2020	2030
Iedzīvotāju skaits tūkst., 15-74 vecuma grupā	1536,1	1454,6	1444,2
Nodarbināto iedzīvotāju skaits tūkst., 15-74 vecuma grupā	893,9	942,9	969,2
nodarbināto iedzīvotāju skaita izmaiņas tūkst. pret 2013. gadu	–	49,0	75,3
nodarbināto iedzīvotāju skaita izmaiņas % pret 2013. gadu	–	5,5	8,4
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits tūkst., 15-74 vecuma grupā	1014,2	1007,6	1025,1
Darba meklētāju skaits tūkst., 15-74 vecuma grupā	120,4	64,7	55,9
Nodarbinātības līmenis nodarbināto skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā grupā	58,3	64,8	67,1
Līdzdalības līmenis ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 vecuma grupā	66,0	68,8	71,0
Bezdarba līmenis bezdarbnieku (darba meklētāju) īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā 15-74 gadu vecuma grupā	11,9	6,4	5,5

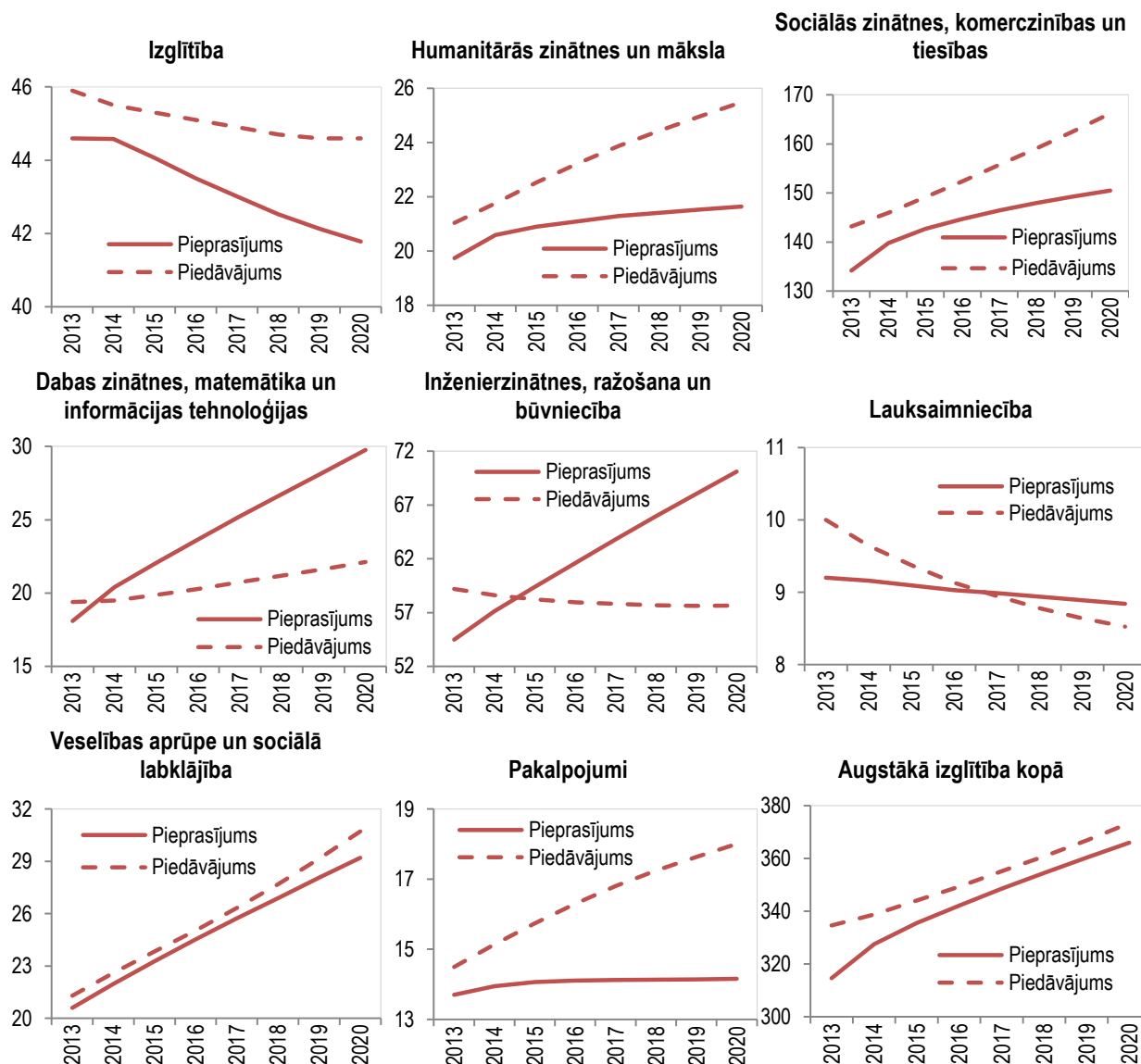
Atbilstība pa izglītības tematiskajām grupām

Līdz 2030.gadam darbaspēka pieprasījums kopumā turpinās pārkārtoties par labu pieprasījumam pēc speciālistiem ar augstāko izglītību. Līdzīgas tendences būs vērojamas arī piedāvājuma pusē, turklāt izmaiņas darbaspēka piedāvājumā varētu būt sagaidāmas pat ātrāk nekā pieprasījumā.

Vidējā termiņā (līdz 2020.gadam) augstākās un vidējās kvalifikācijas darbaspēka pieprasījums un piedāvājums pakāpeniski sasniegs līdzsvara stāvokli. Vienlaikus darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība nebūs vienlīdz vienāda visos izglītības apakšsegmentos – daudz izteiktāka nepietiekamība būs vērojama pēc darbaspēka ar profesionālās ievirzes izglītību (gan vidējā, gan augstākajā izglītībā).

Vienlaikus bez efektīvas un uz darba tirgu orientētas tālākizglītības, augstākais darbaspēka pārpalikums gan vidējā, gan ilgtermiņā saglabāsies starp iedzīvotājiem ar pamatzglītību un vidējo vispārējo izglītību.

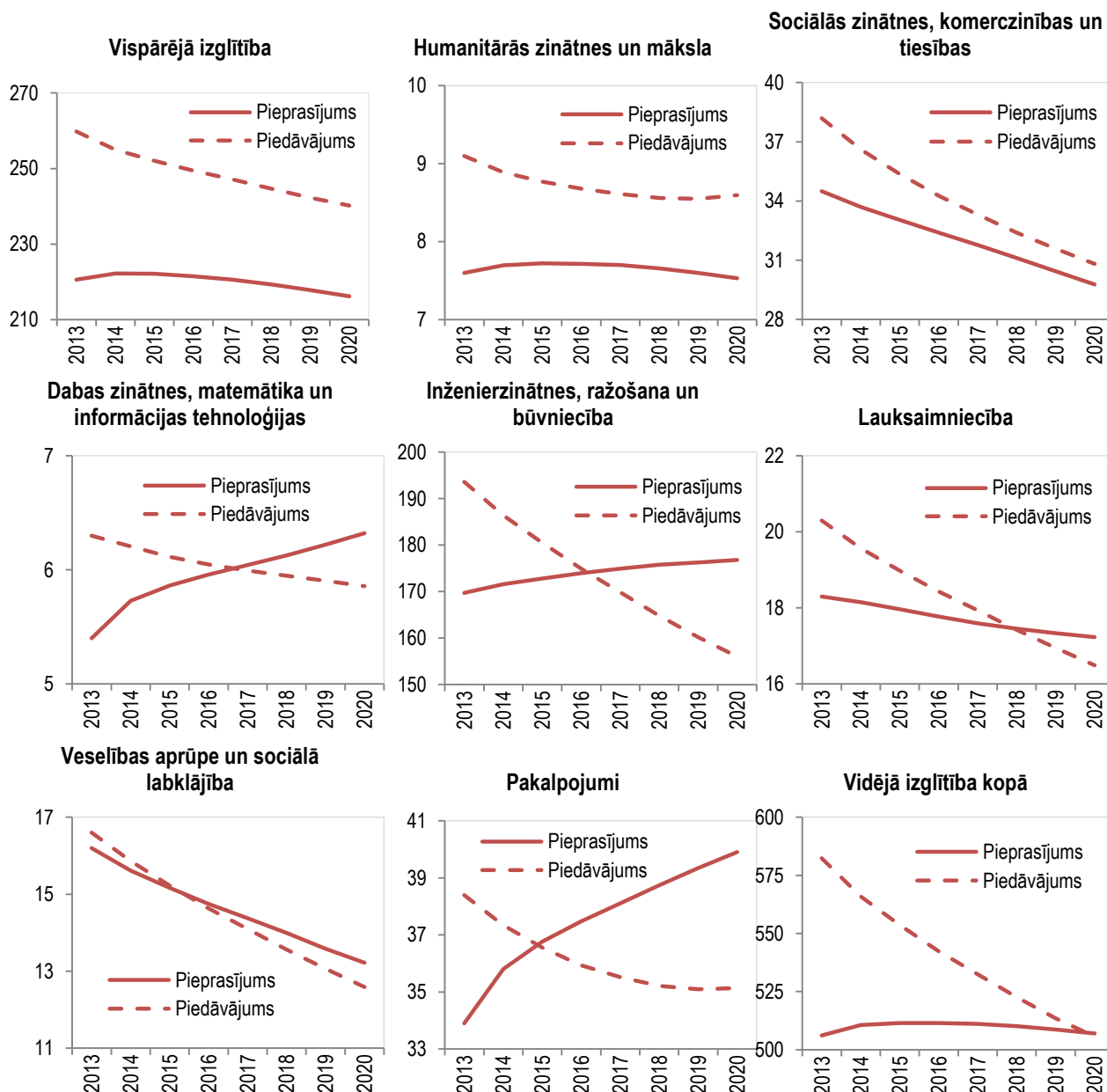
**Darbspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes ar augstāko izglītību
sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām**
(tūkst.)

Saglabājoties esošai sagatavošanas intensitātei, būtiskākais darbaspēka pārpalikums **augstākās izglītības grupā** sagaidāms starp iedzīvotājiem ar izglītību humanitārās zinātnēs un pakalpojumu jomā. Neskatoties uz to, ka pieprasījums pēc atbilstošās kvalifikācijas speciālistiem vidējā un ilgtermiņā varētu palielināties, tomēr nav sagaidāms, ka jauno darbavietu pieaugums nākotnē varētu būt tik liels, lai akumulētu kaut pusi no darba tirgū ienākošo atbilstošās kvalifikācijas jauno speciālistu skaita. Darbspēka pārpalikums ar izglītību humanitārajā jomā, kā arī pakalpojumu jomā 2020.gadā varētu pārsniegt pat 20 procentus.

Nozīmīgs darbaspēka piedāvājuma pārsvars pār pieprasījumu būs vērojams arī sociālajās, komerc- un tiesību zinībās, kā arī pedagogu izglītības programmu grupā. 2020.gadā apmēram 10% atbilstošās kvalifikācijas jauno speciālistu strādās savai izglītībai neatbilstošā darbā. Turklāt nemainoties uzsvāriem izglītības piedāvājumā, minētās disproporcijas ilgtermiņā palielināsies.

**Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes ar vidējo izglītību
sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām**
(tūkst.)

Savukārt citās izglītības jomās var nākties saskarties ar nepieciešamo speciālistu iztrūkumu. Visātrāk tas varētu izpausties dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju grupā. Ja netiks mainīta izglītības struktūra, līdz 2020.gadam var veidoties iztrūkums pēc speciālistiem ar augstāko izglītību inženierzinātnēs, ražošanā un būvniecībā, lauksaimniecībā, kā arī veselības aprūpē un sociālajā labklājībā.

Sagaidāms, ka **vidējās izglītības līmenī**, līdzīgi kā augstākajā izglītībā, relatīvi lielākais darbaspēka pārpalikums veidosies iedzīvotāju grupā ar izglītību humanitārajā un mākslas novirzienā, kā arī sociālo, komerc- un tiesību zinību novirzienā. Turklāt darba iespējas ar iegūto izglītību saistītajā jomā vēl vairāk samazinās pastiprinātā konkurence no speciālistiem ar augstāko izglītību atbilstošajā jomā.

3.13. tabula

Darbspēka pieprasījums un piedāvājums pa izglītības tematiskām grupām
(saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai)

Prognose						
		2020			2030	
		pieprasījums	piedāvājums	atbilstība	pieprasījums	piedāvājums
Augstākā izglītība	Augstākā izglītība kopā	366,0	373,4	98	422,1	450,4
	Izglītība	41,8	44,6	94	38,4	45,7
	Humanitārās zinātnes un māksla	21,6	25,5	85	22,4	29,8
	Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	150,5	166,2	91	162,3	204,8
	Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	29,8	22,1	135	45,8	29,3
	Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	70,1	57,7	122	89,4	63,9
	Lauksaimniecība	8,8	8,5	104	8,1	8,3
	Veselības aprūpe un sociālā labklājība	29,2	30,7	95	41,7	47,1
	Pakalpojumi	14,2	18,0	79	14,0	21,5
	Vidējā izglītība kopā	507,0	505,7	100	479,7	449,4
Vidējā izglītība	Profesionālā vidējā izglītība kopā	290,8	265,5	110	286,2	221,8
	Izglītība	2,8	2,2	129	2,0	0,9
	Humanitārās zinātnes un māksla	7,5	8,6	88	6,8	9,7
	Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	29,8	30,8	97	21,8	23,9
	Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	6,3	5,9	108	7,8	5,2
	Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	176,8	156,0	113	179,0	124,5
	Lauksaimniecība	17,2	16,5	104	15,9	11,6
	Veselības aprūpe un sociālā labklājība	13,2	12,6	105	9,3	7,9
	Pakalpojumi	39,9	35,1	114	45,7	38,9
	Vispārējā vidējā izglītība	216,2	240,2	90	193,4	227,6
Pamatizglītība un zemāka par pamatizglītību		69,9	128,6	54	67,4	125,3
Kopā		942,9	1007,6	94	969,2	1025,1

Vienlaikus nepietiekams piedāvājums paredzams inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības (galvenokārt mašīnzinību un kokapstrādes jomās), dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju, kā arī pakalpojumu (galvenokārt viesnīcu un restorānu pakalpojumu, transporta pakalpojumu un personu un īpašuma aizsardzības jomās) tematiskajās grupās. Šajās grupās, saglabājoties līdzšinējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai, piedāvājums varētu samazināties.

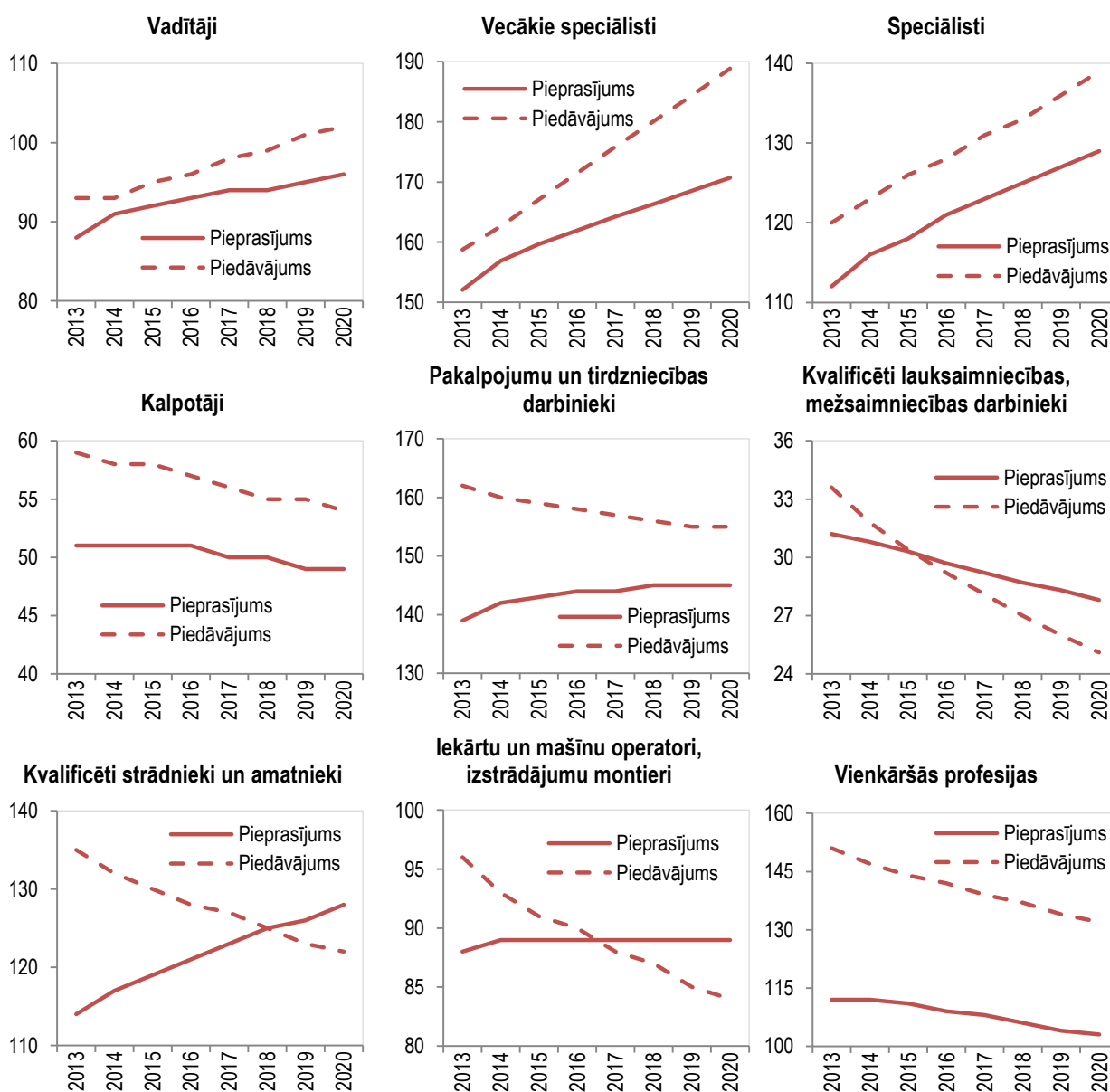
Saskaņā ar EM prognozēm, turpmākajos gados vislielākās problēmas atrast darbu būs iedzīvotājiem bez izglītības kādā no profesijām. Šādi iedzīvotāji nākotnē varētu veidot pusi no kopēja bezdarbnieku skaita.

Atbilstība pa profesiju grupām

Prognozes liecina, ka **vidējā termiņā** darbaspēka piedāvājums pārsniegs pieprasījumu gan augstākās kvalifikācijas, gan zemākās kvalifikācijas profesiju grupās. Savukārt vairākās vidējās kvalifikācijas profesiju pamatgrupās būs vērojams iztrūkums, piemēram, kvalificētu lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieku, iekārtu un mašīnu operatoru un izstrādājumu montieru kā arī kvalificētu strādnieku un amatnieku profesiju pamatgrupās.

3.20. attēls

Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes sadalījumā pa profesiju grupām
(tūkst.)

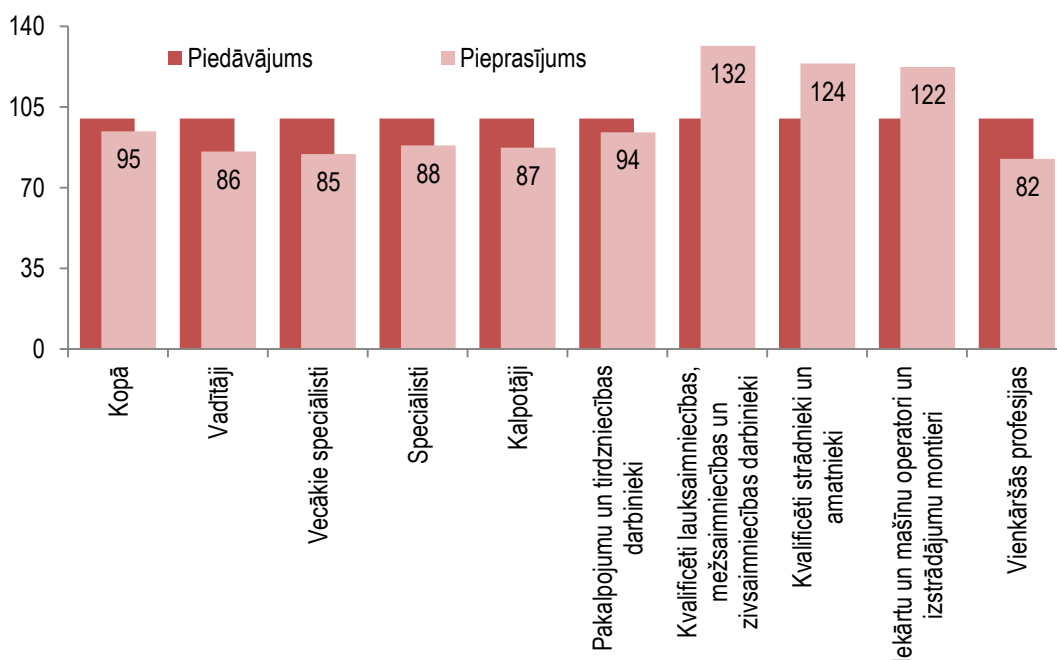
Darbspēka pieprasījums līdz 2020.gadam palielināsies gandrīz visās profesiju pamatgrupās, izņemot kvalificētus lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbiniekus, kalpotāju profesijas (vidējās kvalifikācijas administratīvais atbalsta dienests un klientu apkalpošanas speciālisti) un vienkāršās profesijas.

Vienlaikus darbspēka piedāvājums pieaugs augstākās kvalifikācijas profesiju grupās, ko nosaka lielais studējošo skaits iepriekšējos gados. Vidējās un zemākās kvalifikācijas profesiju pamatgrupās darbinieku piedāvājums samazināsies.

Ilgtermiņā, saglabājoties līdzšinējai darbspēka sagatavošanas struktūrai, disproporcijas padziļināsies jau iepriekš minētajās vidējās kvalifikācijas profesijās – iekārtu un mašīnu operatoru, kā arī kvalificētu strādnieku un amatnieku profesijās piedāvājums būs ievērojami mazāks nekā pieprasījums. Pieprasījums pārsniegs piedāvājumu arī kvalificētu lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieku profesiju grupā, jo šajā profesiju grupā ir samērā augsts gados vecu cilvēku skaits, bet vienlaikus relatīvi mazs jaunpienācēju skaits no izglītības sistēmas.

3.21. attēls

Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība pa profesiju grupām
(2030.gads, pieprasījums pret piedāvājumu %)

Pieprasījums būs zemāks nekā piedāvājums pēc vadītājiem un vecākajiem speciālistiem (galvenokārt pēc juridisko, sociālo un kultūras lietu vecākajiem speciālistiem, izglītības jomas vecākiem speciālistiem, kā arī komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākajiem speciālistiem). Vienlaikus darbspēka iztrūkums sagaidāms pēc zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākajiem speciālistiem un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākajiem speciālistiem.

3.6. Prasmju pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņas ES

3.6.1. Prasmju pieprasījuma prognozes Eiropā

Saskaņā ar Eiropas profesionālās izglītības attīstības centra (Cedefop) prognozēm, kopumā ES pieprasījums pēc darbaspēka nākamajos gados augs ļoti lēni. Paredzams, ka no 2013.gada līdz 2020.gadam tas pieaugs par apmēram 0,35% gadā, nodrošinot 2,8 milj. jaunu darba vietu. Ņemot vērā situācijas attīstību darba tirgū, paredzams, ka ES nodarbinātības līmenis (20-64 gadus vecuma grupā) 2020.gadā būs 68,5%, kas ir daudz zemāks par noteikto mērķi – 75%. Lai šo mērķi sasniegtu, līdz 2020.gadam būtu jārada 16 milj. jaunu darba vietu un nodarbinātības līmenis jāpaaugstina par 6,5 procentpunktiem. Salīdzinājumam, pirmskrīzes periodā no 2000.gada līdz 2008.gadam, nodarbinātības līmenis pieauga par 3,7 procentpunktiem. Lai līdz 2020.gadam sasniegtu ES nodarbinātība mērķi, nepieciešams paaugstināt darbaspēka līdzdalības līmeni darba tirgū par 4,3 procentpunktiem¹. Vienlaikus darba tirgus saskarsies arī ar tādiem izaicinājumiem kā darbaspēka novecošanās un pieaugošo demogrāfisko slogu.

3.2.ielikums

Salīdzinot ES un Latvijas prasmju pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņas, ir izmantotas Cedefop prognozes. Tās ir balstītas uz kvantitatīvu metodoloģiju, izmantojot Nacionālo kontu, Eiropas darbaspēka apsekojuma datus, daudznozaru makroekonomisko modeli, kas apvieno ikgadējā ekonometriskā modeļa un vidēja termiņa nozaru modeļa elementus, kā arī katras ES dalībvalsts ekspertu novērtējumu. Cedefop pārstāv arī eksperts no EM.

Prognožu mērķis ir nodrošināt informāciju par nākotnes darba tirgus attīstības tendencēm nevis precīzus datus par plānotajām darba iespējām. Cedefop mērķis ir informēt par pārmaiņām profesionālajā izglītībā un sekmēt diskusiju par politiku šajā jomā. Cedefop sadarbojas ar EK, valstu valdību, darba devēju un arodbiedrību pārstāvjiem, zinātniekiem un speciālistiem.

Cedefop prognozētās prasmju pieprasījuma galvenās tendences līdz 2020.gadam ir šādas:

a. ES nodarbināto skaits pieaugs visās nozarēs, izņemot lauksaimniecību un mežsaimniecību, apstrādes rūpniecību un pārējās rūpniecības nozares

Nodarbināto skaits ES 2020.gadā salīdzinājumā ar 2013.gadu pieaugs par 2%. Latvijā nodarbināto skaits šajā periodā pieaugs straujāk (par 4,4%) nekā ES. Straujāku nodarbināto pieaugumu Latvijā nosaka dziļais kritums krīzes laikā. Saskaņā ar Cedefop prognozēm, paredzams, ka tādas valstis kā Vācija, Zviedrija, Malta, Austrija, Čehija, Lielbritānija un Baltijas valstis līdz 2020.gadam sasniegs izvīrītos ES2020 nodarbinātības mērķus, savukārt Grieķija, Spānija, Bulgārija un Ungārija caurmērā par 13-15% atpaliks no nacionālā ES2020 nodarbinātības mērķa.

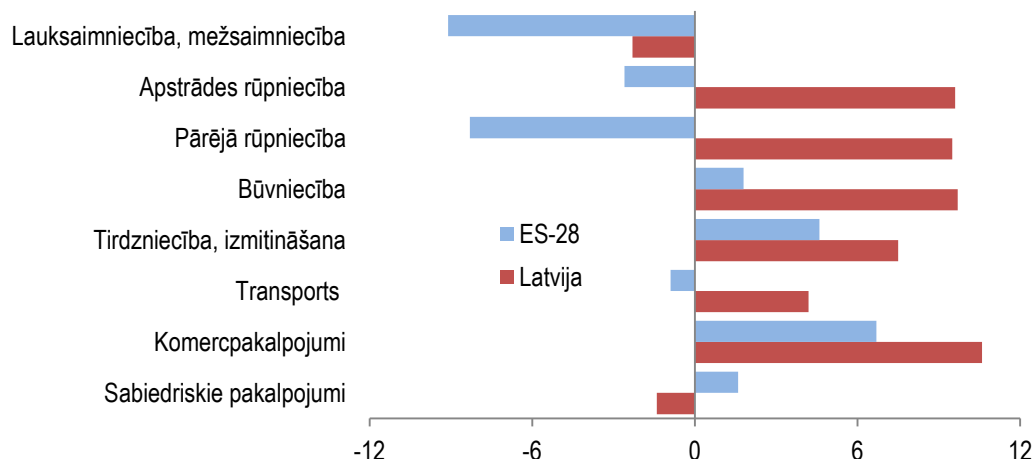
Nozaru griezumā galvenās atšķirības starp ES un Latviju ir vērojamas nodarbināto skaita izmaiņās apstrādes rūpniecībā, pārējās rūpniecības nozarēs, kā arī sabiedriskajos pakalpojumos. Savukārt pārējās tautsaimniecības pamatnozarēs nodarbināto skaita straujāks pieaugums Latvijā ir saistāms ar dziļo krīzes ietekmi uz darba tirgu.

¹ Cedefop (April 2014), Article. Cedefop's latest skill supply and demand forecasts highlight Europe's employment challenge

Nozares, kurām līdz 2020.gadam tiek prognozēts straujāks darbaspēka pieprasījuma pieaugums ES ir mazumtirdzniecība un dažādas komercpakalpojumu nozares, savukārt tādu nozaru izaugsme kā būvniecība, mašīnbūve, viesnīcas un ēdināšana ir paredzama augstāka par vidējo, tomēr šo nozaru izaugsme būs cieši atkarīga no ārējiem ekonomiskajiem faktoriem.

3.22. attēls

Nodarbināto skaita izmaiņas ES un LV pa nozarēm
2020.gads salīdzinājumā ar 2013.gadu, %

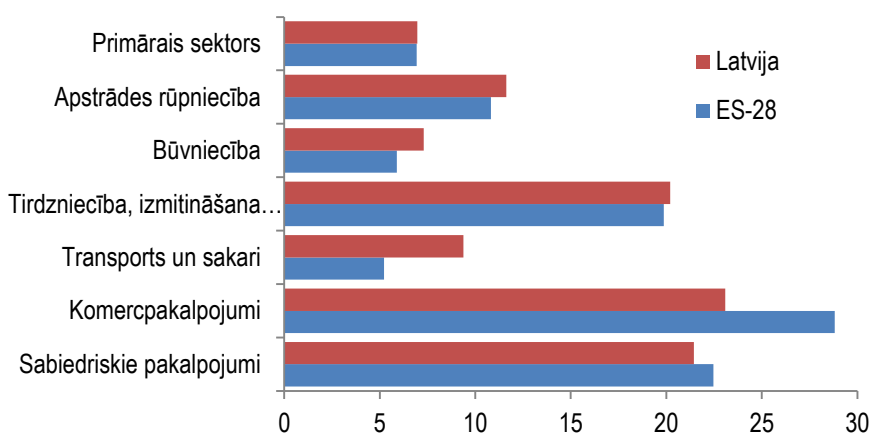
Avots: Cedefop, EM prognozes

Tādas nozares kā lauksaimniecība, tekstilrūpniecība un metālu ražošana, kas piedzīvo lēnāku attīstību, saglabās tādu attīstības tendenci pat tad, ja ekonomika kopumā piedzīvos strauju izaugsmi. Vairāku rūpniecības nozaru (piemēram, nafta un gāze, ķīmiskā rūpniecība, poligrāfija) izaugsme, salīdzinot ar citām nozarēm, būs lēna, tomēr vienlaikus, ekonomikas izrāviena gadījumā, pieprasījums pēc šo nozaru produkcijas pieaugs.

b. Turpināsies orientācija uz pakalpojumiem vērstu ekonomiku

Globalizācijas un tehnoloģiju attīstības rezultātā, turpināsies orientācija uz pakalpojumiem un zināšanām vērstu ekonomiku. Pakalpojumu nozares nodrošinās lielāko darbavietu pieaugumu ES un Latvijā līdz 2020.gadam. Gan Latvijā, gan ES vairāk kā 2/3 no visām darba iespējām būs pakalpojumu (komercpakalpojumu un sabiedrisko pakalpojumu) un transporta nozarē. Lai gan Latvijā un ES būs līdzīgas jaunu darba vietu attīstības tendences, tomēr lielākās atšķirības būs vērojamas komercpakalpojumu nozarē. ES šajā nozarē izveidosies 29% no visām jaunajām darba vietām līdz 2020.gadam. Transporta nozarē būs pieejamas 5,2% jaunas darba vietas. Visvairāk jaunas darba vietas (paplašinošais pieprasījums) tiks izveidotas komercpakalpojumu nozarē un tirdzniecībā, izmitināšanā un sakaros.

Kopējās darba iespējas* ES un Latvijā pa nozarēm līdz 2020.gadam
(procentos)

* Kopējās darba iespējas = paplašinošais pieprasījums (tiek izveidotas jaunas darba vietas) + aizvietojošais pieprasījums (darba vietas atbrīvojas dēļ tā, ka cilvēki pensionējas vai pamet darba tirgu citu iemeslu dēļ)

Avots: Cedefop

Vismazāk jaunas darba iespējas būs pieejamas būvniecībā, lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, kā arī pārējās rūpniecības nozarēs (ieguves rūpniecība, enerģētika).

ES apstrādes rūpniecībā jaunas darba iespējas būs tikai dēļ aizvietojošā pieprasījuma – tiks aizvietoti cilvēki, kas pamet darba tirgu, galvenokārt dēļ pensionēšanās. Līdz ar to no jauna izveidotas darba vietas šajā nozarē netiek prognozētas. Dēļ aizvietojošā pieprasījuma apstrādes rūpniecībā ES līdz 2020.gadam būs 10,8% no visām darba iespējām. Lai gan nodarbināto skaits apstrādes rūpniecībā saruks, tomēr šī nozare saglabās nozīmīgu vietu ES ekonomikā. Tas lielā mērā ir saistīts ar pieaugošu konkurenci ārpus ES. Salīdzinoši augsti kvalificēts darbaspēks, zemākas darbaspēka izmaksas un infrastruktūras uzlabojumi ir nodrošinājuši atsevišķu dalībvalstu konkurētspēju vairākās apstrādes rūpniecības jomās. ES nodarbināto skaita samazināšanos šajā nozarē nosaka augstais tehnoloģiskais līmenis un ieguldījumi pētniecībā un attīstībā¹.

c. Jaunas darba vietas veidosies galvenokārt dēļ aizvietojošā pieprasījuma

Tiek prognozēts, ka līdz 2020.gadam, ES būs apmēram 80,5 milj. darba iespēju, no kurām 7,2 milj. jeb 9% būs no jauna radītas darba vietas (paplašinošais pieprasījums), savukārt 73,2 milj. jeb 91% darba vietas izveidosies dēļ tā, ka cilvēki atstās darba tirgu vai pensionēsies (aizvietojošais pieprasījums). Pensijā dosies pēckara „bērnu buma” paaudze un visās nozarēs un visās profesijās pavērsies jaunas darba iespējas¹. Latvijā šajā periodā no visām darba iespējām (308,3 tūkst.) 13% veidosies dēļ paplašinošā pieprasījuma un 87% dēļ aizvietojošā pieprasījuma, kas nozīmē, ka Latvijā būs lielāks no jauno izveidoto darba vietu īpatsvars nekā ES kopumā.

¹ Cedefop (2012), *Future skills supply and demand in Europe. Forecast 2012. Research paper No 26*

d. Prasmju pieprasījumu nākotnē ietekmēs globalizācijas, tehnoloģiskā progresa, zaļās ekonomikas un demogrāfijas strukturālās izmaiņas

Darba devējiem un darba ņēmējiem nākotnē būs nepieciešams piemērot savas prasmes un kompetences jaunajām darba tirgus prasībām, ko lielā mērā noteiks globalizācijas, tehnoloģiskā progresa, zaļās ekonomikas un demogrāfijas strukturālās izmaiņas. Vienas no galvenajām ES konkurētspējas priekšrocībām pasaules tirgos ir tieši specializēšanās augstajās tehnoloģijās un zināšanu ietilpīgās jomās. Tiek paredzēts, ka līdz 2020.gadam tiks izveidotas jaunas darba vietas (piemēram, atjaunojamās enerģijas nozarē), kamēr vecās darba vietas nāksies transformēt (piemēram, būvniecībā, lai uzlabotu ēku energoefektivitāti) vai likvidēt (piemēram, ogļu ieguvē).¹

e. Augs pieprasījums pēc dažādu dabas un inženierzinātņu jomu speciālistiem (fizika, IT, matemātika u.c.)

Lai gan turpināsies orientācija uz pakalpojumiem vērstu ekonomiku, tomēr pieprasījums pēc STEM prasmēm nemazināsies un tās būs nepieciešamas arī pakalpojumu nozarēs, piemēram, liela daļa cilvēku ar IKT prasmēm ir nodarbināti finanšu sektorā. ES līdz 2020.gadam vispieprasītākās profesiju grupas būs speciālisti un vecākie speciālisti un dažādi vadītāji. ES 67% no visām līdz 2020.gadam no jauna izveidotajām darba vietām tiks izveidotas speciālistu profesijās (zinātnes un inženierzinātņu speciālisti, veselības aprūpes speciālisti, IT speciālisti), savukārt Latvijā lielākā daļa (84%) no jauna izveidotajām darba vietām tiks izveidotas vecāko speciālistu profesijās (fizikas, matemātikas, inženierzinātņu u.c. speciālisti). ES 14% (Latvijā 16%) no kopējām darba iespējām būs pieejamas vienkāršajās profesijās.

3.14. tabula

Vispieprasītākās profesiju grupas ES līdz 2020.gadam
(milj.)

	Paplašinošais pieprasījums	Aizvietojošais pieprasījums	Kopējās darba iespējas
Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji (struktūrvienību vadītāji)	1,6	8,7	10,3
Vecākie speciālisti (fizikas, matemātikas, inženierzinātņu un citi speciālisti)	2,4	11,8	14,2
Speciālisti (zinātnes un inženierzinātņu speciālisti, veselības aprūpes speciālisti, IT speciālisti)	4,8	10,8	15,7
Pakalpojumu un tirdzniecības jomu darbinieki	0,7	8,1	8,8
Vienkāršās profesijas	2,4	8,6	11,0

Avots: Cedefop

f. Lielākajai daļai jauno darbu izpildei būs nepieciešamas augstas prasmes vai augsta kvalifikācija

Gan ES, gan Latvijā jauns darbs būs pieejams galvenokārt augstas kvalifikācijas darbos (44-46% no visām jaunajām darba iespējām). ES 45% no visām jaunajām darba iespējām būs nepieciešama vidējā kvalifikācija. Atšķirībā no ES, Latvijā divas reizes

¹ European Commission (December 2013), *Employment and Social developments in Europe*

lielākas darba iespējas būs zemas kvalifikācijas specialitātēs. Vienlaikus jāņem vērā, ka cilvēki ar augstāku kvalifikāciju izstums no darba tirgus cilvēkus ar zemu kvalifikāciju. ES gan darbi, kuru izpildei nepieciešami darbinieki ar augstām prasmēm (piemēram, specializētie veselības pakalpojumi), gan darbi, kuru izpildei nepieciešami roku darbs ar zemām prasmēm (piemēram, apkopējas, auklītes, frizieres) līdz 2020.gadam kļūs arvien pieprasītāks un nozīmīgāks¹. Tie ir darbi, kuru nevar viegli aizvietot ar tehnoloģijām. Tajā pašā laikā pat vienkāršais darbs, kura izpildei tradicionāli ir bijusi nepieciešama zema kvalifikācija vai vispār nav nepieciešama kvalifikācija, paliks arvien sarežģītāks.

3.6.2. Prasmju piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstības

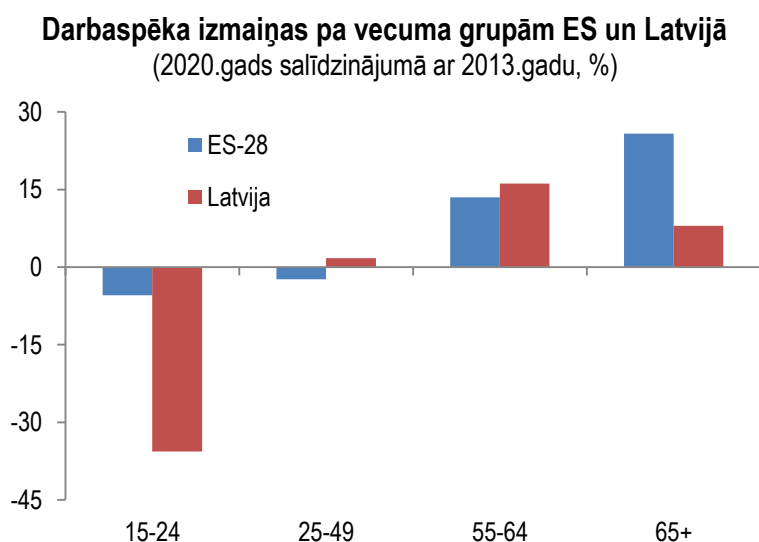
Prasmju piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstības darba tirgū ietekmēs izmaiņas darbaspēka struktūrā – darbaspēks kļūs aizvien izglītotāks un gados vecāks. Ņemot vērā, ka pieaugs darbaspēks ar augstāko izglītību, bet jaunas darba vietas neveidosies tik strauji, tad var veidoties darbaspēka pārkvalifikācijas risks, kad labāk izglītotie ieņems darba vietas, kas neatbilst viņu kvalifikācijai. Saruks iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā un pieaugs demogrāfiskais slogs.

Galvenās darba tirgus piedāvājuma tendences līdz 2020.gadam ir šādas:

a. Saruks iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā

Iedzīvotāju skaita sarukums darbaspējas vecumā ietekmēs ES gan nacionālajā, gan reģionālajā līmenī. Demogrāfijas tendences un pensionēšanās vecums ir galvenie faktori, kas ietekmē darba tirgu pametušo iedzīvotāju skaita izmaiņas. Lai gan produktivitātes pieaugums var kompensēt darbaspēka sarukumu, daudz lielāks efekts ES būtu jāpanāk no resursa, ko piedāvā vietējais un migrantu darbaspēks. Saskaņā ar Cedefop prognozēm, iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā 2020.gadā būs par 1,1% lielāks nekā 2013.gadā, tomēr jāņem vērā, ka pieauguma tempi sarūk.

3.24. attēls

Avots: Cedefop

¹ turpat

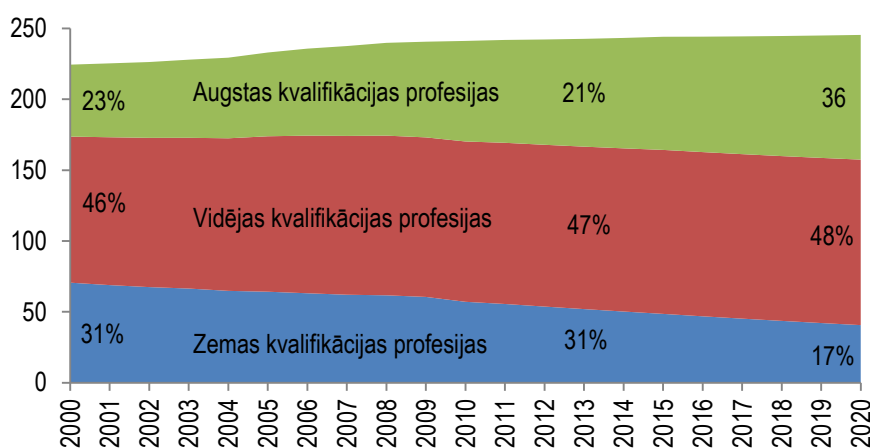
Gan ES, gan Latvijā darbaspēka izmaiņu tendences ir līdzīgas, tomēr Latvijā daudz straujāk saruks jauniešu skaits darbaspējas vecumā. 2025.gadā vairāk nekā 20% eiropiešu būs 65 vai vairāk gadu, it īpaši strauji pieaugs iedzīvotāju skaits, kas vecāki par 80 gadiem.

b. Pieaugs darbaspēks ar augstāko izglītību, savukārt zemākas kvalifikācijas darbaspēka īpatsvars saruks

ES darbaspēks ar augstāko izglītību pieaugs no 22,6% 2000.gadā līdz 35,9% 2020.gadā, savukārt darbaspēks ar zemu kvalifikāciju saruks. Darbaspēks ar vidējo kvalifikāciju paliks gandrīz nemainīgs un veidos gandrīz pusi no visa darbaspēka 2020.gadā.

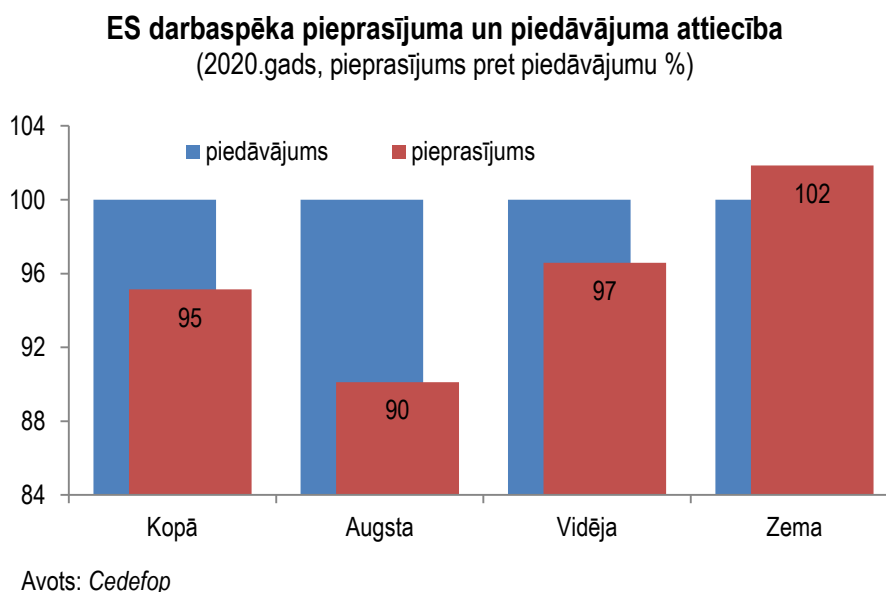
3.25. attēls

Darbaspēka izmaiņas pēc kvalifikācijas grupas ES līdz 2020.gadam
(milj.)

Avots: Cedefop

Tā kā darbaspēks kļūs arvien izglītotāks, tad līdz 2020.gadam augstākas kvalifikācijas darbaspēka piedāvājums pārsniegs pieprasījumu un veidosies pārpalikums, tāpēc svarīgi būs jaunu zināšanu ietilpīgu darba vietu izveide, lai augsta līmeņa prasmes tiktu pilnībā izmantotas, jo augsti kvalificēts un apmācīts darbaspēks tiek uzskatīts par vienu no svarīgākajiem Eiropas konkurētspējas nodrošinošiem faktoriem. Pretēja situācija ir paredzama zemākās kvalifikācijas kategorijā, tomēr jāņem vērā, ka, lai gan pieprasījums pēc zemas kvalifikācijas darbiniekiem pārsniegs piedāvājumu, tomēr jauniem cilvēkiem ar pamatzglītību vai bez izglītības būs arvien grūtāk atrast labu darbu.

c. Liela daļa nodarbināto strādā darbos, kas neatbilst viņu kvalifikācijai

Darba tirgū būs vērojama ne tikai konkrētu prasmju iztrūkums, bet arī nodarbinātība neatbilstoši iegūtajām prasmēm un kvalifikācijai. Esošā prasmju neatbilstība neveidojas dēļ tā, ka darba tirgū trūkst prasmes. Vājš nodarbinātības pieprasījums veido konkurenci un cilvēki ir aizvien vairāk gatavi pieņemt darbus, kas neatbilst viņu kvalifikācijai. ES apmēram 29% augsti kvalificētu darbinieku ir nodarbināti darbos, kuru izpildei nepieciešama vidēja vai zema kvalifikācija. Tas norāda uz pārkvalifikāciju. Ja prasmju neatbilstība kļūst pastāvīga, tā var radīt nozīmīgas ekonomiskās un sociālās izmaksas ¹.

d. Neskatoties uz augstiem bezdarba rādītājiem, vairākās profesijās veidosies darbaspēka iztrūkums

Demogrāfijas faktoru izmaiņas ietekmēs prasmju piedāvājumu daudzās profesijās. Īpaši tas būs izjūtams STEM profesijās. Piemēram, paredzams, ka ES līdz 2015.gadam darbaspēka iztrūkums IKT jomā pieaugs no 384 tūkst. darbavietu līdz 700 tūkst. darbavietu. STEM prasmju iztrūkums un vienlaicīgi augstie bezdarba rādītāji norāda uz ES darba tirgus strukturālajām neatbilstībām. Tas norāda uz to, ka absolventu prasmes neatbilst uzņēmēju prasībām. Nākotnē ir nepieciešams detalizētāks STEM prasmju izvērtējums, jo pieprasījums pēc specifiskām prasmēm tikai pieaugs, piemēram, Austrijā 2010.gadā 77% uzņēmumu norādīja uz grūtībām atrast darbiniekus tehnoloģiju un ražošanas jomā.² Lai gan daudzās jomās darba devēji saskaras ar grūtībām atrast atbilstošus darbiniekus, tomēr šīs problēmas ne vienmēr ir saistītas ar atbilstošu prasmju iztrūkumu darba tirgū. Daudzos uzņēmumos ir grūtības atrast atbilstošus darbiniekus dēļ zema atalgojuma un neatbilstošiem darba apstākļiem.

Nākotnē darba tirgus Eiropā saskarsies ar daudziem izaicinājumiem – gan jaunu darba vietu izveidi, gan arī darbaspēka prasmju adekvātu izmantošanu. Darba tirgus

¹ Cedefop (March 2014), *Skill mismatch: More than meets the eye*

² BusinessEurope (Spring 2011), *Plugging the skills gap – the clock is ticking*

disproporcijas var tikt risinātas un ierobežotas veidojot kvalitatīvāku darba tirgus paredzēšanas sistēmu, tādējādi nodrošinot labāku prasmju pieprasījuma un piedāvājumu atbilstību darba tirgus prasībām un mazinot plaisu starp izglītības sistēmu un darba tirgus prasībām.

4. DARBA TIRGUS APSTEIDZOŠO PĀRKĀRTOJUMU SISTĒMA

4.1. Apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas nepieciešamība un ietvars

Latvijas tautsaimniecība nākamajās dekādēs saskarsies ar būtiskām strukturālajām izmaiņām. Lai sagatavotos un pielāgotos šīm izmaiņām, ir nepieciešams veikt apsteidzošus pārkārtojumus darba tirgū.

Kā atzīmē EK, tad „līdzīgi kā citās jaunajās ES dalībvalstīs, arī Latvijā darba tirgus pārmaiņas apsteidzošos pasākumus ir grūti identificēt, tie biežāk ir „ad hoc” ieviesti pasākumi nevis strukturēti pārkārtojumi. Diemžēl tie nav sistēmiski, ar skaidru struktūru, rezultātā dažādas to sastāvdaļas kalpo atšķirīgiem mērķiem, pārklājas un var būt pat savstarpēji pretrunīgas. Citiem vārdiem sakot, pārmaiņas apsteidzošie pārkārtojumi Latvijas darba tirgū vēl joprojām ir nepilnīgi un nepietiekami mērķtiecīgi.”¹

Līdzās darbaspēka pieprasījuma puses veicināšanai un darbaspēka piedāvājuma puses stiprināšanai nozīmīgs elements ir darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma pielāgošanās procesa veicināšana. Lai gan Latvijā tiek regulāri izstrādātas darba tirgus prognozes, kā arī pastāv specializēti ekspertu forumi (darba grupas, starpinstitūciju padomes u.c.) dažādu būtisku darba tirgus jautājumu risināšanai, tomēr tas nav strukturēts un integrēts pārkārtojumu vadības modelis.

Nākotne nav pilnībā paredzama, taču to ir iespējams vadīt noteiktā virzienā. Lai tas notiktu, nepieciešama sekmēt vienotu izpratni par vēlamo mērķi un reālajām iespējām un spēt paraudzīties tālāk par konkrētajā brīdī risināmiem jautājumiem un pieņemt lēmumus, kas dos atdevi vidējā un ilgtermiņā. Viens no lielākajiem izaicinājumiem politikas veidotājiem ir sabalansēt akūto problēmu risināšanu, kur tiek gaidīta ātra reakcija un lēmumu pieņemšana, un ilgtermiņa mērķu sasniegšanu. Nepieciešams rast strukturētu veidu kā no vienas puses diskutēt par nākotnes izaicinājumiem un iespējām, izstrādāt iespējamus attīstības scenārijus, apspriest un analizēt to varbūtību un iespējamo ietekmi un, no otras – kā šo diskusiju rezultātus un secinājumus iestrādāt attiecīgi politikā.

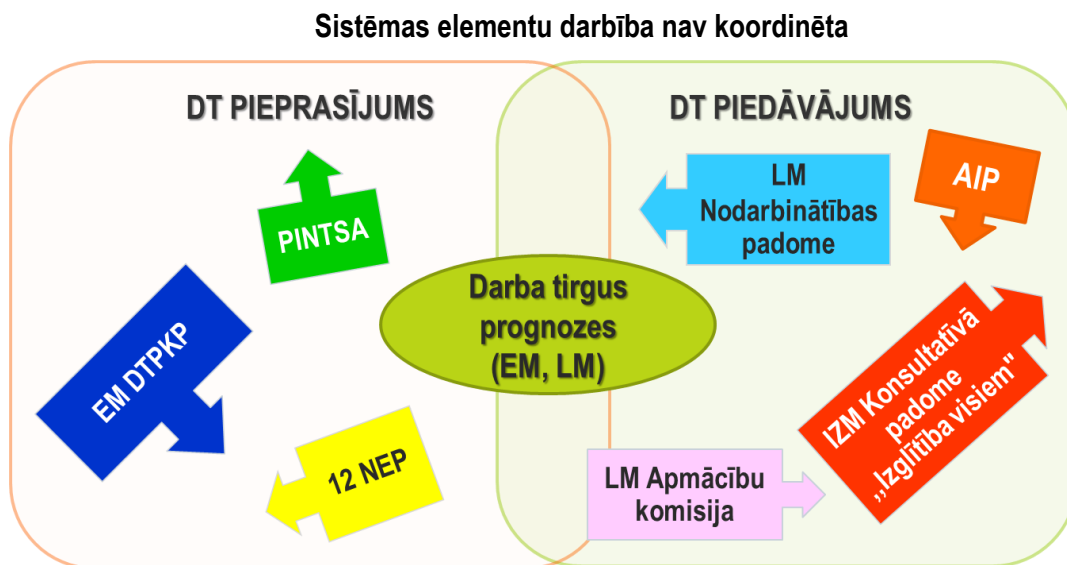
Esošā situācija

Ar nākotnes pārmaiņu prognozēšanu darba tirgū nacionālā līmenī Latvijā šobrīd nodarbojas galvenokārt divas institūcijas – EM, kas izstrādā darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes, un NVA, kas izstrādā darba tirgus īstermiņa prognozes.

¹ Sintēzes ziņojums. Sociālā partnerība pārmaiņu apsteidzošo pārkārtojumu un restrukturizācijas īstenošanai. Savstarpējā mācīšanās: Somijas un Baltijas valstis. 2011.gada novembris. <http://arenas.etcilo.org/anticipating-restructuring/synthesis-reports>

Prognožu rezultāti regulāri tiek prezentēti un apspriesti ar IZM un citu saistīto institūciju un sociālo partneru ekspertiem. Tomēr jāatzīmē, ka Latvijā pastāv vairāk nekā 20 dažādu padomju, komisiju un darba grupu, kas nodarbojas ar darba tirgus un izglītības jautājumu risināšanu, taču savstarpējās koordinācijas trūkuma rezultātā nereti paralēli notiek dažādi savstarpēji vāji saistīti centieni un bieži vien to lēmumi nav saskaņoti vai nonāk pretrunā (skat. 1.pielikuma 17.tabulu). Turklāt dialogu nereti apgrūtina izpratnes trūkums un pretrunīgās intereses starp dažādām iesaistītajām pusēm.

4.1. attēls

Esošās sistēmas vājās vietas:

- ierobežotas darba tirgus prognožu izplatīšanas iespējas un informācijas kanālu trūkums (pašlaik plašākai auditorijai vienīgā iespēja iepazīties ar EM gatavotajām vidēja termiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm ir *Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*, kas tiek sagatavots reizi gadā un ir pieejams EM un MK mājas lapās), līdz ar to nepietiekoša sabiedrības izpratne par sagaidāmajām darba tirgus pārmaiņām.
- nepietiekošas visaptverošas publiskas diskusijas par darba tirgus nākotnes tendencēm un vajadzībām.
- vāja institucionālā sadarbība un informācijas izkliedētība starp sistēmā iesaistītajām pusēm, ierobežojot mērķtiecīgu lēmumu pieņemšanu par darba tirgus vajadzībām atbilstoša piedāvājuma radīšanu.
- iesaistīto institūciju zināšanu un kapacitātes trūkums.
- prognožu interpretācijas problēmas un sarežģīta sasaiste ar izglītības piedāvājuma instrumentiem (izglītības programmu finansējumu, studiju/budžeta vietām utml.). Pastāv ievērojama laika nobīde starp prognožu izstrādi un to secinājumu iestrādi izglītības politikā.

Nepieciešamie apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas uzlabojumi

Lai Latvija varētu laikus pielāgoties *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030”*, *Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam* un *Latvijas nacionālā reformu programmā „ES 2020” stratēģijas īstenošanai* noteiktajām strukturālajām izmaiņām, ir nepieciešams attīstīt esošo darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmu, novēršot identificētās nepilnības. Esošajai sistēmai būtu nepieciešami šādi uzlabojumi:

1. Jāveicina dialogs un sadarbība starp sociālajiem partneriem:
  - darba tirgus prognožu izstrādē/ rezultātu apspriešanā aktīvāk jāiesaista arī nozaru pārstāvjus, tādējādi nodrošinot nozaru ekspertu (nozaru asociācijas, nozaru ekspertu padomes locekļi) viedokļu atspoguļošanu. Tas ļautu arī daļēji izvairīties no atsevišķu nozaru interešu lobēšanas;
  - jānodrošina vienots darba tirgus prognožu ietvara redzējums – pirms prognožu publiskošanas starp dažādiem līmeņiem (nozaru, reģiona un ministriju) jāpanāk vienota izpratne par prognožu rezultātu ietvaru – galvenajiem secinājumiem un to ietekmi uz darba tirgu;
  - sociālajam dialogam jābūt vērstam uz nākotnes attīstības scenāriju apspriešanu un apsteidzošo pārkārtojumu īstenošanu.
2. Jānovērš dažādu darba grupu un padomju funkciju dublēšanās, nodrošinot kvalitatīvu informācijas apriti starp dažādās darba grupās/ padomēs (skat. 4.1. pielikumu) esošajiem ekspertiem un iesaistītajiem institūciju pārstāvjiem. Tas novērstu informācijas izkliedētību un veidotu uz rezultātu vērstu lēmumu pieņemšanas procesu.
3. Jāpaplašina darba tirgus prognožu izplatīšanas iespējas, nodrošinot jaunus informācijas kanālus, kas pieejami gan politikai veidotājiem, gan plašākai sabiedrībai:
  - EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izplatīšanas iespēju paplašināšana – Web bāzētas darba tirgus prognožu analīzes un karjeras plānošanas platformas ieviešana;
  - Nodarbinātības barometra izstrāde (LM, NVA), t.sk. tā sasaiste ar EM darba tirgus prognožu analīzes un karjeras plānošanas platformu;
  - jaunās darba tirgus prognožu analīzes un karjeras plānošanas platformas sasaiste ar citiem interaktīviem rīkiem (piemēram, Valsts izglītības un attīstības aģentūras veidoto un uzturēto Nacionālo izglītības iespēju datubāzi, Profesiju pasauli u.c), tādējādi nodrošinot aktuālās informācijas pieejamību plašākai auditorijai.
4. Darba tirgus prognozēšanas rezultātiem jānodrošina ne tikai informatīvās funkcijas, bet arī jāatbalsta gudru un pārdomātu lēmumu pieņemšana, lai veiktu nepieciešamās korekcijas/ reformas darba tirgū.
5. Jāpaplašina un jāuzlabo diskusijas par darba tirgus prognožu metodoloģiju un izstrādes gaitu, tādējādi uzlabojot rezultātu ticamību un izmantošanas iespējas.
6. Jāpalielina darba devēju un plānošanas reģionu loma reģionālo darba tirgus vajadzību apzināšanā, piemēram, reģionālo diskusiju/forumu organizēšana.

4.1. ielikums

Citu valstu pieredze

Apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas elementi pastāv gandrīz visās ES dalībvalstīs, tomēr to attīstības līmenis un kvalitāte ir ļoti atšķirīgi. Zemāk īsumā aplūkoti daži piemēri, kādi apsteidzošās pārkārtojumu sistēmas elementi pastāv Somijā, Apvienotajā karalistē un Vācijā.

Somijas piemērs – visaptveroša prognozēšanas un paredzēšanas sistēma ar daudziem dalībniekiem un metodēm centrālajā, reģionālajā un vietējā līmenī. Tā nav vienota sistēma ar noteiktiem noteikumiem, likumdošanu un robežām, bet gan atvērta, lielā mērā neformāla „sistēma”, kas balstās uz plašu un intensīvu sadarbību, caurspīdīgumu un uzticēšanos.

Četras ministrijas – Nodarbinātības un ekonomikas ministrija, Finanšu, Izglītības un kultūras, kā arī Veselības un sociālo lietu ministrija veido ilgtermiņa prognozi, kas kalpo par pamatu izglītības plānošanai, un kas ietver arī informāciju no reģioniem, izglītības kopienas un citām iesaistītajām pusēm. Reģionālajā un vietējā līmenī darbu veic reģionālās padomes un pašvaldības (un to aģentūras) un īstermiņa un vidēja termiņa prognozēšanas un paredzēšanas centri un biroji.

Lielbritānijas piemērs – ļoti labi attīstīta darba tirgus prognozēšanas sistēma, kas ir balstīta uz vairākiem pilāriem:

- prasmīgi koordinētiem nozaru un reģionāliem pētījumi ar mērķi identificēt nepieciešamās prasmes. Tos veic Nacionālā Nozaru Prasmju attīstības aģentūra un 25 nozaru prasmju padomes tīkls;
- vidēja un ilgtermiņa prognozēm, kas dod informāciju nozaru un reģionālajā līmenī un kvalifikāciju dalījumā;
- regulārām darba devēju aptaujām nacionālajā un reģionālajā līmenī.

Vācijas piemērs – labi attīstīta sistēma, kas balstās uz FreQeNz pētniecības tīkla kopīgām pētniecības aktivitātēm. Sistēma ietver kvalitatīvus pētījumus (nozarēs, profesijās) un ekonometrisku prognozēšanu. 1999.gadā Vācijas Federālā Izglītības un pētniecības ministrija uzsāka iniciatīvu, lai laikus identificētu nepieciešamās prasmes un attiecīgu profesionālas izglītības nodrošinājumu. Šīs iniciatīvas svarīgs elements tad arī ir FreQeNz pētniecības tīkls – kas pēta prasmju tendences. Šis tīkls sastāv no 12 institūtiem un organizācijām, kas strādā galvenokārt ar kvalitatīviem pētījumiem. Tīklā ietilpst arī pētījuma institūcijas, universitātes, valsts institūcijas, biznesa un sociālie partneri un citi. Pētījuma aktivitātes ir saistītas vienotā tīklā, tādējādi radot iespēju saglabāt aktivitāšu pārskatāmību un diskutēt par pielietotajām metodēm un rezultātiem. Iniciatīvas mērķis ir identificēt nepieciešamās prasmes, padarīt pētījumu rezultātus ātri pieejamus un formulēt viedokļus tālākai rīcībai apmācību jomā.

4.2. Sistēmas ieviešana – iesaistītās puses un plānotie pasākumi¹

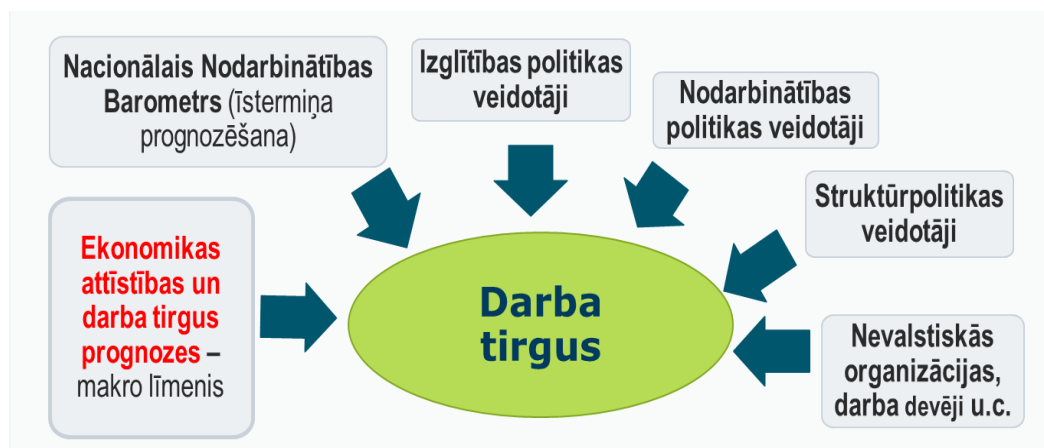
EM izstrādātās darba tirgus prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem u.tml., lai izkristalizētos konkrētās rīcības virzieni.

Lai veicinātu iesaistīto pušu savstarpējo sadarbību darba tirgus pārmaiņu vadībā un sekmētu ātrāku darba tirgus piedāvājuma puses pielāgošanos nākotnes darba tirgus vajadzībām, Latvijas Nacionālais attīstības plāns periodā no 2014.-2020.gadam paredz izvērstas *Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas ieviešanu un nodarbinātības barometra izveidi*. Rezultātā ir iecerēts izveidot mehānismu un sadarbības ietvaru, kurā kopīgi visas iesaistītās puses diskutētu par darba tirgus un izglītības jautājumiem, kā rezultātā tiktu pieņemti pamatoti lēmumi par nepieciešamajiem politikas pasākumiem, it īpaši izglītības jomā, lai nodrošinātu sabalansētu darba tirgus attīstību ilgtermiņā.

¹ Sadaļā sniegta informācija par ES fondu plānošanas perioda 2014.-2020. gadam pasākumiem.

Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma

Viens no būtiskākajiem elementiem/posmiem darba tirgus pārmaiņu vadībā ir izvērstas, ticamas un visiem saprotamas informācijas pieejamība par nākotnes darba tirgus vajadzībām.

Ekonomikas ministrijas pasākumi

EM plāno nākamajā ES fondu plānošanas periodā izveidot organizatorisko sistēmu un tai pakārtoto tehnisko infrastruktūru, kas nodrošinātu savlaicīgu un saskaņotu valsts institūciju un nevalstisko organizāciju savstarpējo sadarbību darba tirgus pārmaiņu paredzēšanā un nepieciešamo pārkārtojumu ieviešanā (skat. 4.11.tabulu). Visas iesaistītās puses diskutētu par darba tirgus un izglītības jautājumiem, kā rezultātā tiktu pieņemti pamatoti lēmumi par nepieciešamajiem politikas pasākumiem, it īpaši izglītības jomā, lai nodrošinātu sabalansētu darba tirgus attīstību ilgtermiņā.

Lai pilnveidotu esošo darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognožu izplatīšanas sistēmu, ir paredzēts to papildināt ar Web bāzētu darba tirgus prognožu analīzes un karjeras plānošanas instrumentu. Tas ļautu politikas veidotājiem, izglītības iestādēm, karjeras plānošanas un profesionālās pilnveides centriem, absolventiem, kas plāno turpināt mācības un citiem interesentiem interaktīvā veidā iepazīties un analizēt nākotnes darba tirgus tendences, tādējādi gūstot plašāku ieskatu par perspektīviem profesionālās pilnveides virzieniem nākotnē. Pašlaik plašākai auditorijai vienīgā iespēja iepazīties ar EM gatavotajām vidēja termiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm ir *Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*, kas tiek sagatavots reizi gadā un ir pieejams EM un MK mājas lapās.

**Ekonomikas ministrijas plānotie pasākumi un laika grafiks darba tirgus apsteidzošo
pārkārtojumu sistēmas ieviešanai**

Laiks	Aktivitāte
No 2015.gada	1. Apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas organizatoriskā ietvara un sadarbības modeļa apzināšana un izveide 1.1. Pētījums „Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas ieviešana”: a) <i>apzināt esošo situāciju Latvijā. Kādi Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas elementi jau pastāv? Kāda ir atbilstošo elementu sadarbības forma, nozīme un efektivitāte darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu ieviešanā?</i> b) <i>citu valstu darba tirgus pārkārtojuma sistēmu un to organizatorisko modeļu izpēte un izvērtējums;</i> c) <i>Latvijas darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas organizatoriskā modeļa izstrāde.</i> 1.2. Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu organizāciju un ekspertu tīkla izveide: a) <i>tīkla dalībnieku apzināšana un iesaistīšana tīklā;</i> b) <i>tīkla darbības uzsākšana (piemēram, semināru cikla par darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmu organizēšana).</i>
No 2016.gada	2. Darba tirgus prognožu atspoguļošanas iespēju paplašināšana 2.1. WEB balstīta interaktīva darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognožu analīzes un karjeras plānošanas platformas izveide. 2.2. Platformas sasaiste ar Nacionālo Nodarbinātības barometru. 2.3. IT infrastruktūras tehniskais nodrošinājums.

Labklājības ministrijas pasākumi

LM nākamajā ES fondu plānošanas periodā apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas ietvaros, sadarbībā ar EM un IZM, ir iecerējusi izveidot Nodarbinātības barometru – darba tirgus tendences monitorējošu un prognozējošu instrumentu, kas atspoguļotu teorētiska modeļa radītas un darba devēju izteiktās prognozes par darba spēka pieprasījuma izmaiņām īstermiņā (6-12 mēneši). Lai veiktu darba tirgus pastāvīgu monitoringu, instruments savietos dažādajās valsts IT sistēmās pieejamo informāciju. Tas atspoguļos arī teorētiskā modeļa radītas un darba devēju izteiktās īstermiņa prognozes par darbaspēka pieprasījumu, tautsaimniecībā nodarbināto struktūru, darbaspēka piedāvājumu no reģistrēto bezdarbnieku vidus u.c., kā arī izglītības sistēmas sniegumu darba tirgus pieprasījuma apmierināšanai, lai darba tirgus dalībnieki varētu pieņemt informētus lēmumus.

Izglītības un zinātnes ministrijas pasākumi

IZM plāno īstenot šādus pasākumus, kas būtu orientēti uz darba tirgus vajadzību ātrāku apzināšanu un sadarbības starp iesaistītām pusēm (ministrijām, sociāliem partneriem, mācību iestādēm, izglītojamiem u.c.) uzlabošanu:

- 1) nostiprināt Nozares ekspertu padomes un Konventa statusu un funkcijas. Profesionālās izglītības likumā noteikt nozares ekspertu padomes un Konventa izveidošanu un kompetenci;
- 2) izveidot absolventu darba gaitu monitoringa sistēmu, t.sk., lai iegūtu datus analīzei par augstākās izglītības studiju programmu atbilstību darba tirgus prasībām;

- 3) plānots izveidot studiju virzienu padomes augstākajā izglītībā, kas, darbojoties līdzīgi kā nozaru ekspertu padomes, veicinātu augstākās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām;
- 4) pilnveidot Valsts izglītības informācijas sistēmu, t.sk. sasaiste ar citām informāciju sistēmām. Izveidot vienotu augstākās izglītības informatīvo sistēmu, iekļaujot tajā akadēmiskā un zinātniskā personāla, studējošo, diplomu reģistru, kā arī akreditācijas vajadzībām nepieciešamo datu bāzi. Valsts izglītības informācijas sistēmas sasaiste ar NVA un VID datubāzēm, lai iegūtu visaptverošu informāciju par studējošiem un to nodarbinātību pēc augstākās izglītības iestāžu absolvēšanas.

Minētie pasākumi ir iekļauti *Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam* (apstiprinātas Saeimā 2014.gada 22.maijā) un to uzsākšana un īstenošana ir paredzēta laika posmā no 2015.- 2020.gadam.

5. KOPSAVILKUMS UN PRIEKŠLIKUMI

Ziņojumā ir raksturota esošā situācija darba tirgū, kā arī iekļautas aktualizētās darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes, kas ir viens no elementiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Darba tirgus prognozes ir kvantitatīvā bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības, struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem u.c. iesaistītām pusēm, lai izkristalizētos rīcības virzieni, kas sekmētu sabalansētu darba tirgus attīstību.

Vienlaikus, lai pārliecinātos vai darbaspēka pielāgošanās notiek un izvēlētie politikas virzieni ir pareizi, nepieciešama plašāka analīze. Ziņojumā ir sniegts izglītības politikas *ex-post* un *ex-ante* izvērtējums, kas parāda līdzšinējo un plānoto izglītības politikas virzienu ietekmi uz darba tirgu.

Darba tirgus prognozes sagatavotas atbilstoši ekonomiskās attīstības makroekonomiskajam scenārijam, kurā tiek paredzēts, ka Latvija veiksmīgi realizē izaugsmes potenciāla stiprināšanas struktūrpolitiku, kā arī globālās ekonomikas un ES attīstība vidējā un ilgtermiņā ir stabila. Latvijas IKP līdz 2020.gadam pieaug vismaz par 4-5% ik gadu. Paredzams, ka pēc 2020.gada izaugsmes tempi kļūs lēnāki, jo līdzīgi kā citās attīstītās valstīs, sasniedzot augstāku ražošanas līmeni, izaugsme vairs nebūs tik dinamiska. Prognozēs ir noteikti tautsaimniecības pamatnozaru izaugsmes tempi un produktivitātes izmaiņas.

Latvijas ekonomiskās priekšrocības pēc krīzes periodā galvenokārt balstījās uz zemām darbaspēka izmaksām un zemo tehnoloģiju nozarēm un ir jāņem vērā, ka turpmākajos gados darbaspēka izmaksu pieaugums ir neizbēgams izaugsmes un atvērtā darba tirgus dēļ. Tas nozīmē, ka Latvija var zaudēt konkurētspēju zemu izmaksu segmentos ātrāk nekā iegūt priekšrocības augstākas pievienotās vērtības produktu ražošanā. Līdz ar to ir nepieciešamas ieviest Nacionālo industriālo politiku, kas sekmēs pāreju no zemas uz vidēju un augstu tehnoloģiju nozarēm. Tomēr šāda ekonomikas transformācija prasa būtiskas kvalitatīvas izmaiņas visā izglītības sistēmā kā formālā tā arī pieaugušo tālākizglītībā (mūžizglītības sistēmā).

Vienlaikus jāņem vērā, ka demogrāfijas izaicinājumi tuvāko gadu laikā var saasināt darbaspēka nepietiekamības problēmu. Saskaņā ar demogrāfijas prognozēm

iedzīvotāju skaits Latvijā līdz 2020.gadam var samazināties par vismaz 71 tūkst., pie tam darbaspējas vecumā iedzīvotāju skaits samazināsies straujāk nekā kopējais iedzīvotāju skaits. Galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls gan vidējā, gan ilgtermiņā būs iedzīvotāju novecošanās, kā rezultātā palielināsies starpība starp dzimstības un mirstības rādītājiem. Ņemot vērā negatīvās demogrāfijas tendences, darbaspēka trūkums nākotnē var kļūt par vienu no galvenajiem šķēršļiem izaugsmei.

Nākamajos gados situācija darba tirgū turpinās pakāpeniski uzlaboties – līdz 2020.gadam nodarbināto skaits palielināsies par gandrīz 50 tūkst., bet bezdarba līmenis samazināsies līdz 6,4%, tomēr vidējā termiņā saglabāsies jūtamas disproporcijas starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu. Dažās profesijās jau pašlaik ir vērojams atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka trūkums, tomēr jāņem vērā, ka darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstību ietekmē ne tikai attiecīgās prasmes, bet arī darbaspēka cena. Atsevišķās profesijās pat pie relatīvi augsta atalgojuma līmeņa ir grūtības apmierināt pieaugošo pieprasījuma ar atbilstošas kvalifikācijas darbaspēku (piemēram – IT nozarē, programmētāji), bet vienlaikus ir jomas, kur pastāv būtisks darbaspēka pārpalikums (dažādu pakalpojumu jomu pārvaldes/administrācijas darbinieki, personāla speciālisti, tirdzniecības aģenti u.tml.), tādējādi iedzīvotāji ar atbilstošo izglītību un pieredzi spiesti strādāt zemāka līmeņa darbos.

I Darba tirgus disproporcijas

Atbilstoši darba tirgus vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai, ir identificētas četras galvenās darba tirgus disproporcijas:

- **neatbilstība starp augstākās izglītības piedāvājumu un darba tirgus pieprasījumu.** Turpmākajos gados palielināsies speciālistu pārpalikums humanitāro un sociālo zinātņu jomās (2020.gadā pārpalikums ~20 tūkst.), vienlaikus iztrūkums varētu veidoties pēc dabaszinātņu, IKT un inženierzinātņu speciālistiem (2020.gadā iztrūkums ~20 tūkst.);
- **iztrūkums pēc darbaspēka ar vidējo profesionālo izglītību.** Pēdējo 10 gadu laikā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ar vidējo profesionālo izglītību sarucis par piektdaļu, līdzīgos tempos samazinājums būs vērojams arī turpmāk;
- **liels jauniešu īpatsvars, kas nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm.** Aptuveni 30% no vispārējo vidējo izglītību beigušiem neturpina mācības augstākā izglītības līmenī, savukārt pieprasījums pēc šāda darbaspēka samazinās;
- **liels mazkvalificētā darbaspēka īpatsvars.** 2013.gadā aptuveni 10% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem bija pamatizglītība vai zemāks izglītības līmenis, turklāt nav sagaidāms, ka tuvākā nākotnē to īpatsvars varētu samazināties.

Lai nākotnē mazinātu iespējamās darba tirgus disproporcijas, problēmas ir jārisina kompleksi. Piemēram, ir grūti palielināt studējošo skaitu dabas zinātnēs un inženierzinātnēs, ja jau pamatizglītībā un vidējā izglītībā skolēniem ir vājas zināšanas un maza interese par eksaktajiem mācību priekšmetiem. Tāpat jāņem vērā, ka iespējamie risinājumi augstākā izglītībā, vidējā, vidējā profesionālā izglītībā un

pamatizglītībā jūtam ietekmi dos vairāk ilgtermiņā. Izmaiņas formālā izglītībā atstāj relatīvi mazu ietekmi uz vidēja termiņa problēmām. Tāpēc profesionālās kvalitātes uzlabošanai un darba tirgus disproporciju mazināšanai nozīmīga loma ir efektīvai pieaugušo apmācību tālākizglītības sistēmai. Pieaugušo tālākizglītības sistēmas uzlabojumi ir vienlīdz svarīgi bezdarbniekiem un nodarbinātiem visu profesionālo kvalifikāciju pārstāvjiem – kā vienkāršo tā arī augsti kvalificēto profesiju. Bez augstskolu iesaistīšanas šajā sistēmā nākotnē var veidoties papildus darbaspēka piedāvājuma disproporcijas, jo diploms par noteiktu kvalifikāciju var neatbilst mainīgam prasmju un profesiju kvalitātes pieprasījumam.

II Plānotie pasākumi disproporciju mazināšanai

Lai novērtētu pasākumu ietekmi uz darba tirgus disproporciju mazināšanu, EM saskaņā ar Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam definētiem izglītības politikas kvantitatīvajiem mērķiem ir modelējusi pasākumu iespējamus efektus uz audzēkņu un studējošo plūsmām izglītības sistēmā, kā arī darbaspēka piedāvājuma trajektoriju.

Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam paredzēts augstākajā izglītībā palielināt dabaszinātņu un inženierzinātņu piedāvājumu, vienlaikus paplašinot 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās studējošo īpatsvaru. Tāpat plānots mainīt izglītojamo proporciju vidējās vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs līdz 50/50% 2020.gadā, kā arī iesaistīt vairāk iedzīvotāju pieaugušo izglītības pasākumos.

Nemot to vērā, EM ir izvērtējusi plānoto pasākumu ietekmi uz darba tirgu:

Pasākumi dabaszinātņu un inženierzinātņu izglītības piedāvājuma paplašināšanai:

- uzsvāru maiņa augstākās izglītības piedāvājumā kopumā mazina disproporcijas darba tirgū, tomēr problēmu pilnībā neatrisina – ietekmes mērogs ir nepietiekams. Īstenojot plānotos pasākumus, dabaszinātņu un inženierzinātņu speciālistu piedāvājums 2030. gadā varētu palielināties vien par 8%, salīdzinot ar bāzes scenārija līmeni;
- politikas efektivitāti samazina demogrāfijas tendences – studējošo skaits augstākās izglītības līmenī līdz 2020.gadam var samazināties par vairāk nekā 30 procentiem;
- speciālistu iztrūkumu var mazināt pieaugušo izglītības moduļu attīstība augstākajā izglītībā – tomēr nav skaidra ietvara (valsts atbalsts, STEM programmu piedāvājums);
- ātrāku dabaszinātņu un inženierzinātņu speciālistu piedāvājuma palielināšanos var sekmēt STEM virzienu paplašināšana 1.līmeņa profesionālās augstākā izglītības programmās.

Izglītojamo skaita proporcijas maiņa vidējā vispārējā izglītībā par labu vidējai profesionālajai izglītībai (50/50):

- izglītojamo skaita proporcijas maiņa ietekmēs darbaspēka piedāvājumu, tomēr, ņemot vērā mērogu, jūtas izmaiņas varētu būt redzamas ilgtermiņā.

- palielinoties izglītojamo proporcijai vidējā profesionālā izglītībā, it īpaši paplašinot darba vidē balstīto mācību īpatsvaru, samazināsies to jauniešu skaits, kas nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm;
- proporcijas maiņa var samazināt studējošo skaitu augstākajā izglītībā, tomēr sekmējot jauniešu atbildīgu tālākās izglītības izvēli.

Pieaugušo tālākizglītībā iesaistīto īpatsvara pieaugums:

- pieaugušo izglītībai būs lielākā loma darba tirgus disproporciju mazināšanā – mērķis līdz 2020.gadam mūžizglītībā iesaistīto skaitu palielināt līdz 162 tūkst., kas ir gandrīz puse no pašlaik formālajā izglītībā esošo iedzīvotāju skaita;
- mērķēti pieaugušo izglītības pasākumi var ievērojami mazināt mazkvalificētā darbaspēka īpatsvaru;
- atsevišķās augstākās kvalifikācijas jomās pilnīga pieaugušo pārkvalifikācija ir ierobežota;
- ierobežota izglītības sistēmas kapacitāte var kavēt pieaugušo izglītības mērķu īstenošanu.

III Priekšlikumi darba tirgus piedāvājuma uzlabošanai

Kā iepriekš minēts, vairāki politikas pasākumi, kas ir vērsti uz darba tirgus disproporciju mazināšanu, jau tiek īstenoti. Vienlaikus, lai vēl efektīvāk novērstu nākotnē sagaidāmās neatbilstības darba tirgū, ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību sekojošās jomās:

a) pasākumi pamatzglītībā un vispārējā vidējā izglītībā:

- jāpaaugstina jauniešu kompetence eksaktajos un dabaszinātņu mācību priekšmetos;
- jāstiprina eksakto un dabas zinību apguves kvalitāti – priekšmetu satura pilnveide un obligātā centralizētā eksāmena ieviešana fizikā/ķīmijā;
- jāievieš karjeras izglītību vispārējās izglītības programmās, veicinot izglītojamo izpratni par darba tirgus, turpmākās izglītības un karjeras jautājumiem.

b) pasākumi vidējā profesionālā izglītībā:

- jāturpina paaugstināt profesionālās izglītības pievilcību un kvalitāti, nodrošinot tās atbilstību darba tirgus prasībām;
- jāpalielina eksakto un dabas zinību priekšmetu īpatsvaru profesionālās vidējās izglītības programmu vispārīzglītojošajā saturā;
- jāpaaugstina profesionālās vidējās izglītības programmu absolventu sociālā, komunikācijas un uzņēmējdarbības kompetence;
- jāpilnveido prakšu sistēmu, ieviešot darba vidē balstītu mācību elementus;
- jāievieš mūžizglītības moduļus;
- jāattīsta un jāpilnveido profesionālo izglītības iestāžu tīklu un to kapacitāti;
- jāveicina darba devēju aktīvāku iesaisti izglītības piedāvājuma veidošanā (prakses vietas, līdzdalība izglītības programmu izstrādē, iesaistīšanās tālākizglītībā, aktīvie darba tirgus politikas pasākumi);
- jānodrošina, ka beidzot vidējo profesionālo izglītības iestādi, absolvents saņem gan iegūto profesionālo kvalifikāciju apliecināšu dokumentu, gan vidējo

vispārējo vidējo izglītību apliecinošu dokumentu, tādējādi dodot iespēju turpināt studijas augstskolā.

c) pasākumi augstākajā izglītībā:

- jāturpina budžeta studiju vietu pārdale par labu dabas, eksaktajiem un inženieru zinātņu virzieniem. Augstākajā izglītībā jāpalielina piedāvājums inženierzinātnēs, informācijas un komunikācijas tehnoloģijās, farmācijā, lauksaimniecībā;
- jāmazina studentu atbirums inženierzinātņu un dabas zinātņu programmās, piemēram, ieviešot valsts finansētu pirmsstudiju kursu;
- jāattīsta starpdisciplināras programmas;
- jāpaplašina profesionālās augstākās izglītības 1.līmeņa (koledžu) piedāvājums – īpaši STEM virzienos;
- jāuzlabo augstskolu nodrošinājums ar mūsdienīgām iekārtām, aprīkojumu un tehnoloģijām tādos prioritāros studiju virzienos kā dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas, inženierzinātnes, ražošana un būvniecība;
- jāattīsta pieaugušo izglītības moduļus – zināšanu atjaunošana un padziļināšanā iegūtā specialitātē, pārkvalifikācijas iespējas cilvēkiem ar augstāko izglītību;
- jāstiprina augstākās izglītības kvalitāti – akreditācijas pilnveide, finansējuma palielināšana uz studiju vietu;
- jāuzlabo augstākās izglītības iestāžu sadarbība ar vidējās profesionālās izglītības iestādēm, tādējādi sekmējot vidējās profesionālās izglītības iestāžu absolventu pāreju no profesionālās izglītības uz augstāko izglītību (piemēram, līdzdalība izglītības programmu izstrādē un savstarpējā saskaņošanā, iepriekšējās izglītības atzīšana u.tml.).

d) pasākumi mūžizglītībā:

- jāizveido vienotu pieaugušo izglītības sistēmu ar skaidru finansēšanas modeli;
- jāveido uz darba devēju vajadzībām balstītu mūžizglītības piedāvājumu;
- jāpalielina mūžizglītības kapacitāte, kā arī jāorientē uz konkrētām mērķa grupām:
  - ✓ iedzīvotājiem, kuru iegūtā izglītība neatbilst darba tirgus pieprasījumam;
  - ✓ iedzīvotājiem bez izglītības konkrētā specialitātē vai bez darba pieredzes;
  - ✓ jauniešiem un iedzīvotājiem pirmspensijas/pensijas vecumā.
- jāveicina jauniešu atgriešanos izglītības sistēmā, kuri nav ne apmācībās, ne nodarbinātībā, kvalifikācijas un prakses iegūšanai;
- jāpaplašina pieaugušo izglītības iespējas formālajā izglītībā – vidējās profesionālās un augstākās izglītības iestādēs;
- jāizveido iesaistīto pušu sadarbības platformu mūžizglītības programmu izstrādei – Nozaru ekspertu padomju (NEP) funkciju palielināšana (daļa no apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas attīstības).

e) darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma:

- jāapzina un jāizveido sistēmas organizatorisko ietvaru un sadarbības modeli;
- jāpaplašina prognožu atspoguļošanas iespējas:
  - ✓ interaktīvas darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognožu analīzes un karjeras plānošanas platformas izveide (EM);

- ✓ Nacionālā nodarbinātības barometra izstrāde (LM, NVA) un sasaiste ar EM darba tirgus prognožu analīzes un karjeras plānošanas platformu;
- ✓ jaunās darba tirgus prognožu analīzes un karjeras plānošanas platformas sasaiste ar citiem darba tirgus interaktīviem informācijas rīkiem.
- jāveicina dialogs un sadarbība starp sociālajiem partneriem:
  - ✓ darba tirgus prognožu izstrādē/rezultātu apspriešanā aktīvāk jāiesaista nozaru pārstāvjus;
  - ✓ jānodrošina vienots redzējums par darba tirgus prognožu ietvaru – galvenajiem secinājumiem un to ietekmi uz darba tirgu;
  - ✓ sociālajam dialogam jābūt vērstam uz nākotnes attīstības scenāriju apspriešanu un apsteidzošo pārkārtojumu īstenošanu.
- jāpaplašina un jāuzlabo diskusijas par darba tirgus prognožu metodoloģiju un izstrādes gaitu, tādējādi uzlabojot rezultātu ticamību un izmantošanas iespējas;
- jāsekmē izglītības piedāvājuma ciešāka sasaiste ar darba tirgus vajadzībām:
  - ✓ studiju virzienu padomju izveide un NEP statusa nostiprināšana;
  - ✓ absolventu darba gaitu monitoringa sistēmas izveide;
  - ✓ izglītības informācijas sistēmu pilnveide un iespēju paplašināšana.

IV Noslēgums

Lai risinātu informatīvajā ziņojumā identificētās problēmas, jāturpina Ministru kabineta 2009.gada 14.jūlija protokollēmuma Nr.48 24.§ un Ministru kabineta 2013.gada 9.jūlija protokollēmuma Nr.39 44.§ minēto uzdevumu īstenošana:

1. Izglītības un zinātnes ministrijai turpināt ņemt vērā informatīvajā ziņojumā sniegtos priekšlikumus izglītības piedāvājuma nodrošināšanā, t.sk. īstenojot *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam* izvirzītos rīcības virzienus;
2. Labklājības ministrijai turpināt ņemt vērā darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes, izstrādājot profesiju sarakstu bezdarbnieku apmācībai un pārkvalifikācijai;
3. Ekonomikas ministrijai turpināt apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas organizatoriskā ietvara un sadarbības modeļa izveidi.

Ekonomikas ministrs

V.Dombrovskis

Vīza: Valsts sekretāra pienākumu izpildītājs,
Valsts sekretāra vietnieks

A.Liepiņš

15.08.2014. 11:54

21388

Normunds Ozols

Normunds.Ozols@em.gov.lv, 67013068

Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm

Pielikums*

Saturs

1. tabula	IKP pieauguma tempi	2
2. tabula	Nodarbinātības un bezdarba galvenie rādītāji	2
3. tabula	Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs un darbaspēka pieprasījuma prognozes	3
1. attēls	Nodarbināto sadalījums pa nozarēm un vecuma grupām	4
4. tabula	Nodarbināto struktūra pa apakšgrupām sadalījumā pa profesijām 2011. gadā	5
2. attēls	Nodarbināto sadalījums pa profesijām un vecuma grupām	9
5. tabula	Profesiju klasifikators (ISCO-08) un apakšgrupu skaidrojumi	13
6. tabula	Darbaspēka pieprasījuma prognozes. Nodarbināto skaits pa profesiju grupām	18
7. tabula	Darbaspēka piedāvājuma prognozes saglabājošies patreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai. Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji pa profesiju grupām	20
8. tabula	Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2020.gadā pa profesiju grupām	22
9. tabula	Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2030.gadā pa profesiju grupām	24
10. tabula	Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums sadalījumā pa izglītības jomām	26
11. tabula	Nodarbināto skaita ar augstāko izglītību pieprasījuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām	27
12. tabula	Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita ar augstāko izglītību piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām	28
13. tabula	Nodarbināto skaita ar vidējo izglītību pieprasījuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām	29
14. tabula	Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita ar vidējo izglītību piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām	30
15. tabula	Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība pa izglītības jomām 2020.gadā	31
16. tabula	Tautsaimniecības nozaru agregācija	32
17. tabula	Darba tirgus jautājumu apspriešanā iesaistītās padomes	33

* Detalizētas darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes

1. tabula

IKP pieauguma tempi
(procentos, pieaugums pret iepriekšējo gadu)

	Fakts						Prognozes	
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015-2020 vidēji gadā	2021-2030 vidēji gadā
IKP	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,1	4,0	4,5	3,4
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (A)	9,9	2,1	-1,1	-0,9	-0,7	2,6	2,6	2,3
Apstrādes rūpniecība (C)	-17,7	16,7	11,7	9,4	0,0	3,0	5,0	3,8
Pārējā rūpniecība (BDE)	-7,8	1,9	-1,3	-2,6	-3,3	-1,5	3,1	2,2
Būvniecība (F)	-32,1	-31,1	11,0	14,5	7,4	2,4	5,9	3,1
Tirdzniecība, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi (GI)	-25,0	-0,1	9,4	7,4	4,4	4,2	5,1	3,4
Transports un uzglabāšana (H)	1,2	0,8	8,1	3,6	1,3	3,8	3,4	2,9
Citi komercpakalpojumi (JKLMNR)	-15,8	0,1	2,7	4,3	7,0	5,5	5,0	3,4
Sabiedriskie pakalpojumi (OPQ)	-9,3	-8,1	0,6	-0,6	5,3	4,7	3,3	3,9

2. tabula

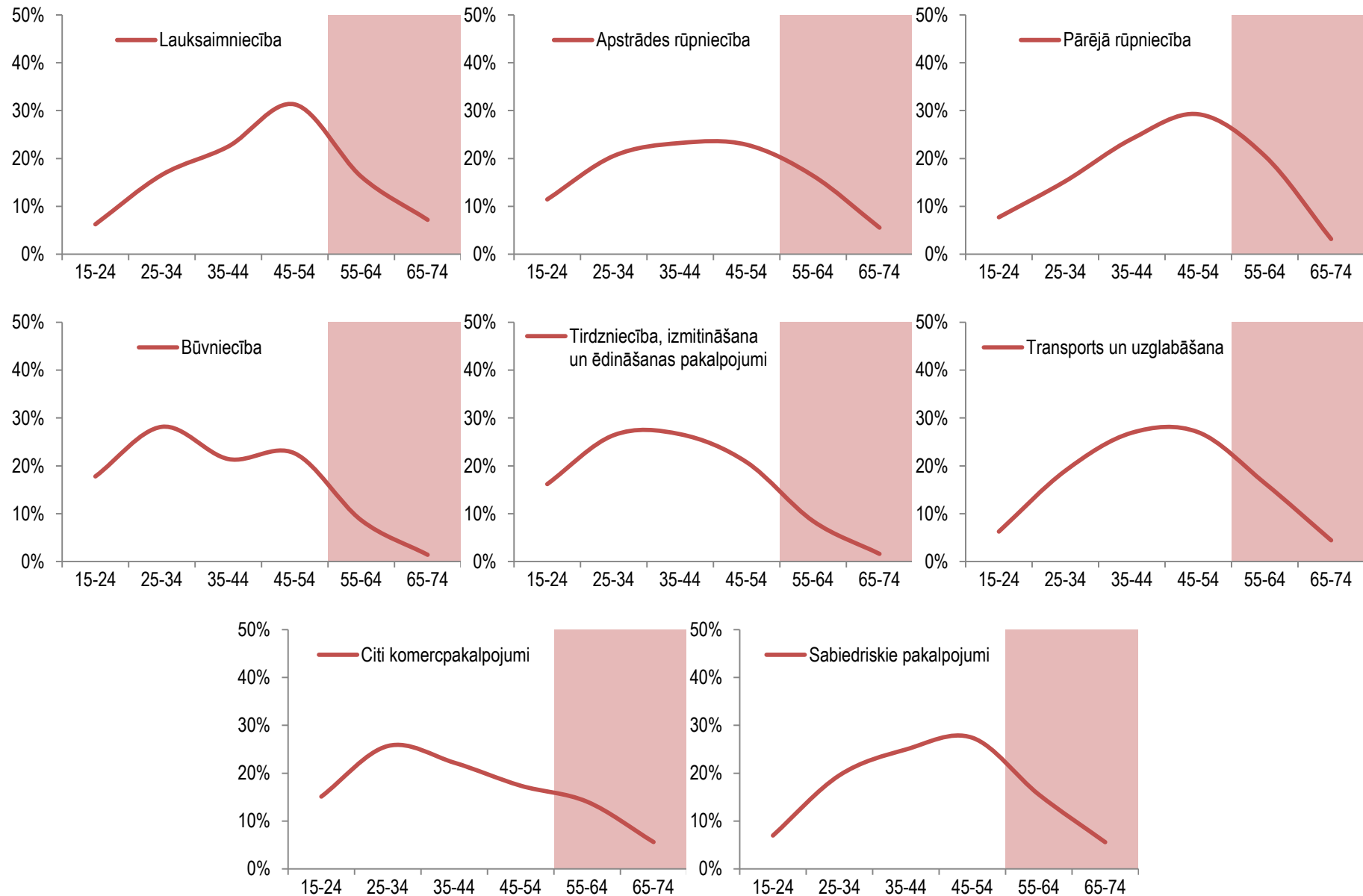
Nodarbinātības un bezdarba galvenie rādītāji
(procentos)

	Fakts				Prognozes		
	2013	2014	2015	2016	2020	2025	2030
Nodarbinātības līmenis (nodarbināto skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā)	58,2	60,2	61,4	62,2	64,8	66,1	67,1
Līdzdalības līmenis (ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu 15-74 gadu vecumā)	66,0	66,7	67,2	67,6	68,0	70,4	71,0
Bezdarba līmenis (bezdarbnieku (darba meklētāju) īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā 15-74 gadu vecumā)	11,9	9,6	8,7	8,0	6,4	6,1	5,5

Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs un darbaspēka pieprasījuma prognozes
(tūkst.)

	Fakts	Prognozes			
	2013	2015	2020	2025	2030
Kopā	893,9	919,2	942,9	957,8	969,2
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (A)	72,0	71,5	70,4	69,5	68,2
Apstrādes rūpniecība (C)	125,8	129,7	137,9	141,2	143,6
Pārējā rūpniecība (BDE)	20,7	21,1	22,6	24,0	24,9
Būvniecība (F)	67,4	70,5	73,9	75,0	75,9
Tirdzniecība, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi (GI)	160,1	165,7	172,1	175,4	178,2
Transports un uzglabāšana (H)	77,4	78,3	80,7	84,0	86,2
Citi komercpakalpojumi (JKLMNSRS)	166,6	176,7	184,2	188,4	192,4
Sabiedriskie pakalpojumi (OPQ)	203,9	205,6	201,1	200,3	199,8

Nodarbināto sadalījums pa nozarēm un vecuma grupām (procentos)

Nodarbināto struktūra pa apakšgrupām sadalījumā pa profesijām 2013. gadā

Profesiju kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Profesijas	%
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	6,1
				Rīkotājdirektori un uzņēmumu vadītāji	93,9
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	Komercpakalpojumu un administratīvie vadītāji	88,0
				Tirdzniecības, tirgzinības un attīstības jomas vadītāji	12,0
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības ražošanas vadītāji	8,6
				Apstrādes un ieguves rūpniecības, būvniecības un loģistikas jomas vadītāji	54,8
				Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vadītāji	3,3
				Specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	33,3
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	Viesmīlības un ēdināšanas pakalpojumu jomas vadītāji	17,8
				Mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības jomas vadītāji	42,8
				Citu pakalpojumu jomas vadītāji	39,4
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	Zinātnieki, fizikas un Zemes zinātņu vecākie speciālisti	15,7
				Matemātiķi, aktuāri un statistiķi	1,4
				Dabas zinātņu vecākie speciālisti	5,8
				Inženieri (izņemot elektrotehnoloģiju inženierus)	48,2
				Elektrotehnoloģiju inženieri	14,1
				Arhitekti, plānotāji, ģeodēzijas un kartogrāfijas inženieri un dizaineri	14,7
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	Ārsti	36,1
				Medicīnas māsu un vecmāšu profesiju vecākie speciālisti	21,7
				Alternatīvās un papildinošās medicīnas vecākie speciālisti	0,0
				Ārstu palīgi	14,4
				Veterinārārsti	2,9
				Citi veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	24,9
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	Universitāšu un citu augstākās izglītības iestāžu akadēmiskais personāls	13,6
				Profesionālās izglītības pedagogi	3,6
				Vidējās izglītības pedagogi	24,8
				Pamatizglītības un pirmsskolas pedagogi	36,6
				Citi izglītības jomas vecākie speciālisti	21,3
		24	Citi vecākie speciālisti	Finanšu vecākie speciālisti	18,9
				Pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	63,3
				Tirdzniecības, tirgzinības un sabiedrisko attiecību vecākie speciālisti	17,8

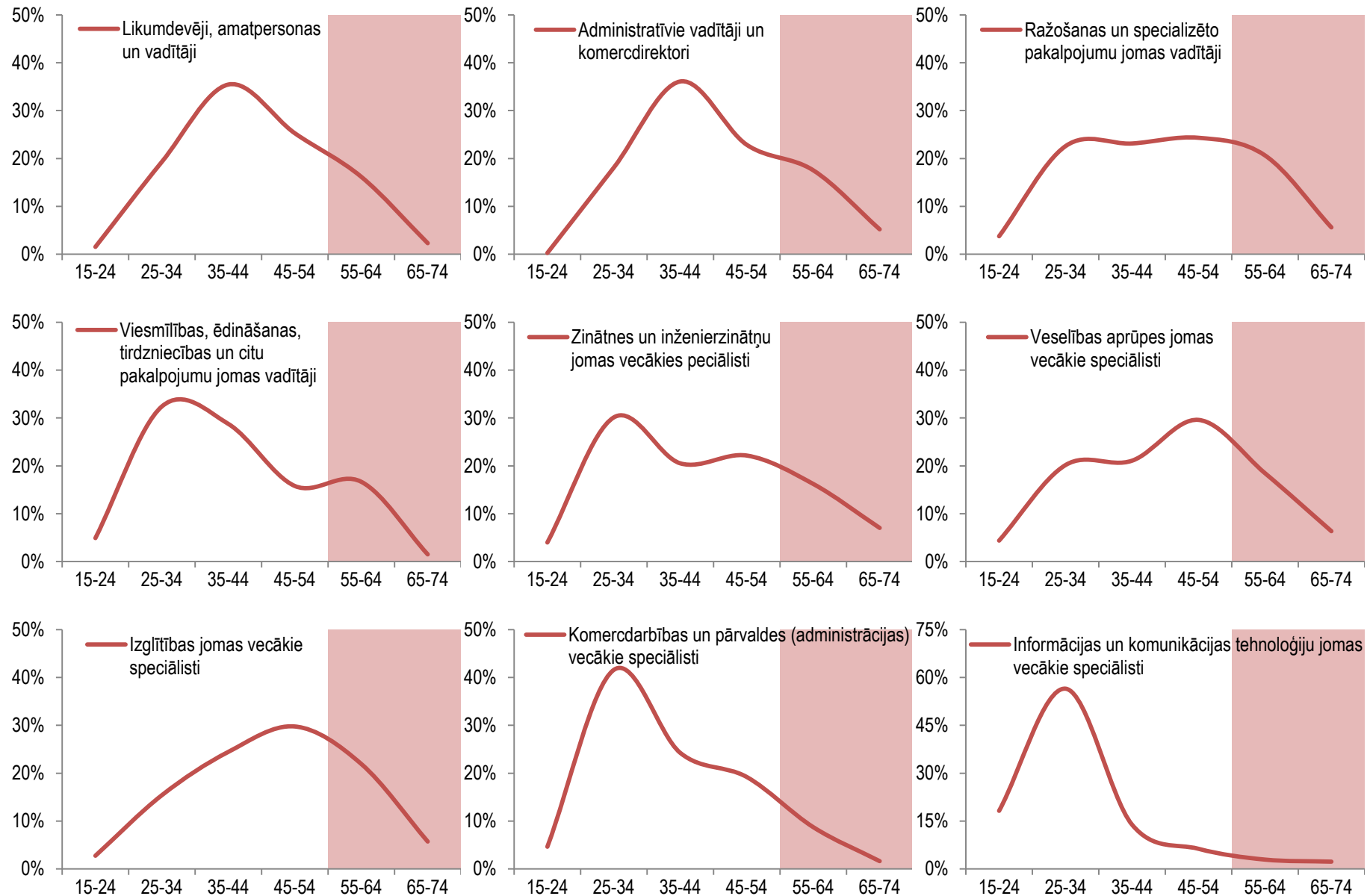
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vecākie speciālisti	25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	Programmētāji un lietojumprogrammu veidotāji un analītiķi	62,7
				Datu bāzu un tīklu vecākie speciālisti	37,3
		26	Juridisko, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	Juridisko lietu vecākie speciālisti	32,5
				Bibliotekāri, arhīvistu un tiem radniecīgu profesiju vecākie speciālisti	10,0
				Sociālo un reliģisko lietu vecākie speciālisti	28,9
				Rakstnieki, žurnālisti un lingvisti	10,8
				Radošo un izpildītājmākslu mākslinieki	17,9
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	Fizikas un inženierzinātņu speciālisti	57,6
				Ieguves, apstrādes rūpniecības un būvniecības uzraugi	9,3
				Tehnoloģisko procesu kontroles speciālisti	10,2
				Dabas zinātņu un tām radniecīgu zinātņu speciālisti	10,4
				Kuģu un gaisa kuģu vadītāji un tehniskie speciālisti	12,4
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	Medicīnas un farmācijas speciālisti	12,9
				Medicīnas māsu un vecmāšu profesiju speciālisti	57,5
				Alternatīvās un papildinošās medicīnas speciālisti	0,6
				Veterinārfeldšeri un veterinārārstu asistenti	5,3
				Citi veselības aprūpes jomas speciālisti	23,7
		33	Komerccarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	Finanšu un matemātikas speciālisti	25,0
				Tirdzniecības un iepirkumu aģenti un starpnieki	33,5
				Komerccalkalpojumu speciālisti	9,3
				Administratīvie un specializētie sekretāri	17,5
				Valsts varas īstenošanas speciālisti	14,6
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	Juridisko, sociālo un reliģijas lietu speciālisti	23,1
				Sporta un fiziskās sagatavotības speciālisti	15,8
				Mākslas, kultūras un kulinārijas speciālisti	61,1
		35	Informācijas tehnoloģiju jomas speciālisti	Informācijas tehnoloģiju darbības un lietotāju atbalsta speciālisti	60,9
				Telekomunikāciju un radiosakaru iekārtu speciālisti	39,1
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	Iestāžu kalpotāji	6,5
				Sekretāri	54,9
				Kancelejas tehnikas operatori	38,6
		42	Klientu apkalpotāji	Kasieri un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	32,2
				Klientu informētāji	67,8
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	Uzskaites darbinieki	45,1
				Materiālo vērtību un transporta darbības uzskaites darbinieki	54,9
		44	Citi kalpotāji	Citi kalpotāji	100,0

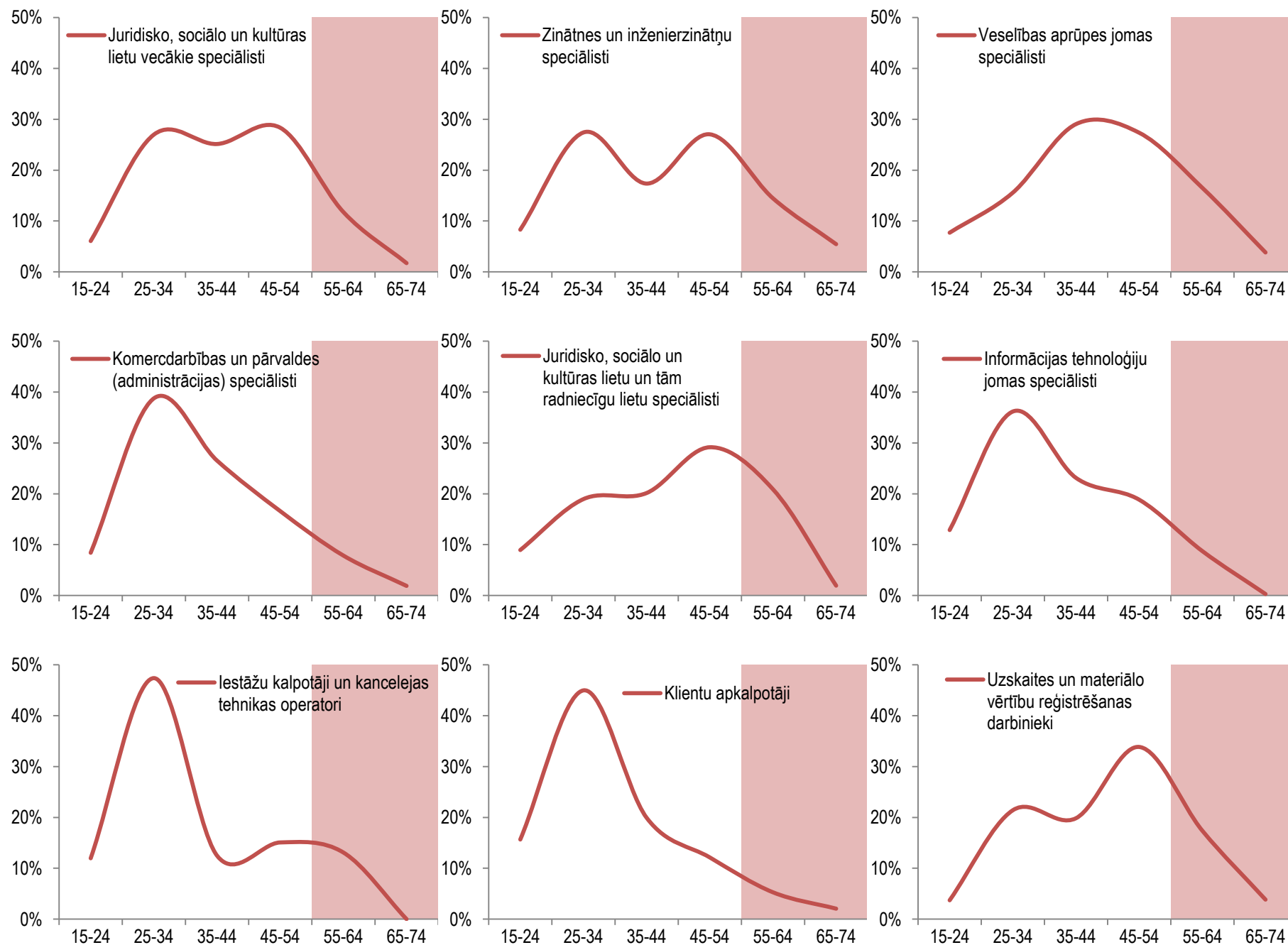

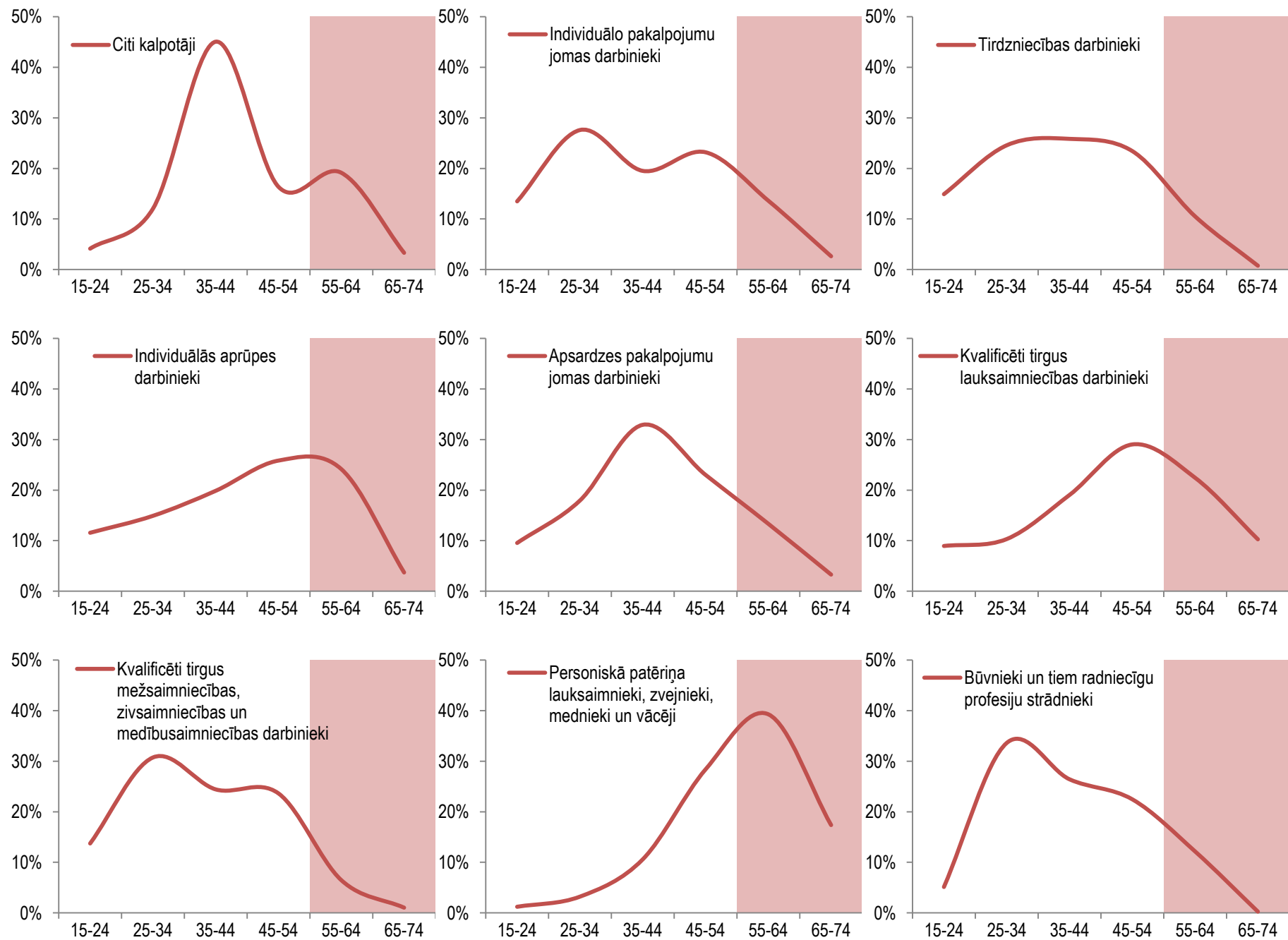
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	Ceļojumu pavadoni, konduktori un gidi	5,7
				Pavāri	29,4
				Viesmīļi un bārmeņi	18,4
				Frizieri, skaistumkopšanas darbinieki un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	15,2
				Namu pārziņi un saimniecības vadītāji	29,1
				Citi individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	2,1
		52	Tirdzniecības darbinieki	Ielu un tirgus pārdevēji	7,5
				Veikalu pārdevēji	85,4
				Kasieri un biļešu pārdevēji	0,8
				Citi tirdzniecības darbinieki	6,3
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	Bērnu pieskatītāji un skolotāju palīgi	51,1
				Individuālās aprūpes darbinieki	48,9
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	100,0
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	Kultūraugu audzētāji	61,7
				Lopkopji un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	33,4
				Jauktu lauksaimniecības kultūru audzētāji un lopkopji	5,0
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	Mežkopji un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	90,8
				Zivsaimniecības darbinieki un mednieki	9,2
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	Personiskam patēriņam paredzētu jauktu lauksaimniecības kultūru audzētāji un lopkopji	100,0
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	69,7
				Apdares būvdarbu strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	22,5
				Krāsotāji, būvju konstrukciju tīrītāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	7,8
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	Valcētāji, skārdnieki un metāla konstrukciju montētāji, metāllēģēji, metinātāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	25,7
				Kalēji, instrumentu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	25,4
				Mašīnu mehāniķi un remontatslēdznieki	48,9
		73	Amatnieki un iespiēddarbu strādnieki	Amatnieki	56,6
				Iespiēddarbu strādnieki	43,4
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	Elektroiekārtu uzstādītāji un labotāji	91,9
				Elektronisko un telekomunikāciju iekārtu mehāniķi un labotāji	8,1

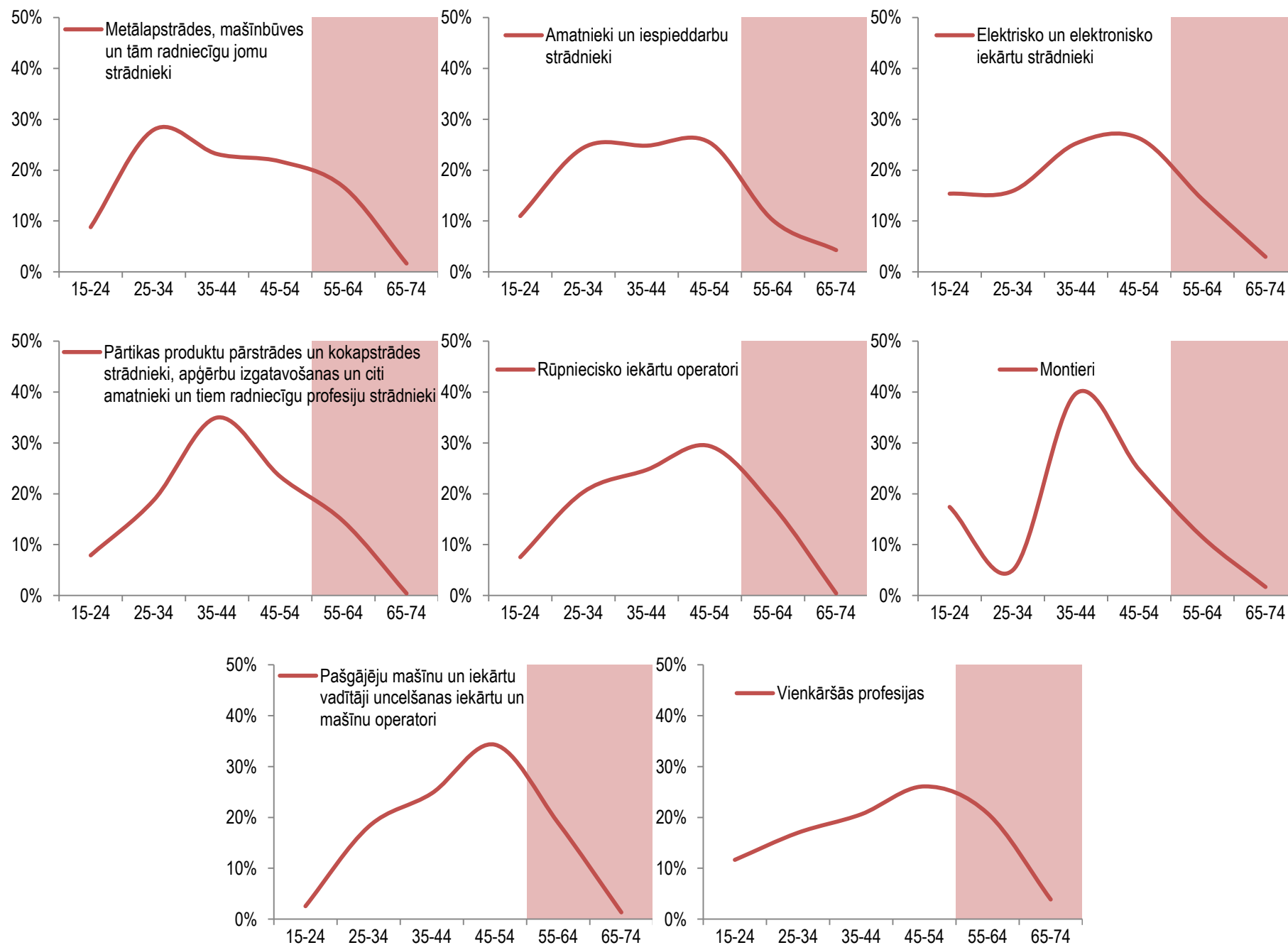
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	Pārtikas pārstrādes strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	24,4
				Kokapstrādes strādnieki, mēbeļu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	40,5
				Apģērbu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	28,8
				Citi amatnieki un strādnieki	6,3
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	Ieguves un minerālu apstrādes iekārtu operatori	2,0
				Metāla apstrādes un metāla virsmas apstrādes iekārtu operatori	1,5
				Ķīmisko un fotoizstrādājumu ražošanas iekārtu un mašīnu operatori	4,0
				Gumijas, plastmasas un papīra izstrādājumu ražošanas iekārtu operatori	6,0
				Tekstila, kažokādas un ādas izstrādājumu ražošanas iekārtu operatori	14,0
				Pārtikas un līdzīgu produktu ražošanas iekārtu operatori	15,2
				Koksnes apstrādes un papīra ražošanas iekārtu operatori	31,8
				Citu rūpniecisko iekārtu un mašīnu operatori	25,4
	Zemas kvalifikācijas profesijas	82	Montieri	Montieri	100,0
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	Vilces līdzekļa vadītāji (mašīnisti) un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	5,7
Transportlīdzekļu vadītāji				22,2	
Smago kravas automobiļu un autobusu vadītāji				33,7	
Lauksaimniecības, zemes darbu, celšanas un citu kraušanas iekārtu operatori				33,6	
Vienkāršās profesijas		91	Apkopēji un palīgi mājdarbos	Kuģu klāja komandas un tām radniecīgu profesiju strādnieki	4,8
				Māju, viesnīcu un biroju apkopēji un palīgi	85,0
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	Transportlīdzekļu, logu un veļas mazgātāji un citu ar rokām veicamu tīrīšanas darbu izpildītāji	15,0
				Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	100,0
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	Raktuvju un būvniecības strādnieki	20,4
	Rūpniecības un citi strādnieki			58,7	
Transporta strādnieki un krāvēji	20,9				
94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	100,0		
95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	Ielu strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	100,0		
		Ielu pārdevēji (izņemot pārtikas preces)	0,0		
96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	Atkritumu savācēji	56,7		
		Citi vienkāršo profesiju strādnieki	43,3		

Nodarbināto sadalījums pa profesijām un vecuma grupām (procentos)

Profesiju klasifikators (ISCO-08) un apakšgrupu skaidrojumi

PK kods	Profesiju apakšgrupa	Skaidrojums
Augstas kvalifikācijas profesijas		
I Vadītāji		
11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	Šajā apakšgrupā ietilpst likumdevēji, valsts augstākās amatpersonas un vadītāji, kas nosaka, formulē valsts politiku, izstrādā, pieņem un groza normatīvos aktus, pārstāv valsti un rīkojas tās vārdā, uzrauga, kā tiek īstenota valsts politika un ievēroti normatīvie akti, vai veic līdzīgus uzdevumus valsts mēroga organizāciju interesēs; uzņēmumu vadītāji, kas nosaka un formulē uzņēmuma darbības pamatprincipus, plāno, vada un koordinē struktūrvienību darbu.
12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	Šīs apakšgrupas vadītāji vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā to tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; finanšu, administratīvo un komercpakalpojumu struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē savu darbību tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	Šīs apakšgrupas vadītāji ražošanas un specializēto pakalpojumu jomā vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā tā tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē ražošanas procesus, pakalpojumu sniegšanu un citus savas darbības uzdevumus tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	Šīs apakšgrupas vadītāji viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomā vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā tā tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē ražošanas procesus, pakalpojumu sniegšanu un citus savas darbības uzdevumus tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
II Vecākie speciālisti		
21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic izglītības darbu, zinātniskās pētniecības darbus, izstrādā un pilnveido teorijas, koncepcijas un metodiku, kā arī praktiski izmanto savas zināšanas fizikas, astronomijas, meteoroloģijas, ķīmijas, ģeofizikas, ģeoloģijas, matemātikas, statistikas, skaitļošanas, bioloģijas, zooloģijas, botānikas, ekoloģijas, fizioloģijas, agronomijas, biokīmijas, mikrobioloģijas, arhitektūras, būvniecības un tehnikas nozarēs.
22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti nodarbojas ar zinātnisko pētniecību; izstrādā un attīsta teorijas, koncepcijas un metodes, kā arī pielieto praksē zinātnes atziņas medicīnās, pacientu aprūpes, zobārstniecības, veterinārmedicīnas, farmācijas un veselības veicināšanas jomā.
23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti māca vienas vai vairāku disciplīnu teoriju un praksi, veic zinātniskās pētniecības darbu un pilnīgo un attīsta koncepcijas, teorijas un darba metodes, kas nepieciešamas pasniedzamajās disciplīnās, raksta pedagoģiskus rakstus un mācību grāmatas, māca privāti, māca un attīsta cilvēkus ar garīgu atpalicību, veido un maina mācību plānus, pārbauda un iesaka mācīšanas metodes un uzskates līdzekļus, piedalās mācību un citu jautājumu apspriešanā skolās un universitātēs, māca bērniem mācību priekšmetus un organizē mācības pirmsskolas līmenī, māca izglītojamiem mācību priekšmetus un organizē mācības profesionālajā izglītībā un profesionālajā pilnveides izglītībā, organizē interešu izglītības darbu un vada pulciņus, organizē internāta un dienesta viesnīcas darbu izglītības iestādē, kā arī māca vadīt gaisa kuģus, kuģus, automašīnas, dzelzceļa, metropolitēna vilcienu un citus transportlīdzekļus, darba mašīnas un veic kompetences atbilstības vērtēšanas pakalpojumus.
24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, izstrādā un attīsta teorijas un metodes, kā arī izmanto zināšanas praksē informācijas izplatīšanas, saimnieciskās darbības organizēšanas un vadīšanas, kā arī rūpnieciskā īpašuma, filozofijas, psiholoģijas, ekonomikas, vēstures, socioloģijas, antropoloģijas, citu sabiedrisko disciplīnu, lingvistikas, likumu piemērošanas, jaunrades un izrāžu organizācijas nozarēs. Sagatavo normatīvos un metodiskos dokumentus, plāno tautas saimniecības nozares vai darbības jomas attīstību, nepieciešamos materiālos un finanšu resursus, veic analītisko darbu, izskata iedzīvotāju iesniegumus, organizē un vada Latvijas valsts robežas apsardzību un kontroli, nodrošina brīvības atņemšanas kā kriminālsoda un apcietinājuma kā drošības līdzekļa izpildi.

25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, plāno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju dizainu, raksta testus, sniedz konsultācijas un uzlabo informācijas tehnoloģiju sistēmas, aparāturu un programmatūru un ar to saistīto pielietojumu, izstrādā, uztur un atbalsta datubāzes un citas informācijas sistēmas, lai nodrošinātu optimālu darbību un datu integritāti un drošību.
26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, izstrādā un attīsta teorijas un metodes, kā arī izmanto zināšanas praksē informācijas izplatīšanas, saimnieciskās darbības organizēšanas un vadīšanas, kā arī filozofijas, psiholoģijas, vēstures, socioloģijas, antropoloģijas, citu sabiedrisko disciplīnu, lingvistikas, likumu piemērošanas, jaunrades un izrāžu organizācijas nozarēs, veic analītisko darbu.
III Speciālisti		
31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus uzdevumus, kas saistīti ar zinātniskās pētniecības darbu, ar koncepciju un darba metožu lietošanu tehnikas zinātņu, dabaszinātņu, kā arī skaitļošanas un inženierzinātņu jomā, strādā ar tehniskām iekārtām, kontrolē gaisa kuģu un kuģu iekārtu darbību, pēta ražošanas un citus procesus, kā arī izgatavoto produktu drošumu un lietojumperīgumu.
32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskās funkcijas medicīnas, veterinārmedicīnas, sanitārijas, farmācijas un radniecīgās nozarēs.
33	Komercedarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus darbus finanšu, tirdzniecības, uzņēmuma pārvaldes, grāmatvedības uzskaites praktiskās realizācijas, kā arī juridisko, statistisko un citu pakalpojumu veidu jomā, veic valstisku darbību personāla sadalē, Latvijas Republikas valsts robežas apsardzībā un kontrolē, muitas darbībā, aplikšanā ar nodokļiem, sociālajā nodrošināšanā, licenču izsniegšanā, policijas darbībā.
34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus darbus juridisko, statistisko un citu pakalpojumu veidu jomā, veic valstisku darbību sociālajā, atpūtas, sporta un reliģijas jomā.
35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti sniedz tehnisko palīdzību komunikāciju sistēmas, datoru sistēmu un tīklu lietotājiem, veic tehniskos uzdevumus, kas saistīti ar telekomunikāciju, attēlu un skaņu pārraidi, kā arī cita veida telekomunikāciju signāliem uz zemes, jūras vai gaisa kuģos.
Vidējas kvalifikācijas profesijas		
IV Kalpotāji		
41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	Šīs apakšgrupas darbinieki veic darbus, kas nepieciešami iestādes vadībai, lai efektīvi un sekmīgi risinātu ražošanas vai apgādes problēmas; veic finanšu, statistikas, grāmatvedības un citas informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar datortehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.
42	Klientu apkalpotāji	Šīs apakšgrupas darbinieki tieši apkalpo klientus, veic dažādas naudas operācijas, organizē ceļojumus, informē klientus, organizē lietišķas tikšanās. Šajā apakšgrupā iekļauti arī darbinieki, kas strādā pie telefona komutatora pults.
43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki veic finanšu, statistikas, grāmatvedības un citas informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar skaitļošanas tehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.
44	Citi kalpotāji	Šīs apakšgrupas darbinieki veic informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar skaitļošanas tehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.

V Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki		
51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki sniedz individuālos pakalpojumus, organizē ceļojumus, vada saimniecību, strādā sabiedriskajā ēdināšanā.
52	Tirdzniecības darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki pārdod dažādas preces, mākslas izstrādājumus, adījumus, avīzes, periodiskos izdevumus vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumos, kioskos, tirgus laukumos un ielās; demonstrē preces, skaidro to iedalījumu un kvalitāti, kā arī demonstrē apģērbu; pozē fotogrāfiem, skulptoriem un māksliniekiem vai filmējas reklāmas filmā.
53	Individuālās aprūpes darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki nodrošina aprūpi, uzraudzību un palīdzību bērniem, pacientiem, slimniekiem, invalīdiem un veciem cilvēkiem mājās, ārstniecības un sociālajās institūcijās, palīdz ārstiem, medicīnas māsām, sociālā darba speciālistiem, veterinārārstiem, farmaceitiem un citam medicīniskajam personālam slimnīcās, citās ārstniecības institūcijās un sociālajās institūcijās.
54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki dzēš ugunsgrēkus, glābj cilvēkus, mantu un materiālās vērtības ugunsgrēka laikā un pēc tā, sargā sabiedrisko kārtību, aiztur personas, kas pārkāpj likumus, sniedz kvalificētus apsardzes pakalpojumus juridiskām un fiziskām personām, nodrošina nepārtrauktu ieslodzīto personu diennakts apsardzi, izolāciju un uzraudzību ieslodzījuma vietās.
VI Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki		
61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki audzē un novāc Latvijas apstākļiem piemērotu lauksaimniecības kultūru ražu, ražo lopkopības produkciju, audzē dzīvniekus, audzē, apsargā un izmanto mežu, nodarbojas ar biškopību. Produkciju piegādā realizācijas organizācijām vai pārdod tirgū.
62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	Kvalificēti mežsaimniecības, medību saimniecības un zivsaimniecības darbinieki medī dzīvniekus, audzē un zvejo zivis, audzē, apsargā un izmanto mežu un produkciju piegādā realizācijas organizācijām vai pārdod tirgū.
63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji, kas ražo personiskam patēriņam, audzē labību, dārzeņus, augļus un citas kultūras, audzē mājlopus, vāc savvaļas augļus un augus, medī zvērus un zvejo zivis.
VII Kvalificēti strādnieki un amatnieki		
71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)	Šīs apakšgrupas strādnieki būvē, uzrauga un remontē ēkas un citas būves, skalda un sagatavo akmeņus būvniecībai vai citiem mērķiem.
72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izgatavo veidnes un veidņu serdes metāla kausēšanai un liešanai; metina, griež un veido metālu; ceļ smagas metāla konstrukcijas; veic līdzīgus darbus zem ūdens; kalj tēraudu un citus metālus dažādu instrumentu, mašīnu, izstrādājumu ražošanai; regulē un vada dažādus darbģaldus, montē, izdara mašīnu dzinēju, kā arī elektrisko un elektronisko ierīču kārtējo un kapitālo remontu.
73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki un amatnieki izgatavo un remontē precīzijas instrumentus – navigācijas, meteoroloģijas, optikas un citas ierīces, dažādus dārgakmens un dārgmetāla izstrādājumus; izgatavo, krāso un rotā porcelāna, keramikas un stikla traukus; izgatavo mākslas izstrādājumus no koka, ziediem, tekstilijām, ādas un līdzīgiem materiāliem; veic iespiešanas darbus.
74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki komplektē, regulē, montē un remontē elektromehāniskās ierīces un citu elektroaparāturu un ierīces ēkās, fabrikās, cehos un citur, apkalpo un remontē radiozvērinātājus, televizorus, audio un video aparāturu, montē, apkalpo un remontē informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju iekārtas sakaru mezglos un lietošanas vietās, montē, ievieš un remontē elektropārvades līnijas un kabeļus.

75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki un amatnieki apstrādā un pārstrādā lauksaimniecības un rūpniecības izejvielas pārtikas un citos produktos, izgatavo un labo koka, auduma, kažokādu un citu materiālu izstrādājumus, veic kontroles un pārbaudes operācijas.
VIII Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri		
81	Rūpniecisko iekārtu operatori	Šīs apakšgrupas strādniekiem nepieciešama pieredze un zināšanas, kā vadīt un kontrolēt rūpnieciskās iekārtas, mašīnas un ierīces. Bieži nepieciešams strādāt atbilstoši mašīnas tempam un piemēroties iekārtu, mašīnu un ierīču tehniskajiem jauninājumiem.
82	Montieri	Šīs apakšgrupas strādnieki montē produkciju no sakomplektētām detaļām atbilstoši instrukcijai un tehnoloģiskajām prasībām.
83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	Šīs grupas strādnieki vada un apkalpo vilcienus un citus transportlīdzekļus, vada mašīnas rūpnīcās, vada lauksaimniecības mašīnas un iekārtas; apkalpo traktortehniku un citas mašīnas, kuras lieto karjeru izstrādē un minerālu ieguvē, ēku, tuneļu un ceļu būvniecībā; veic darbus uz kuģa klāja un citiem ūdenstransporta līdzekļiem.
Zemas kvalifikācijas profesijas		
IX Vienkāršās profesijas		
91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda tīrīšanas darbus mājāsaimniecībās, viesnīcās, birojos, slimnīcās un citās telpās, kā arī gaisa kuģos, vilcienos, autobusus, tramvajos, trolejbusos un citos transportlīdzekļos.
92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda vienkāršus darbus lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, zivsaimniecībā, medību saimniecībā, lietojot vienkāršus darbarīkus, roku darbu un fizisko spēku.
93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda vienkāršus darbus raktuvēs, būvniecības, ražošanas un transporta nozarēs, lietojot vienkāršus darbarīkus, roku darbu un fizisko spēku.
94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki palīdz pārtikas produktu sagatavošanas darbos un virtuves darbos.
95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	Šīs apakšgrupas strādnieki tīra apavus ielās un citās sabiedriskās vietās, mazgā automašīnu logus vai izpilda izsūtāmā pienākumus, pārdod dažādas nepārtikas sīkpreces ielās vai citās sabiedriskās vietās, piemēram, stadionos, kinoteātros, teātros.
96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki savāc atkritumus no ēkām, ielām un citām sabiedriskām vietām, slauka ielas, ietves, laukumus, piegādā korespondenci vai preces, pārnēsā bagāžu, dežurē publiskās vietās, dežurē garderobēs, savāc naudu no preču pārdošanas, autostāvvietu un citiem automātiem, reģistrē komunālo pakalpojumu patēriņa rādītājus un veic citur neklasificētus vienkāršus darbus.

DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMA PROGNOZES

Nodarbināto skaits pa profesiju grupām
(tūkst.)

				Fakts	Prognoze			
Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	2013	2015	2020	2025	2030
Augstas kvalifikācijas profesijas			Kopā	893,9	919,2	942,9	957,8	969,2
	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	29,9	30,6	30,5	29,8	28,9
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	24,7	25,2	25,1	24,7	24,2
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	26,8	28,4	31,4	34,2	37,0
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	7,6	8,2	9,4	10,4	11,4
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	22,1	24,7	30,4	35,8	41,1
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	15,4	16,5	18,9	21,4	24,1
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	45,8	45,5	42,8	41,5	40,3
		24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	37,8	39,4	41,2	42,9	44,4
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	9,8	11,2	13,9	16,4	19,1
		26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	22,1	23,4	24,6	25,5	26,4
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	20,3	22,8	28,7	34,5	40,2
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	13,6	14,8	17,7	20,7	23,8
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	62,6	63,8	63,1	61,9	60,4
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	10,3	10,8	11,1	11,3	11,5
		35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	6,0	6,9	9,0	11,0	13,0

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Fakts		Prognoze		
				2013	2015	2020	2025	2030
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	6,0	6,1	5,8	5,5	5,2
		42	Klientu apkalpotāji	16,5	16,5	14,9	13,2	11,3
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	25,1	25,3	24,7	23,8	22,7
		44	Citi kalpotāji	3,7	3,8	3,8	3,8	3,8
	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	39,0	40,3	40,7	40,6	40,5
		52	Tirdzniecības darbinieki	62,3	63,7	64,5	64,1	63,4
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	20,2	20,6	21,0	21,6	22,3
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	18,9	19,5	19,9	20,3	20,6
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	17,5	17,1	16,0	15,0	13,9
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	6,1	6,0	5,9	5,7	5,5
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	7,8	7,3	6,1	4,9	3,8
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	32,0	33,2	34,0	33,9	33,6
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	30,7	31,8	33,7	35,0	36,0
		73	Amatnieki un iespaiddarbu strādnieki	5,7	5,9	6,1	6,2	6,2
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	14,9	16,6	20,4	24,0	27,6
		75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	31,4	32,4	34,2	35,1	35,8
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	19,6	20,0	21,0	21,3	21,5
		82	Montieri	2,5	2,6	2,9	3,1	3,2
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un ceļšanas iekārtu un mašīnu operatori	66,7	66,8	66,1	65,1	63,4
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	22,7	22,6	20,8	19,0	17,1
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	13,8	13,4	12,4	11,4	10,4
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	48,7	48,3	45,3	41,0	36,2
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	4,0	3,9	3,6	3,3	2,9
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	23,5	23,2	21,1	18,8	16,4

DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMA PROGNOZES SAGLABĀJOTIES PATREIZĒJAI DARBASPĒKA SAGATAVOŠANAS STRUKTŪRAI

Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji pa profesiju grupām (tūkst.)

				Fakts	Prognoze			
Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	2013	2015	2020	2025	2030
Augstas kvalifikācijas profesijas		Kopā		1014,2	1006,6	1007,6	1020,1	1025,1
	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	31,0	31,3	32,8	34,4	35,3
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	26,5	26,4	27,7	29,4	30,4
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	27,2	28,2	31,8	35,5	38,9
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	8,8	9,2	10,8	12,4	13,8
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	24,2	24,7	29,1	34,4	39,8
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	15,8	18,7	24,7	29,7	34,2
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	46,4	46,9	48,2	49,9	51,1
		24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	39,8	41,9	46,2	50,7	54,3
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	10,3	10,8	13,3	16,0	18,6
		26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	23,1	25,1	28,5	31,0	32,6
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	21,7	22,9	27,5	33,2	38,6
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	13,6	14,6	18,3	22,4	26,4
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	67,7	69,3	71,9	74,5	75,1
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	11,7	12,5	13,6	14,7	15,6
		35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	6,6	7,0	8,6	10,6	12,6

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Fakts		Prognoze		
				2013	2015	2020	2025	2030
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	7,0	7,0	6,9	6,7	6,7
		42	Klientu apkalpotāji	19,1	19,4	19,3	18,6	17,8
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	28,6	27,3	24,2	22,6	20,9
		44	Citi kalpotāji	4,7	4,5	4,0	3,8	3,8
	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	44,0	42,6	41,2	41,4	41,5
		52	Tirdzniecības darbinieki	71,3	71,0	69,9	69,5	69,4
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	23,6	22,8	21,5	21,5	22,4
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	24,2	23,8	23,0	22,8	22,4
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	18,6	16,8	14,7	12,5	10,6
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	7,3	7,1	5,8	5,3	4,7
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	7,8	6,8	4,7	3,3	2,3
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)	43,2	41,7	37,7	34,0	30,8
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	35,1	33,7	31,5	31,8	32,6
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	6,5	6,2	5,7	5,5	5,3
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	15,5	15,5	16,5	17,2	18,3
		75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	35,1	33,8	30,9	28,4	25,4
Zemas kvalifikācijas profesijas	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	21,8	20,8	19,1	17,8	16,2
		82	Montieri	2,8	2,7	2,8	3,0	3,1
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	71,5	68,5	62,8	57,8	52,6
	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	28,9	26,7	23,2	20,1	16,8
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	19,5	18,8	17,2	15,3	12,9
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	68,9	67,5	64,1	58,2	50,1
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	4,8	4,7	4,5	4,2	3,6
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	29,9	27,4	23,3	20,0	17,3

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2020.gadā pa profesiju grupām

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Pieprasījums, tūkst.	Piedāvājums, tūkst.	Pieprasījums pret piedāvājumu, %
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	Kopā		942,9	1007,6	94
		11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	30,5	32,8	93
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	25,1	27,7	91
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	31,4	31,8	99
	Vecākie speciālisti	14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	9,4	10,8	87
		21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	30,4	29,1	104
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	18,9	24,7	76
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	42,8	48,2	89
		24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	41,2	46,2	89
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	13,9	13,3	105
		26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	24,6	28,5	86
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	28,7	27,5	104
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	17,7	18,3	97
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	63,1	71,9	88
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	11,1	13,6	81
		35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	9,0	8,6	104

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Pieprasījums, tūkst.	Piedāvājums, tūkst.	Pieprasījums pret piedāvājumu, %
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	5,8	6,9	85
		42	Klientu apkalpotāji	14,9	19,3	78
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	24,7	24,2	102
		44	Citi kalpotāji	3,8	4,0	94
	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	40,7	41,2	99
		52	Tirdzniecības darbinieki	64,5	69,9	92
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	21,0	21,5	97
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	19,9	23,0	86
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	16,0	14,7	109
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	5,9	5,8	101
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	6,1	4,7	130
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	34,0	37,7	90
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	33,7	31,5	107
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	6,1	5,7	107
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	20,4	16,5	123
		75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	34,2	30,9	111
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	21,0	19,1	110
		82	Montieri	2,9	2,8	104
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	66,1	62,8	105
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	20,8	23,2	90
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	12,4	17,2	72
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	45,3	64,1	71
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	3,6	4,5	81
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0,1	0,1	58
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	21,1	23,3	90

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība 2030.gadā pa profesiju grupām

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Pieprasījums, tūkst.	Piedāvājums, tūkst.	Pieprasījums pret piedāvājumu, %
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	Kopā		969,2	1025,1	95
		11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	28,9	35,3	82
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	24,2	30,4	79
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	37,0	38,9	95
	Vecākie speciālisti	14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	11,4	13,8	83
		21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	41,1	39,8	103
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	24,1	34,2	70
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	40,3	51,1	79
		24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	44,4	54,3	82
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	19,1	18,6	103
	Speciālisti	26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	26,4	32,6	81
		31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	40,2	38,6	104
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	23,8	26,4	90
		33	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	60,4	75,1	80
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	11,5	15,6	73
		35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	13,0	12,6	103

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Pieprasījums, tūkst.	Piedāvājums, tūkst.	Pieprasījums pret piedāvājumu, %
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	5,2	6,7	77
		42	Klientu apkalpotāji	11,3	17,8	63
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	22,7	20,9	109
		44	Citi kalpotāji	3,8	3,8	101
	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	40,5	41,5	97
		52	Tirdzniecības darbinieki	63,4	69,4	91
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	22,3	22,4	100
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	20,6	22,4	92
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	13,9	10,6	128
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	5,5	4,7	128
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	3,8	2,3	101
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	33,6	30,8	125
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	36,0	32,6	133
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	6,2	5,3	163
		74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	27,6	18,3	146
		75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	35,8	25,4	122
	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	21,5	16,2	152
		82	Montieri	3,2	3,1	104
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	63,4	52,6	134
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	17,1	16,8	100
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	10,4	12,9	102
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	36,2	50,1	77
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	2,9	3,6	85
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0,0	0,1	104
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	16,4	17,3	96

Darbspēka pieprasījums un piedāvājums sadalījumā pa izglītības līmeņiem
(tūkst.)

	Fakts		Prognoze		
Izglītības pakāpes	2013	2015	2020	2025	2030
Pieprasījums kopā tai skaitā:	893,9	919,2	942,9	957,8	969,2
Augstākā izglītība	314,7	335,6	366,0	393,9	422,1
Vidējā profesionālā izglītība	288,7	292,5	293,6	291,6	288,3
Vidējā vispārējā izglītība	217,4	219,0	213,4	203,2	191,4
Pamatizglītība	73,1	72,1	69,9	69,1	67,4
Piedāvājums kopā tai skaitā:	1014,2	1006,6	1007,6	1020,1	1025,1
Augstākā izglītība	334,6	344,1	373,4	411,1	450,4
Vidējā profesionālā izglītība	326,1	304,7	267,7	244,9	222,7
Vidējā vispārējā izglītība	256,2	248,9	238,0	231,9	226,7
Pamatizglītība	97,3	108,9	128,6	132,2	125,3

Nodarbināto skaita ar augstāko izglītību pieprasījuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
(tūkst.)

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Fakts	Prognoze			
		2013	2015	2020	2025	2030
	Kopā	314,7	335,6	366,0	393,9	422,1
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	44,6	44,1	41,8	40,2	38,4
21	Mākslas	8,8	9,5	10,0	10,2	10,3
22	Humanitārās zinātnes	11,0	11,4	11,7	11,9	12,1
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	53,7	53,6	51,9	50,0	47,7
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	3,6	3,5	3,3	3,0	2,7
34	Komerczinības un administrēšana	55,7	61,5	68,0	73,1	78,5
38	Tiesību zinātne	21,1	24,1	27,4	30,3	33,5
42	Dzīvās dabas zinātnes	3,8	3,9	4,1	4,3	4,6
44	Fizikālās zinātnes	6,5	7,1	8,4	9,6	10,9
46	Matemātika un statistika	2,5	3,1	3,9	4,5	5,1
48	Datorika	5,3	8,0	13,4	19,1	25,2
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	36,5	40,2	48,9	57,3	65,6
54	Ražošana un pārstrāde	6,0	6,3	6,7	6,8	6,9
58	Arhitektūra un būvniecība	12,1	12,9	14,5	15,8	16,9
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	7,9	7,7	7,3	6,8	6,3
64	Veterinārija	1,3	1,4	1,5	1,7	1,8
72	Veselības aprūpe	17,2	20,0	26,3	32,6	39,4
76	Sociālā labklājība	3,4	3,2	2,9	2,7	2,3
81	Individuālie pakalpojumi	4,5	4,6	4,5	4,3	4,2
84	Transporta pakalpojumi	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6
85	Vides aizsardzība	2,6	2,7	2,9	3,0	3,0
86	Civilā un militārā aizsardzība	4,0	4,2	4,3	4,5	4,7
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita ar augstāko izglītību piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
(tūkst.)

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Fakts	Prognoze			
		2013	2015	2020	2025	2030
	Kopā	334,6	344,1	373,4	411,1	450,4
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	45,9	45,3	44,6	45,1	45,7
21	Mākslas	9,6	10,3	11,9	13,0	14,0
22	Humanitārās zinātnes	11,5	12,2	13,6	14,8	15,7
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	58,0	56,6	55,8	56,7	57,1
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	3,7	3,9	4,1	4,3	4,4
34	Komerczinības un administrēšana	59,7	65,3	78,8	93,0	106,3
38	Tiesību zinātne	21,8	23,4	27,5	32,4	37,0
42	Dzīvās dabas zinātnes	4,0	4,0	3,9	3,9	4,0
44	Fizikālās zinātnes	6,8	6,5	6,4	6,8	7,6
46	Matemātika un statistika	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9
48	Datorika	6,0	6,8	9,1	11,6	14,8
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	39,7	38,6	37,6	38,5	41,4
54	Ražošana un pārstrāde	6,8	6,7	6,6	6,2	5,8
58	Arhitektūra un būvniecība	12,7	12,9	13,5	14,9	16,7
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	8,6	8,0	7,2	7,0	6,9
64	Veterinārija	1,4	1,3	1,3	1,3	1,4
72	Veselības aprūpe	17,7	20,0	26,4	34,4	42,0
76	Sociālā labklājība	3,7	3,8	4,3	4,6	5,0
81	Individuālie pakalpojumi	5,0	5,5	6,2	6,7	7,1
84	Transporta pakalpojumi	2,0	2,1	2,4	2,5	2,6
85	Vides aizsardzība	2,6	2,8	3,5	4,2	4,8
86	Civilā un militārā aizsardzība	4,0	4,4	5,1	5,7	6,4
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	0,9	0,9	0,8	0,7	0,5

Nodarbināto skaita ar vidējo izglītību pieprasījuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
(tūkst.)

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Fakts	Prognoze			
		2012	2015	2020	2025	2030
	Kopā	506,1	511,5	507,0	494,8	479,7
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	3,2	3,1	2,8	2,4	2,0
21	Mākslas	7,6	7,7	7,5	7,2	6,8
22	Humanitārās zinātnes	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	2,8	2,6	2,3	2,0	1,7
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	1,0	1,0	0,9	0,8	0,7
34	Komerczinības un administrēšana	30,3	29,0	26,2	22,8	19,2
38	Tiesību zinātne	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3
42	Dzīvās dabas zinātnes	0,3	0,2	0,2	0,5	0,9
44	Fizikālās zinātnes	1,8	2,0	2,2	2,7	3,2
46	Matemātika un statistika	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0
48	Datorika	2,5	2,8	3,0	2,9	2,7
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	98,6	100,4	103,6	105,3	106,6
54	Ražošana un pārstrāde	44,2	44,6	45,3	45,2	45,2
58	Arhitektūra un būvniecība	26,9	27,9	28,0	27,6	27,2
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	16,3	16,0	15,6	15,3	14,6
64	Veterinārija	2,0	1,9	1,7	1,4	1,2
72	Veselības aprūpe	16,0	15,0	13,0	11,2	9,1
76	Sociālā labklājība	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
81	Individuālie pakalpojumi	24,2	25,4	25,7	25,3	24,9
84	Transporta pakalpojumi	6,7	8,2	11,0	14,3	17,4
85	Vides aizsardzība	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
86	Civilā un militārā aizsardzība	2,6	2,8	2,9	3,0	3,2
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	217,4	219,0	213,4	203,2	191,4

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita ar vidējo izglītību piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
(tūkst.)

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Fakts	Prognoze			
		2013	2015	2020	2025	2030
	Kopā	582,3	553,6	505,7	476,8	449,4
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	3,6	3,1	2,2	1,5	0,9
21	Mākslas	9,1	8,8	8,6	9,4	9,7
22	Humanitārās zinātnes	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	3,3	2,9	2,2	1,6	1,1
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	1,2	1,2	1,1	0,9	0,7
34	Komerczinības un administrēšana	33,2	30,9	27,1	24,4	21,7
38	Tiesību zinātne	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
42	Dzīvās dabas zinātnes	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
44	Fizikālās zinātnes	2,2	1,8	1,2	0,9	0,6
46	Matemātika un statistika	0,9	0,8	0,7	0,6	0,4
48	Datorika	2,9	3,2	3,6	3,9	4,0
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	109,5	101,8	87,9	80,5	73,9
54	Ražošana un pārstrāde	50,4	47,1	40,1	33,6	27,3
58	Arhitektūra un būvniecība	33,7	31,6	28,0	25,4	23,3
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	17,9	16,6	14,3	12,4	10,2
64	Veterinārija	2,4	2,4	2,2	1,8	1,4
72	Veselības aprūpe	16,4	15,0	12,4	10,1	7,8
76	Sociālā labklājība	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
81	Individuālie pakalpojumi	27,7	26,5	25,7	27,9	30,1
84	Transporta pakalpojumi	7,6	6,9	6,2	5,7	4,9
85	Vides aizsardzība	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
86	Civilā un militārā aizsardzība	2,6	2,6	2,8	3,2	3,5
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	256,2	248,9	238,0	231,9	226,7

Darbspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība pa izglītības jomām 2020.gadā
(tūkst.)

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Augstākā izglītība	Vidējā izglītība
	Kopā	7,4	-1,3
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	2,8	-0,6
21	Mākslas	1,9	1,1
22	Humanitārās zinātnes	2,0	0,0
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	4,0	-0,2
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	0,8	0,2
34	Komerczinības un administrēšana	10,8	1,0
38	Tiesību zinātne	0,2	0,0
42	Dzīvās dabas zinātnes	-0,2	0,1
44	Fizikālās zinātnes	-2,0	-1,0
46	Matemātika un statistika	-1,2	-0,1
48	Datorika	-4,3	0,6
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	-11,4	-15,6
54	Ražošana un pārstrāde	-0,1	-5,2
58	Arhitektūra un būvniecība	-1,0	0,0
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	-0,1	-1,2
64	Veterinārija	-0,2	0,5
72	Veselības aprūpe	0,2	-0,6
76	Sociālā labklājība	1,3	0,0
81	Individuālie pakalpojumi	1,8	0,1
84	Transporta pakalpojumi	0,6	-4,8
85	Vides aizsardzība	0,6	0,0
86	Civilā un militārā aizsardzība	0,8	-0,1
X99	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	0,1	24,6

Tautsaimniecības nozaru agregācija

Agregētās tautsaimniecības nozares	Atbilstošās tautsaimniecības nozares NACE 2 burtu līmenī
Lauksaimniecība	A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
Apstrādes rūpniecība	C Apstrādes rūpniecība
Pārējā rūpniecība	B Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde D Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana E Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija
Būvniecība	F Būvniecība
Tirdzniecība, izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	G Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts I Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
Transports un uzglabāšana	H Transports un uzglabāšana
Citi komercpakalpojumi	J Informācijas un komunikācijas pakalpojumi K Finanšu un apdrošināšanas darbības L Operācijas ar nekustamo īpašumu M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi N Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība R Māksla, izklaide un atpūta S Citi pakalpojumi
Sabiedriskie pakalpojumi	O Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana P Izglītība Q Veselība un sociālā aprūpe

Darba tirgus jautājumu apspriešanā iesaistītās padomes

Padome	Padomē iesaistītās organizācijas	Mērķis
Nacionālā līmeņa padomes		
Nacionālās trīspusējās sadarbības padome (NTSP)	MK, LDDK un LBAS izvirzītie pārstāvji	Nodrošina un veicina valdības, darba devēju un darbinieku organizāciju sadarbību nacionālajā līmenī ar mērķi nodrošināt saskaņotu, visai sabiedrībai un valsts interesēm atbilstošu sociālekonomiskās attīstības problēmu risināšanu, izstrādājot un ieviešot stratēģiju, programmas un normatīvos aktus sociālajos un ekonomiskajos jautājumos. Izskata politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektus un iesniedz priekšlikumus to pilnveidošanai attiecīgajā ministrijā arī par nodarbinātību.
Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (PINTSA)	15 pilnvarotas personas -MK, LDDK un LBAS izvirzītie pārstāvji	NTSP institucionālās sistēmas sastāvdaļa. Mērķis sekmēt valsts, darba devēju un darbinieku organizāciju sadarbību profesionālās izglītības un nodarbinātības valsts politikas un stratēģijas izstrādes un īstenošanas jomā, tai skaitā izskata valsts attīstības plānu, koncepciju, normatīvo aktu projektus profesionālās izglītības, cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā un sniedz priekšlikumus to pilnveidošanā, kā arī izvērtē priekšlikumus un sniedz ieteikumus valsts institūcijām un sabiedriskajām organizācijām, kas saistītas ar profesionālo izglītību un nodarbinātību.
Demogrāfisko lietu padome	MK, Saeimas, NVO, sociālo partneru pārstāvji, zinātnieki	Konsultatīva un koordinējoša valsts institūcija, kas izveidota, lai veicinātu vienotu valsts demogrāfisko politiku un tās īstenošanu visos valsts pārvaldes līmeņos. Padome izvērtē un koordinē valsts demogrāfiskās politikas īstenošanu, kā arī informē plašsaziņas līdzekļus par demogrāfiskās politikas jautājumiem.
Augstākās izglītības padome (AIP)	12 padomes locekļi: LDDK, IZM, LZA, Rektoru padomes, Latvijas Studentu apvienības uc. pārstāvji.	Latvijas Republikas patstāvīga institūcija, kas izstrādā augstākās izglītības valsts stratēģiju, īsteno augstskolu, valsts institūciju un sabiedrības sadarbību augstākās izglītības attīstīšanā, pārrauga augstākās izglītības kvalitāti, nodrošina kvalitatīvu lēmumu par augstāko izglītību pieņemšanu.
Konsultatīvās padomes		
Tautsaimniecības padome (TSP)	EM, LTRK, LDDK, LBAS, LPS, nozaru asociāciju pārstāvji, eksperti	TSP dibinātāju organizāciju – Ekonomikas ministrijas, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Pašvaldību savienības izveidota konsultatīva institūcija. TSP darbības mērķis ir sekmēt uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides politikas veidošanu un īstenošanu Latvijā, kā arī veicināt ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstības principu ieviešanu valstī.

Padome	Padomē iesaistītās organizācijas	Mērķis
EM Darba tirgus prognozēšanas konsultatīvā padome (DTPKP)	EM, CSP, IZM, LM, NVA, VARAM, NVA, PMLP, AIP, LDDK, LBAS, LPS pārstāvji	Veicina darba tirgus prognožu izstrādē un izmantošanā iesaistīto institūciju koordinētu darbību, izvērtē sagatavotos darba tirgus attīstības scenārijus un prognozes, aktuālās darba tirgus problēmas, darba tirgus pētījumu un prognozēšanas sistēmas attīstību, un pieņem rekomendējošus lēmumus šajā jomā.
12 nozaru ekspertu padomes (NEP)	NEP pēc brīvprātības principa iesaistās nozares darba devēju organizācijas vai to apvienības, nozares arodbiedrības organizācijas, Latvijas Amatniecības kamera, IZM, EM, LM, KM, SM, ZM, VARAM, NVA un citas institūcijas. NEP darbu vada NEP sekretariāts, kas sastāv no LBAS, LDDK un Valsts izglītības satura centra nozaru konsultantiem.	Mērķis veikt nozares attīstības prognozēšanu, izglītības un darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības pētīšanu un nodrošināšanu. Līdz 2014.gadam
Nodarbinātības politikas koordinācijas padome	LM, IZM, EM pārstāvji	Mērķis ir nodrošināt saskaņotu starpresoru sadarbību nodarbinātības politikas izstrādei un īstenošanai, kā arī izvērtēt citu nozaru politiku ietekmi uz darba tirgu.
LM bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu apmācību jomu noteikšanas komisija	LM, EM, IZM, NVA, LDDK, LBAS, LPS, citi eksperti	LM komisija apmācību jomu, profesiju, kā arī sociālo un profesionālo pamatprasmju noteikšanai, kurās nepieciešams veikt bezdarbnieku un darba meklētāju apmācību.
Konsultatīvā padome „Izglītība visiem”	Padomi vada padomes priekšsēdētājs – IZM ministrs. Ministriju un citu valsts pārvaldes iestāžu, pašvaldību un privātā sektora, sabiedrisko un starptautisko organizāciju pārstāvji	Mērķis sekmēt mūžizglītības attīstību un izglītības pieejamību visiem iedzīvotājiem, sekmētu mazaizsargāto un sociāli atstumto iedzīvotāju integrāciju, piedāvājot daudzveidīgas mācīšanās iespējas, paplašinātu mijiedarbību formālo un neformālo izglītību, nodrošinot iedzīvotājiem mūžizglītības iespējas, un sekmētu viņu iekļaušanos sabiedrībā un konkurētspēju darba tirgū, sekmētu iedzīvotāju pamatprasmju attīstību un spēju tās izmantot atbilstoši indivīda un sabiedrības vajadzībām.
Karjeras attīstības atbalsta sistēmas sadarbības padome	IZM, Valsts izglītības satura centra, Izglītības kvalitātes valsts dienesta, LM, NVA, Sociālās integrācijas valsts aģentūras, EM, Latvijas Karjeras attīstības atbalsta asociācijas, LDDK, LBAS, LPS, Latvijas Pieaugušo izglītības apvienības un VIAA	Starptauzaru informācijas apmaiņas un konsultatīva institūcija, lai attīstītu un veicinātu karjeras attīstības atbalsta pakalpojumus un veicinātu to kvalitāti un sekmētu katra cilvēka spējam, interesēm un vecumam atbilstoša tālākās izglītības vai profesionālās karjeras attīstības virziena izvēli.
Latvijas Rektoru padome	Universitāšu, citu valsts augstskolu un privāto augstskolu rektori, IZM	Koleģiāla konsultatīva institūcija, kas koordinē augstskolu sadarbību un organizē nepieciešamos kopējos pasākumus. LRP atbilstoši kompetencei sadarbojas ar valsts institūcijām, juridiskajām un fiziskajām personām, kā arī ar ārvalstu institūcijām, piedalās institūciju sēdēs un starptautisko organizāciju darbā.

Nozaru asociācijas - apvieno vienas nozares uzņēmumus; pārzina situāciju konkrētajā nozarē.

Plānošanas reģioni – Latvijā ir izveidoti pieci plānošanas reģioni. To izveides mērķis ir nodrošināt Latvijas reģionu attīstības plānošanu, koordināciju, pašvaldību un citu valsts pārvaldes iestāžu sadarbību.

Ekonomikas ministrs

V.Dombrovskis

Vīza: Valsts sekretāra pienākumu izpildītājs,
Valsts sekretāra vietnieks

A.Liepiņš

15.08.2014. 14:44

7580

Normunds Ozols

Normunds.Ozols@em.gov.lv, 67013068